

ပအိုဝ်းလိတ်လဲၤ၊ စွမ်လိတားအစွဲ၊

လိတ်ရဲၤ (၃၀)

မွေးဖွၢ် ကောဝိဒ

(မဃာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာဂုဏ္ဍဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)

(နဲၣ်းငနးတေားဗဟိုးဂွန်းဆောင်း)

ဝေဏာရာမလိတ်သွဉ်ဝိုက်

ဝေဏ်းသီးသဲး

တဲး

ဓမ္မပဒ အမုၢ်(၇)

သားသနား - ၂၅၅၅၊ ကောဇာ - ၁၃၇၃ ဟး၊ ဒိဉ်ဟားလာ

ကွယ်းချ၊ ပထမအလဲၣ်း အုပ်ပေါင်း(၅၀၀၀)

ပအိုဝ်းလိတ်ချ၊စက်၊ ဝေဏ်းတောင်းကီ၊။

ပအိုဝ်းလိတ်လဲ့င်၊ စွမ်၊လီတားအစွိုး

လိတ်ရဲဉ်း (၃၀)

ဝေင်၊နယ်းသီးသင်း၊ တနယ်းလုမ်းဆင်းရာ၊
ဝေနာရာမ ပရိယတ္တိလိတ်သွဉ်တို့က်

ပွေးပွန်ကောဝိဒ

(ဓမ္မာစရိယ ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊
အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)

(နိုင်ငံတော်၊ ဗဟိုဝန်ဆောင်)

တံး

ဓမ္မပဒ

အပိုင်း (၇)

ငေါင်းတဲးအွဉ်

နေင်း ၁၃၇၃-ဟး၊ ဒဲဉ်ရှုတ်ဆန်၊ (၃) နီ၊ ပအိုဝ်းလိတ်လုင်၊ စွမ်းလီတား ဗဟိုသံဃားစွဲ၊ နေင်းခွပ် ပွယ်မော့ခွဲ ဝေင်ပင်းလုံ၊ ဝေဠုဂွန်း လိတ်သွဉ်တို့က် (ကျောင်းဝါးခြာ) ကို ဆွံ့ဖျတ်ချက် အလ၊ နေင်းလေ ၁၃၇၄-ဟး၊ ဗဟိုသွဉ်တန်၊ အမည်(၂၈) ဝေင်၊ နယ်တောင်းကီ၊ ကျောင်းမိမ္မိန်းကိုအတွက်တား ကအွဉ်းထွေးဒါး “ဓမ္မပဒအမည် (၇)” ဘားသားနဝ်တဲ ပွေးဗွန် (ကောဝိဒ) ဝေဇာရာမ လိတ်သွဉ်တို့က်၊ ဝေင်သီးသဲင်း ယံကတဲမ်းဖေးဖျင်သွော့အကျောင်း ပွေးပေါင်သံဃား ဖေးအပ်ယင်းဒျား တားဂွန်းနဲင်းနဝ်တင် အွဉ်း သ၊မေတ္တား တဲမ်းဖေးဖျင်ဒျား နဲင်းယိုသွ။

ဓမ္မပဒကျမ်းယို ဗွန်ထိုပွေးဘုရာ၊ ကဟော်ခါဝတ္ထု ပဉ်စုစု ပဉ်ဗူးဗူး ပဉ်ဝက်ဝက်နဝ်၊ အောင်းနီဆီသူစုဗူး (၂၆- ဝက်)သွ။

နောင်အကို -

- ၁။ နေင်း ၁၃၅၇-ဟးနောင်၊ ပွေးဗွန်ကျောင်းအေးစေတီ လိတ်သွဉ်တို့က် တဲမ်းဖေး “ ယမကဝ် ”။
- ၂။ နေင်း ၁၃၆၀-ဟးနောင်၊ ပွေးဗွန်ကျောင်းအေးစေတီ လိတ်သွဉ်တို့က် တဲမ်းဖေးဖျင် “ အပ္ပမာဒဝ် ”။
- ၃။ နေင်း ၁၃၆၂-ဟးနောင်၊ ပွေးစင်တန်ကုဝေရ (ဟိုပုံ၊ ၊ ဆရာတဲမ်းလိတ်-ခွန်ကုဝေ-ပါခဲက်) တဲမ်းဖေး “ စိတ္တဝ် ”။

(ခ)

ဓမ္မပဒ အမဲ့င် (၇)

- ၄။ နေင်း ၁၃၆၄-ဟးနဝ်၊ ဗွေးဗွန် ကောဝိဒ၊ ဇေနာရာမ
လိတ်သွဉ်တို့က်၊ ဝေင်၊သီးသဲင်း တဲမ်းဖေး “ပုပ္ဖဝဂ်”။
- ၅။ နေင်း ၁၃၆၉-ဟးယိုနဝ်၊ ဗွေးဗွန် ကောဝိဒ၊ ဇေနာရာမ
လိတ်သွဉ်တို့က်၊ ဝေင်၊သီးသဲင်း တဲမ်းဖေးယင်း “ဗာလဝဂ်”
- ၆။ နေင်း ၁၃၇၁-ဟးနဝ်၊တဲ ဗွေးဗွန် ကောဝိဒ၊ ဇေနာရာမ
လိတ်သွဉ်တို့က်၊ ဝေင်၊သီးသဲင်း တဲမ်းဖေးယင်း “ပဏ္ဍိတ
ဝဂ်”။
- ၇။ နေင်း ၁၃၇၃-ဟးနဝ်၊တဲ ဗွေးဗွန် ကောဝိဒ၊ ဇေနာရာမ
လိတ်သွဉ်တို့က်၊ ဝေင်၊သီးသဲင်း တဲမ်းဖေးယင်း “အရဟန္တ
ဝဂ်” ယိုသွ။

ကတဲမ်း ဓမ္မပဒအမဲ့င် (၇)ယို အခြပ်အရဲဉ်းနဝ်၊ -

- ၁။ ဝတ္ထုဇာတ်တွယ်၊
- ၂။ တရာ၊ဂါးထားပါဠိ
- ၃။ တရာ၊ဂါးထားအနက်
- ၄။ တရာ၊ဂါးထား ပြန်ပအိုဝ်းခြေင်ခြေင်
- ၅။ တရာ၊ဂါးထား အဓိပ္ပါယ်အခွတ်
- ၆။ နားဟးတရာ၊ယိုအကျို၊
- ၇။ ထေနယ်ဖေး လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊အိသတိ၊ခရား
- ၈။ ဟောဝ်တောင်၊ခရား (အဓိပ္ပါယ်)
- ၉။ တရာ၊ဂါးထား ငေါင်းလင်္ကာ
- ၁၀။ တရာ၊ဂါးထား လင်္ကာကဗျာ

ဝတ္ထုတွယ်၊ တပျုတ်တပျုတ်ကိုနှစ်၊ တံးလွေ့အခြပ် အရဲဉ်း
ယိုအတိုင်းသွ။

သွဉ်ဒါးသွ။ ဓမ္မပဒတရာယိုတင် ဗွေးမျတ်ဘုရာ၊ ကသွဉ်
သင်ကဆွဲမ၊ခါအတိုင်း လွေ့သင်အံအဝ်း ဒေါ့ဖြမ်းကျုံးမာ၊ ကျို၊
စာသောင်းသာလွေ့သွော၊ လွောကံ၊နားကျို၊စာ၊ မဉ်းမာ၊နဲင်းနှစ်၊
နှစ်၊ ယိုခါဆိုင်တား၊ ချမ်းသားအာမျို၊ အကျို၊အဝ်းငါး မရေးမရား
နောင်သွ။

ကဗျာမေတ္တား

၁။ ဓမ္မပဒ - ယံကျဘားသား
ကလိုသေနား - တွက်တားနှစ်ရာ၊
တံးဖေးဖျင်ရင်၊ - ခွန် နင်၊ သံဃား
သွဉ်သွဲနား - ချမ်းသား လ၊ငါငါ ။

၂။ ဓမ္မပဒ - ယံကျဘားသား
(နေထူးသွဉ်သား - ခွိုင်းကားအများ)
နမ်းယိုတွမ်းသ၊ - ယံခွေလွေ့ဗား
ဆု၊ကိုဒျား - မေတ္တား ပသာငါ ။

တောင်ခါ၊ -

၁။ (ကထင်းသွဉ်ဒါး - သံဃားအများ)
၂။ (ကထင်းသွဉ်ဒါး - တကားအများ)
၃။ (ကထင်းသွဉ်ထူး - နင်မူအများ)
၄။ (ကောသွဉ်ဖေးဒါး - ဆရာနှစ်ရာ)

(ဃ)

ဓမ္မပဒ အမည် (၇)

လိတ်ကတူးစဉ်း

စဉ်း	အကျောင်းခရား	လိတ်မဲ့ငါ
၁။	ငေါင်းတယ်းအွဉ် ----- ‘က-ခ-ဂ-ဃ’	
၂။	ဇီဝကပဉ္စဝတ္ထု -----	၁
၃။	ဗွေးမဟာကဿပ မထေရ်းဝတ္ထု -----	၁၀
၄။	ဗေလဋ္ဌသီသမထေရ်းဝတ္ထု -----	၁၈
၅။	အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းဝတ္ထု -----	၂၃
၆။	မဟာကစ္စာယနမထေရ်းဝတ္ထု -----	၂၉
၇။	ဗွေးသာရိပုတ္တရာမထေရ်းဝတ္ထု -----	၃၄
၈။	ကောသဗ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေရဝတ္ထု -----	၄၃
၉။	ဗွေးသာရိပုတ္တရာမထေရ်းဝတ္ထု -----	၅၂
၁၀။	ဗွေးသာရိပုတ္တရာမထေရ်းပေး-ဗွေးရေဝတဝတ္ထု --	၅၈
၁၁။	အညတရက္ကတ္တိ (ပါးမူး) ဝတ္ထု -----	၇၆
၁၂။	ငေါင်းရီလွှဲခန့် -----	၈၂
၁၃။	ငေါင်းရီလွှဲခန့် အဖြေမဲဉ်း -----	၈၄
၁၄။	ငေါင်းရဲပ်နီဂုံးကဗျာ -----	၈၆
၁၅။	ငေါင်းရဲပ်နီဂုံးတွမ်း ငေါင်းဆုတောင်း -----	၈၇
၁၆။	ထွားအားကျိုးဗား လိတ်ဘားသား -----	၈၈

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

၇။ အရဟန္တဝဂ်

၁။ ဇီဝကပဉ္စဝတ္ထု

နိဗ္ဗေဒဘုရား သတင်သည့်အခါ အဆရာဇီဝက တချို့၊ ဥယျာဉ်ခြံကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွင်း ဇီဝကလောင်းရိက္ခာ၊ နိဗ္ဗေဒ ဘုရားဟော၊ ဗျာဒိတ် “ဂတဒ္ဓိနော” စတင် တရားဟောသည်။

(တောင်ချို -

“ဇီဝကဝတ္ထု ခန္ဓကေ ဝိတ္တာရိတမေဝ - ဇီဝကဝတ္ထုယို ဖွောင်လှည်း ခြင်းစွမ်းလည်း ‘ဝိနယ်ပိဋကတ်၊ မဟာဝါးပါဠိတေား စီဝရက္ခန္ဓကဏ္ဍကို’ အဋ္ဌကထာ၊ ရှိခင်းနတ်တင် သွဉ်တန်သားတဲ့ ဖေးကသေဗျာဒိတ်တော့၊ ထူးမဟာဝါးပါဠိတော့ကို တမ်းဖေး အအံ့ဉ်း ချွတ် လယ်အတိုင်း။”)

ဇီဝကဝတ္ထု အအံ့ဉ်းချွတ်

ငွေသားလီးခမ်းနပ်၊ ခြွေခြားသားယား၊ လိုအာ၊ လိုမျိုး ပေါင်းစွမ်း၊ လမ်းဟောင်းအာ၊ ထိလှိုင်းငါးသွ။ လိုကကွိုန်ကအာ ဗျာဒိတ် “အဗ္ဗပါးလီး” အစွန်တဲ့ပါ။ “အဗ္ဗပါးလီး” နပ်၊ ယောင်ဆင်တရားချွတ်၊ ကျူးဒါးလှိုင်း၊ သချင်ငေါင်းယံငါး၊ ကျား ကျားနေးစွဉ်းသွ။

ရာဇဂျီဟ်းခမ်းသား ထွားဟးအမွပါးလီး၊ ထီးဟးဝင်၊စုမ်း၊
အာတင် သင်၊လောင်းခွန်တန် “ဗိမ္ဗိသာရ”၊ ခွန်တန်ဖေးခွင်၊တင်
ဝွေ၊သီးလွိုက် “သာလဝတီ” နောင်၊သွ။

“သာလဝတီ” နှ်းတဲ ယောင်၊ဆင်၊တရေ၊သု။၊ ကျူးဒါး
သချင်၊ယံတင် ထွာစွဉ်းမူးနံ၊မဉ်းတန် တဖြာ၊နေနေတွေ့၊ ခမ်းလင်
လွဉ်လယ်၊ နယ်လင်လွဉ်ထွား ကျော့တဲဝါးမွေးစွဉ်းသွ။

တို့၊တနီ၊တွေ့၊ သာလဝတီ၊ ဒေါ၊ဖေး ပွေါတခါ၊သား
နဲင်းယို -

“ပွေါတခါ၊သားဟွေး -

လို၊ခိုအဖြာ၊မိုင်၊တဲယောင်း ဖေးလွဉ်လယ်၊မွိုန်းတောင်း
ဒွမ်နော၊ အမဉ်းလွဉ်ရီခွေနှ်၊ ‘သာလဝတီ၊ အုံဟော်တောင်း’
လောင်းချာနဲင်းနှ်၊နော”

“မွေးသွ။ ဗွေးမူး”

ပွေါတခါ၊သား ထူးတားဂွန်၊ဖေး နဲင်းနောင်၊သွ။

သာလဝတီ၊နှ်၊ အုံဟော်တင်းမွေးတောင်း၊ အောင်းနမ်း
လောင်းအကျောင်၊ ငမ်းငါးဝင်၊သေတင် အွဉ်းဆာအနမ်းတွေ့၊
ဒေါ၊လဲဉ်ဝင်၊ နဲင်းနောင်၊သွ။

အောင်းနမ်းလောင်း ကွတ်၊လာလွိုက်၊ လာတဆီတွင်၊ လွူး
လင်၊ ပိုခိုတဖြာ၊တင် သာလဝတီ၊ ဒေါ၊တေ၊ဖေး အသွဉ်းမူး တဖြာ၊
နဲင်းယို -

“ယိုသွဉ်းမူး -

ထူးပါ၊ပေးယို၊ သော့၊လိုင်၊ပေးယကို လွေ၊ငေါင်းထို၊ ထာ၊

အီးပျမ်းလောင်းသူ၊ နော်”

“မွေးသွ။ ပွေးမှု”

အသွဉ်းမှု၊ ထူးတားဝွန်၊ လွေ၊ ဝေါင်းထိုးဖေးမွေးစွဉ်းသွ။

အရပ်၊ နှပ်၊ ခွန်ပို “အဘယ” (အဘယမင်၊ သား) နောင်၊
အီးလွေ၊ ထေ့ခွန်တွေ့၊ လွေ၊ ထီးစွေ့၊ ခန်းချား စောက်အားအဝ်း
ဟုံ ထားအီးပျမ်း။

“ဟေ့ - ပါ၊ စားနှပ်၊ စောက်အားဟုံငါး ထမဲ့င်၊ သူ၊”

“စောက်အား ဟုံပါ၊ ပေး ပွေးသြ”

“လေးလွေ၊ ထွားစံ၊ မြိုင်း ပါ၊ ပေးနှပ်၊ အသ၊ အဝ်းနေဇွိုန်း
နဲ့၊ အောင်းမွန်ချားနဲ့”

“အသ၊ အဝ်းနေဇွိုန်း၊ အဝ်းမွန်ချား ပွေးသြ”

“ပေါးနှပ်၊ တဲ့ ပါ၊ ပေးနောင်၊ ခွေအီးထူးလွ။ ပေ့ဘွသင်၊
အိုးခွေလမ်းသူ၊ သင်၊ ဖေးသွေ့ ကောထိန်၊ သားသူ၊ နော်”

“မွေးသွ။ ပွေးသြ”

ပါ၊ ပေးနှပ်၊ အသ၊ အဝ်းနေတင် ဖန်ဖေးအမည်၊ “ဇီဝက”
နဲင်းနောင်၊ သွ။

ဇီဝက ကထင်းသူ၊ သေထားနှပ်၊ “ခွေယို မြိုးယားယား၊
ဝါရင်၊ ရင်၊ သေတဝ်း၊ ဝင်၊ ထူးလွ။ လဲးကွို၊ ပေါးခွေတဒါးတဝ်း
ပညားနှပ်၊ လွ။ နမ်းယို၊ တဝ်း၊ ခွေမဉ်းလွေ၊ သွဉ်းဟး ပညားနှပ်၊
ယံငါးမွေ့ဟေး” ယူးတွေ့၊ နဲင်းနှပ်။

တက္ကသိုလ်၊ ခမ်းကိုသူ၊ နောင်၊ ဒိသာပါမောက္ခ ဆရာဒါး
တသီး (ဆရာဝွန်၊ တန်) အဝ်းတင် ဇီဝက လွေ၊ ထေ့တွေ့၊ ဆရာ

ထူး၊ အဓိ ခွန်အဘ သေတင်း။

ထင်းတက္ကသိုလ်၊ သွဉ်တသီးပညာ၊ ကထင်းလနွတ်၊
နင်းတင် ရီအဆရာနဲင်းယို -

“ဆရာ၊ ဗွေ၊ -

တသီးပညာယို အထွေအသွတ်၊ အီးအောင်းမိုင်၊ ဗွေ
ဩ”

“တပဲ့၊ ဇီဝက -

ပေါးနပ်တဲ ထူးစော်တဟး၊ တယူးနောအကိုယို တထွာ
တင်းတသီး၊ မဉ်းထီးသေင်း တမွူးမွူးနပ်၊ အီသင်၊ သွေ့နော”

“မွေးသွေ့ ဆရာ - ခွေသွဉ်းလွေ့ထုမ်းက” လင်းချာ
နဲင်းနပ်ထွေတင် အီတွမ်းစော်တဟး၊ တက္ကသိုလ်ထူးသောင်
ထောင်ထွား တယူးနော သေင်းဝါး မီးမွူး၊ သေသွေ့ အဆရာ
ထွာစွဉ်းဒုး တသီးလွဉ်းလွဉ်း။

“ဩဗွေ - တယူးနောအကို ထာမွူးဖုံးယိုနပ်၊ တထွာ
တင်းတသီး ထီးတောင်း တမွူးမွူး ဗွေဩ”

“တပဲ့၊ ဇီဝက - နာဒါးလဲဉ်းသွေ့ တသီးပညာ၊ နာဒါး
တကားယိုငါတဲ နာလွူးနမ်းဗွာလဲဉ်း”

ဆရာ ရှိနဲင်းနပ်ထွေတင် ဖေးသင်၊ စရိပ်ဆွေဆွေပေး
လွမ်း၊ “အမဉ်းလိုစရိပ်မဲ့ ထုမ်းလုမ်းလာပါ၊ အမဉ်းလုမ်းလာပါ၊
မဉ်းဟပ်နပ်မ၊ ဝွေမဉ်းအီးကျော၊ ပါအီးလော့ဝွေပညာ၊ ဆရာ
ယူးနဲင်းနပ်သွေ့။”

ဆရာကယူခါဖေးအတိုင်း ဆရာဖီဝကနပ်၊ လွဲလာ၊
ပါရောဂါးတဲ့ ဟပ်အာ၊ လွဲလာလိုဆာတဲ့ ဟောင်ဟေး၊ မဉ်၊
ကျေးမဉ်ယံ ထွာစဉ်းဆရာတန်တဖြာ၊ ဝင်လွဲလာဟပ်တင်း
တဲ့ ဝွေလွမ်လာကဟပ်နပ်၊ အင်းကားမင်းဖြာဖြာ၊ ဝွေကလွမ်၊
လာဗား ရောဂါးတပ်တပ်၊ ကဟောင်ချာထို၊ လိုမဉ်တန်တန်ဖုံး
နပ်၊ -

- ၁။ ဝေင်သာကေတ၊ သဋ္ဌေမာတဖြာ၊ ကတူးဆာ နွတ်နောင်း
- ၂။ ခွန်တန်ဗိမ္ဗိသာရ၊ တူးလာရောဂါး၊ ဟို့လွေသွီးထာ၊
- ၃။ ရားကျိုဟ်းသဋ္ဌေ၊ ကတူးဆာနွတ်နောင်း
- ၄။ ဗားရာဏသီးသဋ္ဌေပို၊ ဟို့ကို ဖြေဒူး
- ၅။ ခွန်ပဇ္ဇေတ၊ ယောင်တနွောင်းရောဂါး၊ သွီးယားပသူး
- ၆။ ပွေးဘုရာ၊ ဓာတ်ချွတ်တွမ်း ဖြေလွမ်လာခင်းဆာ-စတင်
နဲင်းနပ်ဖုံးသွ။

အိုးခါတလဲင်း ဒေဝဒတ်တွမ်း ခွန်အဇာတသတ် တိုင်းပင်း
လိုဝင်၊ ကျိုးမာသီဗွေးဘုရာ၊ ဝွေသီးထင်း ဂိဇ္ဈကုဋ်ကောင်လောင်း
ထင်းဆင်သေလုံးတူးတန်၊ နီဗွေးဘုရာ၊ ကျွေလွေကောင်ခင်းထျှ၊
တွင်း ဝွေသီးအွဉ်းတကြီးလင်၊ လုံးတူးတန်၊ လုံးနောင်၊ လင်တ
လူးဗားတော လုံးတူးကောင်စွဉ်၊ လုံးခပ် တခေါင်နပ်၊ လွေဗား
နီဗွေးဘုရာခင်းတော၊ ဆာမွေးစွဉ်းထာ၊ ပွေးဘုရာနပ်၊ ရဟန်း
သီးပွိုးလွေ၊ မဒ္ဒကုဋ်ကောင်ထျှ။

“ခွေမဉ်ကျွဲလွေ၊ ဆရာဒီဝက တခေါ့ဥယျာဉ်ခြံကို၊ ပွါ၊ လွေ၊ခွေယိုဟဲင်း” ပွေးဘုရာ၊မိန်းနဲင်းနဝ်၊တင် ရဟန်းသီးပွါ၊လွေ၊ ဆရာဒီဝက တခေါ့ဥယျာဉ်ခြံကို နောင်သွ။

ဆရာဒီဝက လ၊သတင်၊ သစ်ကဟွိုန်တဲ့ နစ်လွေ၊ထေ့ ပွေးဘုရာ၊ထျ၊ သော့တသီး အဖိုင်စားထွါခါ ဗဲဉ်ပတ်ခါ၊နေးတော့၊ လောင်းဒေါ၊ ပွေးဘုရာ၊နဲင်းယို -

“ဩဗွေး - ဝေင်၊ကိုသူ၊ ခွေသွဉ်းလွမ်၊လာ၊ခါ၊ လို၊ဆာ အဝ်းတဖြာ၊ လွေ၊ထွားလို၊ဆာသူ၊ထွါမဲ့၊ ခွေသွဉ်းသင်၊ချာယင်း၊ ခါးလားခွေသွဉ်း ကဖျော်ချာနောင်၊ ဗဲဉ်ပတ်ခါ၊စွါစွါဟေ့၊ နဲင်းယို ပွေးဩ”

လောင်းခါ၊ ပွေးဘုရာ၊နဲင်းနဝ်၊ထွါတင် လွေ၊ထွားလို၊ဆာ ဝေင်၊ကို၊ ထွားထွါလို၊ဆာ ကထင်းသင်၊ချာနဝ်၊ ဝေင်၊တခါ၊ပေ့၊ ထို၊လ၊ ဒီဝကသ၊ကို ယူးနဲင်းယို -

“ခွေသူ၊ နီပွေးဘုရာ၊ တသီးသူ၊ နဲင်းစွဉ်းကသူ၊လို၊ရို၊ ရို၊တဖြာ၊ ခွေမာ၊ထင်းယူး ကတူးပွဲမွေးစွဉ်းထာ၊ ဘုရာ၊ခင်းဆာ ယိုခါ အဝ်းလို၊စေလဲဉ်း၊ ပေါးတစေတင်းယိုခါ ဆာတနာ၊မွူးစွဉ်း ထာ၊ ပွေးဘုရာ၊ လျားတမ္ဗို၊တမာ၊ထာ၊သနယ်” ယူးနဝ်၊နဝ်၊ နီပွေးဘုရာ၊သေတင် ထွဉ်းပွေးအာနန္ဒာ၊စေ၊ သစ်ကစေတဲ့ ရှု၊သျူး ဟပ်စွဉ်းဒျား၊ သစ်ထာ၊ကလေပသားတဲ့ ဆရာဒီဝက ဖျော်လွဉ်၊ ရီထွါထာစွဉ်း ပွေးဘုရာ၊နဲင်းယို -

“ဩဗွေး - ထွာနဲင်းမိုင်၊ပွေးဩ၊ လျားနမ်းတမာ၊ ခံးမာ၊ တင်း ဝွေးဒနားနဲ့ပွေးဩ” လောင်းနဲင်းနဝ်၊တင် နီပွေးဘုရာ၊ရို၊-

“ဇီဝက - ခိုးလျားပွိုးခြံ၊ သ၊ဒုက္ခနောင်၊ ဖေဇိမ်၊ကင်ဒွါ
အိုးကထွာစ ဘုရာ၊ ဗောဓိမဏ္ဍလနောင်၊ကာနိ” အကျောင်း၊ ယံ
တောင်၊သေနာနု ဟော်၊ပါ တရာ၊ဂါးထား လယိုသွ။

၉၀။ ဂတဒွိနော ဝိသောကဿ၊ ဝိပ္ပမုတ္တဿ သဗ္ဗမိ ။
သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿ၊ ပရိဋ္ဌာဟော န ဝိဇ္ဇတိ ။

၉၀။ ဂါးထားအနက် -

ဂတဒွိနော - သံးသရားဝဋ်ထွာ ညာ၊ဒွါ ကကင်၊စူ၊ဒါး၊
ဝိသောကဿ - ဝဋ်ရှီးလျားရင်၊ ကကင်၊ထို၊ဒါး၊ သဗ္ဗမိ- ခန္ဓား
စတင် တရာ၊ကားကအပ်းအလောင်း၊ ဝိပ္ပမုတ္တဿ - စင်ကြောင်း
ကလွစ်ဒါး၊ သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿ - လစ်၊ပါ၊ဂန္ထ လို့လကပယ်းဒါး၊
အရဟန္တဿ - ရဟန္တားပုဂ္ဂိုလ်းအတွက်၊ ပရိဋ္ဌာဟော - ယူ၊ပက်
သောက သ၊ ဒုက္ခနပ်၊ နဝိဇ္ဇတိ - အဲဉ်ထပ်းဒွါမ်သွ။

၉၀။ ဂါးထားပြန်ပအိုဝ်းခြင်ခြင် -

သံးသရားဝဋ်ထွာ ညာ၊ဒွါတဖူ၊ ကကင်၊စူ၊ဒါး၊ ဝဋ်ရှီးလျား
ရင်၊ ကကင်၊ထို၊ဒါး၊ ခန္ဓားစတင် တရာ၊ကားကအပ်းအလောင်း
စင်ကြောင်းကလွစ်ဒါး၊ လစ်၊ပါ၊ဂန္ထ လို့လကပယ်းဒါး၊ ရဟန္တားပုဂ္ဂိုလ်း
အတွက် ယူ၊ပက်သောက သ၊ဒုက္ခနပ်၊ အဲဉ်ထပ်းဒွါမ်သွ။

၉၀။ တရာ၊ဂါးထား အဓိပ္ပါယ်အချွတ် -

ဝဋ်ခန္ဓား ဂန္ထ ကပယ်းလို့လလဲဉ်းဒျား ရဟန္တားနပ်၊ သ၊ဒုက္ခ
အဲဉ်ထပ်းဒွါမ်။

နာမတရားယိုအကျိုး

နာမတရားယို ကထင်းသွတ်၊ နှစ်၊ လ၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်၊
ထွာသောတာပန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အာဇာနည်သွ။

ဟော၊ ထွားသွဉ်ဗား ဖိဝကပဉ္စဝတ္ထုယိုတင်

လ၊ ဗဟုသုတ၊ လ၊ သတိ၊ နှိုင်းယို -

- ၁။ လို၊ ကက္ခိန်၊ ထာ၊ နှစ်၊ က္ခိန်၊ အိတွမ်း၊ ငေါင်းတချင်း၊ က္ခိန်၊
အိတွမ်း၊ ထာ၊ ကျူး၊ က္ခိန်၊ အိတွမ်း၊ လို၊ မူးယောင်၊ ရေ၊ တဲ့
အောင်၊ ၊
- ၂။ လို၊ မူးယင်ဟန်းနောင်၊ အွဉ်းရေ၊ ချား၊ လို၊ ခို၊ ယားထို၊ ပို၊
ဝေါင်းထို၊ ပိုတွဲ အောင်၊ ၊
- ၃။ သွဉ်ပညားမ၊ ဒါးပညား၊ ဒါးပညားမ၊ လွှဲးနမ်းပေါးယပ်၊
ဗားတောင်း၊ ၊
- ၄။ ဘုရားခန်းတွဲယပ်၊ ဟောင်ကဲ့င်လောကမ်း အောင်ခံးဗား
ချား၊ ၊
- ၅။ ဗွေးဘုရားနှစ်၊ ပါ၊ မိုင်၊ ခန်းတွဲယပ်၊ ကျုံးသီလ၊ တောင်း
အကျောင်း - စတင်နှိုင်းနှစ်၊ သေထွေ၊ လ၊ သတိ၊ အာတန်
သွ။

ဟောင်မတ်ခရာ အဓိပ္ပါယ်

ဗွေးဘုရား / ရဟန္တာသီးနှစ်၊ ကိလေသားမေး ဖေ့ထို၊

လဲဉ်းတင် သရိုးလျား၊ သဒုက္ခနပ်၊ အဲဉ်ထောင်းခွါမ်၊ နမ်းခန္ဓာ၊
ကအမ်းနေအတွင်၊ (ခါးလားကကူနီဗ္ဗာန်း) နပ်၊ ဖြားဒုက္ခ ဆာဒုက္ခ
သီဒုက္ခ - နမ်းဒုက္ခတဲတဲ အမ်းနေက နောင်သွ။

ဂန္ထ ၄-ပါးကရီ၊နပ်၊

- ၁။ အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ (တရာ၊နမ်း - လောဘ)
- ၂။ ဗျာပါဒကာယဂန္ထ (တရာ၊နမ်း - ဒေါသ)
- ၃။ သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ (တရာ၊နမ်း - ဒိဋ္ဌိ)
- ၄။ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ (တရာ၊နမ်း - ဒိဋ္ဌိ)

၉၀။ တရာ၊ဂါထာ၊ ငေါင်းလင်္ကာ၊

- ၁။ ဖေ့ကိလေးသား၊ ရဟန္တာ၊ ကင်၊ချား သဒုက္ခ ။
- ၂။ ခန္ဓာအမ်းတွင်၊ နမ်းနပ်၊ရင်၊ မကင်၊ မော့ဒုက္ခ ။

၉၀။ တရာ၊ဂါထာ၊ လင်္ကာ၊ကဗျာ

- ကင်၊ဝွင်တူ၊ - လျားစူး၊ ခွါမ်ချား
- ခန္ဓာ၊ဝွင်တူ၊ - မထူးကင်၊ညာ၊
- ပယ်၊ကြောင်းလို့လ - ဂန္ထလစ်၊ဟး
- ဘုရာ၊စောင်း - အဲဉ်ထပ်း သဒုက္ခာ ။

လောကဒဿန

- ၁။ သောင်းမွူးသီးအမျိုးနပ်၊ ကင်၊တပ်းတွမ်းဟမ်း ၊
- ၂။ လို၊သီးအမျိုးနပ်၊ ကင်၊တပ်း တွမ်းလောကမ်း။

ဝိဝေသနာဝတ္ထု၊ ထွ၊ယိုသွ။

၂။ မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

ဗွေဘုရား သတင်သွံ့အပ်အံ့ ရားဇဂျိုဟ်းခမ်း ဝေဠု
ဝွန်းကျောင်ကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွင်း “ဗွေမဟာကဿပထေရ်”
တင် ဟော်ဟား မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထုယိုသွ။

အိုးခဲတလဲင်း ဗွေဘုရား ဆိုးဝါး ရားဇဂျိုဟ်းခမ်း၊ ဝါး
ထင်းကျွမ်ထွေတွော့ “တက္ခိလ္လာမီးလဲင်း (တထိန်းဆန်းတနီ၊)
သူနပ်၊ ဒေသစားရီး ကျွမ်းခီးတဖူ” ဒေါဟိန်ရဟန်းသီးဖုံး နဲင်း
နောင်သွ။

ရဟန်း ကမဉ်ကျွမ်လွဉ်၊ ဗွေဘုရားသီးဖုံး ဖို့သပိတ် -
စမ်းသင်္ကန်း အချိန်းဖေးကတန်းတင် ဗွေဘုရား ဒေါဟိန်ရီးသေး
သေးဒျားရင်းသွ။

ရဟန်းသီးဖုံး ဖို့သပိတ် စမ်းသင်္ကန်းတွင်းနပ်၊ ဗွေမဟာ
ကဿပတဲ့ ပချူးနဲင်းနဲင်းအသင်္ကန်း၊ ရဟန်း (ယင်ဟန်း)ဖုံးနပ်၊
ဒေါတော့လွဝင်နဲင်းယို -

“မဟာကဿပထေရ်နပ်၊ ပွိုင်းထမဲ့၊ မပချူးနဲင်းနဲင်း
တိုးသင်္ကန်းတန်နဲ၊ အအီးကျွမ်လွေမကောင်၊ ရားဇဂျိုဟ်းဝေင်ကို
ဝေင်ထန်း လိုတဆီသွမ်၊ ကုဋေဖုံးနပ်၊ အရပ်မဲ့၊ (ရပ်ကွက်မဲ့၊)
တဲ့ယောင်း အဖူးဝေး မဉ်းအဲဉ်ထင်းတဲ့ အသွမ်တကားအပ်၊ အ
သွမ်တကား မဉ်းအဲဉ်ထင်းတဲ့ အဖူးဝေးအပ်၊ ဝေင်ကိုဝေင်ထန်း
ထွာစဉ်း ဝွေဗွေတကားဖုံးလွဉ်းလွဉ်း၊ လူးတန်း ပစ္စေလမ်ပါ၊
ကျေဇူတရာ၊ အင်းလွဉ်းလွဉ်း၊ အမဉ်းလွေလွဉ်၊ ဗွေဘုရားတဲ့

သံတွဲအတွိုးလွေ၊ “ခြောက်မာပမာဒ” နှစ်လျှမ်း”။ လျှို “ခြောက်မာပမာဒ” မာဠိနဝ်၊ အလွေဟးတမ်း” ဒေါင်းကဲ့ရဲ့၊ သွမ်းသဲ့၊ လွ နှိုင်းနောင်ဖုံးသွ။

ပွိုးထမိုင်၊ ဟဲ့ဟးတွိုး “ခြောက်မာပမာဒ” နဲတင် ပေါးတွိုး လွေ၊ ခြောက်ထူးနဝ်၊ တွေ့၊ ကလိုသိုင်ချာဒါး ရဟန်းဖုံးနဝ်၊ နီဗွေး ဘုရားရိုး -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - သီဖုံးနဝ်၊ အဝ်းယိုကို သိုင်ချာလွ ဟိုင်း၊ မာပဇ္ဇိတ္ထ - အံတဖေင်၊ မွိုန်းလဲင်း” နီဗွေးဘုရား ရိုးနှိုင်း နဝ်၊ ကွပ်နဝ်မ၊ ခြောက်နဝ်၊ နောင်၊ အမဉ်တွင်း “မာပမာဒ” - (အွဉ်းတဖေင်၊ မွိုန်း) နှိုင်းနောင်သွ။

ကထင်းတွိုးနဝ်ကို အလဲင်းယိုတွဲ နီဗွေးဘုရား စဉ်းစာယူး “ရာဒေဂျိုဟ်းဝေင်ကို ဝေင်ထန်း လိုအဝ်းပဉ် တဆီသွမ်းကုဋ္ဌေး၊ တကားမဉ်းလွဉ်ပင်၊ “မင်္ဂလာ-အမင်္ဂလာ” ကိစ္စဖုံးနဝ်၊ ရဟန်းသီး အဝ်းလိုကျွေးဖေး၊ အွဉ်းကိုင်ခြေင်ကျောင်နဝ်၊ တထွာတောင်း၊ အီး ထွဉ်းသိုင်ချာဟး ပါမိုင်ယို” သးကိုယူးတေ့နှိုင်းနောင်။

နောင်ထွေတွေ့၊ ဗွေးဘုရား စဉ်းစာယူးယင်း “ရာဒေဂျိုဟ်း ဝေင်ထန်း ဝေင်ကို မူးခိုဖုံးနဝ်၊ ကဿပဖူးဝေး မွေးတမ်းတွဲ သွမ်း တကားဖုံးဒျား၊ မဉ်းထွဉ်းသိုင်ချာ ကဿပနဝ်၊ ရော့ဟောင်ငါး” ဆရာဗွေးဘုရား စဉ်းစာယူးနှိုင်းနဝ်ထွေခါ ခွယ်ချာဒေါ့ဖေး ဗွေး ကဿပနှိုင်းယို -

“ကဿပ - တကားမဉ်းလွဉ်ပင်၊ “မင်္ဂလာ-အမင်္ဂလာ” ကိစ္စဖုံးနဝ်၊ ရဟန်းသီး အဝ်းလိုကျွေးဖေး၊ အွဉ်းကိုင်ခြေင်ကျောင်၊

တထွာတင်း၊ ကွပ်နပ်၊မ၊ ဟဲ့တွမ်းနာ၊တပဲ့၊ ပရိသတ်ဖုံးနောင်၊
သင်ချာသွော့ဟိုင်း”

“မွေးသွ။ ဗွေးဩ”

ဗွေးကဿပ ဟဲ့တွမ်းအပရိသတ် ကျွဲသင်ချာခန်းချား နပ်၊
သွ။ ရဟန်း (ယင်ဟန်း) ဖုံးနပ်၊ ရှိ၊ -

“ဗွေးပေးသီးဖုံး - ထီးနေဟောင်း ကဿပသင်ချာသူ၊
‘မဟာကဿပနပ်၊ ပွိုးထမိုင်၊ ပဆူးအသင်္ကန်း၊ ကျုံးကျွဲလွဉ်၊ဗွေး
ဘုရာ၊သနယ်၊ အတကျွဲလွဉ်၊ဟးတင်း’ နီကဒေါ၊ငေါင်းနပ်၊ဟွဉ်း
နပ်၊အတိုင်၊ မဲဉ်းလဲဉ်း မွေးတောင်းနဲ့” ကဲ့ရဲ့သဲ့သွမ်၊လွနဲဉ်းနပ်၊
ဖုံးသွ။

နီဗွေးဘုရာ၊ ဟွိုန်ငေါင်းကဲ့ရဲ့သဲ့သွမ်၊နဲဉ်းနောင်၊တင်
ခွယ်ချာ အံထိုဉ်းတနွောင်း ရီနဲဉ်းယို -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - သီဒေါ၊ငေါင်းထမိုင်၊ဖုံးဟွဉ်း”

“နီသွဉ်းသီးဒေါ၊ချား မဟာကဿပ ခရားဗွေးဩ”

ရဟန်းသီးဖုံးနပ်၊ ဂွေဗွေးသီး ကဒေါ၊အတိုင်၊ လောင်း
လို့ချာ ဗွေးဘုရာ၊နောင်၊သွ။

နီဗွေးဘုရာ၊ ကထင်းဟွိုန်ငေါင်းနပ်၊တင် -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး -

‘ကဿပနပ်၊ အသ၊အင်းပွို့ အတကာ၊ အသ၊အင်းပွို့
အတမြို့၊ ရှိ၊ပွိုနဲဉ်းနပ်၊ဟိုင်း၊ အနားခွေငေါင်းတော့၊ အသင်ချာ
ချား၊ ကဿပယိုနပ်၊ အွိုးစိုးရီးခါကာ၊ အဆု၊တောင်၊သေ၊ခါ၊ -
‘ခွေနပ်၊ သ၊ဖေးနေးကပွို့ပွိုနဲဉ်း ပစွေ၊လစ်၊ပါ၊ ဖေးနေးကပွန်ပီချား

လာ၊ ရိုးရိုးသာသာ၊ ဖေးနေးကလွေထေ့နှောင်းချားသွော့ တကား
အများနော် စိုးရီးပန်အွဉ်ကာ၊ ကွီဆုပတ္တနား၊ မာသေချားနဲင်းနပ်၊
ကဿပနပ်၊ သုပ္ပိတကား၊ သုစားတခြို့၊ တမျိုးမျိုးအဲဉ်ထဝ်း။

အထျ၊ထျ၊ ရေးမိုး ကဿပယိုတဲင် -

‘စန္ဒောပမပ္ပဋိပဒ - အကျင်၊စင်ဗွာ ပွန်ပီလာ’

‘အရိယဝံသပ္ပဋိပဒ - အရိယားခွိုးဇာတ် အကျင်၊မျတ်’

တရာ၊ဖုံးနပ်၊ ခွေဟော်၊ဖိုလဲဉ်းသွ။”

ဗွေးဘုရာ၊ သျင်၊နယ်ချာဗား နဲင်းနပ်၊သွ။

“ဩဗွေး - ဗွေးမဟားကဿပနပ်၊ အကွီဆု၊ အခွိုးမဲင်၊
ကား အပတ္တနားသေ၊ခါ၊ အခွိုးမဲင်၊ခါ ဗွေးဩ”

“ရဟန်၊သီးဖုံး - သီမဉ်ဟွိုန်နဲ”

“မဉ်ဟွိုန် ဗွေးဩ” နီဗွေးဘုရာ၊ ဟော်၊ကျာ၊နယ်ချာ
ကဿပအကျောင်၊ ဇာတ်ခြောင်၊လယို အတိုင်း၊သွ။

(တောင်၊ခါ - ဗွေးမဟားကဿပ အကျောင်၊ခရာယို
မဉ်းတမ်းလို့လို့နပ်၊ အဆွာ၊မွေးမဲင်းစဉ်းထာ၊ ကွပ်နပ်၊မ၊ တွမ်းသွဉ်
တန်၊အချိန်၊ ဖေးကမဲဉ်းတဲင် တမ်းဗားအအဲဉ်းသွတ်၊လွှမ်း၊သွ။)

ဗွေးကဿပ အတိတ်ဘဝ အအဲဉ်းရွတ်

၁။ ဗွေးဘုရာ၊ “ပဒုမုတ္တရ”စိုး၊ ထွာသဋ္ဌေတဖြာ၊ အမဉ်၊
“ဝေဒေဟ”၊ ထီးနိုင်း “နိသဘာမထေရ်”လားသွဲ (တေဒဂ်)
တဲင် ဝွေ၊ကပ်သွမ်၊ ဆု၊တောင်၊နိုင်းနိုင်း။

- ၂။ ဗွေဘုရား “ဝိပဿီ”စိုး၊ ထွာပုဏ္ဏား လို၊ခြေတဖြာ၊
အမည်း “ကောသာဋ္ဌက”၊ တမာဝါ၊ အဆင်တန် အဝံးဦးလို့
ဝင်၊ တဖျူချား ။
- ၃။ ဗွေဘုရား “ကောဏားဂုံး”စိုး၊ ထွာသဋ္ဌေပိနိတဖြာ၊
(အမည်း ပါတောင်း) ။
- ၄။ ဗွေဘုရား “ကဿပ”စိုး၊ ထွာသဋ္ဌေပိနိတဖြာ၊ ။
- ၅။ ဗွေဘုရား “ဂေါတမ”စိုး၊ ထွာပုဏ္ဏားခြေပိနိ၊ အမည်း
“ဝိပုလိ”၊ ခံထူးဗွေဘုရား ဩဝါဒ ထွာလရဟန်း၊ ထွာ
နီဗွေဘုရား တတိယ တပွဲတန်တပါးသွ။

ဗွေဘုရား ဟော်နယ်ချာ မဟာကဿပ အတိတ်ဘဝ
အလဲ့င်း နဲ့င်းနဝ်ထွတင် -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး -

ခွေကဟော်၊ ‘စန္ဒောပမ ပဋိပဒါ’ တရားတဲ့နဝ်၊ ‘အရိယ
ဝံသ ပဋိပဒါ’တရားတဲ့နဝ်၊ အထျှေထျှေ ရေးမိုး ကဿပယိုသွ။
ကဿပနဝ်၊ တဒြိုလောင်း၊ တကာလောင်း၊ ကျောင်းလောင်း၊
ကျောင်းတလင်းလောင်းဖုံးနဝ်၊ အသုတအဝံးပျို့တဝ်၊ ဥပမား -
ဟသံးလူးထီထွ။ ကျောင်းကီမို့လောင်း ဒေးကြောင်းကြောင်းနဝ်၊
အတိုင်၊ ကဿပ သုပ္ပိခြေတောင်း တဒြိုတမျိုးမျိုးလောင်း၊
စင်ကြောင်းချားခရား ဟော်ဖေးတရားဂါးထား လယိုသွ။

၉၁။ ဥယျူဉ္ဇန္တိ သတိ မန္တော၊ န နိကေတေ ရမန္တိ တေ။
ဟံသာဝ ပလ္လလံ ဟိတွာ၊ ဩကမောကံ ဖောန္တိ တေ။

၉၁။ **ဂါထာအနက်** -

သတိမန္တော - သတိကအင်းလွဒါးရဟန္တာဖုံးနပ်၊ ဥယျူ-
ဉ္ဇန္တိ- နေ့တွမ်းတရာ၊ ကျိုးစားများသွ။ တေ - ရဟန္တာဖုံးနပ်နပ်၊
နရမန္တိနိကေတေ - သတမ္ပန်းပျော့လွတ်တမ်း ကာမဂ္ဂုဏ်းအလောင်း
သွ။ ဟံသာ - ဝါးဟင်္သာဖုံးနပ်၊ ပလ္လလံ - ကဒေါဟံကို
ဗိုစတင်ယို၊ ဟိတွာ - စွဉ်ထိုးထွတ်တင်၊ ပက္ခန္တိယထာ - က
ကျောင်းထိုးနပ် အတိုင်၊ တေ (ပုဂ္ဂလာ)- ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်းဖုံးနပ်
နပ်၊ ဩကမော ကံ - တဏှာကားကအင်းယို၊ ဖောန္တိ - စွဉ်
ထိုးလို့လဲဦးသွ။

၉၁။ **ဂါထာ ပြန်ပအိုဝ်းခြေင်ခြေင်** -

သတိကအင်းဒါး ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်းနပ်၊ နေ့တွမ်းတရာ၊
ကျိုးစားများသွ။ ရဟန္တာဖုံးနပ်နပ်၊ သတမ္ပန်းပျော့လွတ်တမ်း ကာ
မဂ္ဂုဏ်းအလောင်းသွ။ ဝါးဟင်္သာဖုံးနပ်၊ ကဒေါဟံကို ဗိုစတင်ယို
စွဉ်ထိုးထွတ်တင် ကကျောင်းညာထိုးနပ်အတိုင်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်းဖုံး
နပ်နပ်၊ တဏှာကားကအင်းယို စွဉ်လို့လဲဦးသွ။

၉၁။ **ဂါထာအဓိပ္ပါယ် အချွတ်** -

ဝါးဟင်္သာနပ်၊ လူးထွတ် ကျောင်းကိထိုးခန်းများ ‘ယိုနပ်၊

ခွေထီခွေဗို'သု,ကိုအွဉ်းတင်း၊ နှိုင်းနှပ်,နေနေ ရဟန္တာသီးတဲ့ 'ယို
ခွေတခြို၊ ယိုခွေတကာ'တဏှာလောဘ သု,နှိုင်းနှပ်, အဲဉ်ထင်း၊
စွောန်,ထို,လဲန်းသွ။

နားဟားတရာ,ယို အကျို,

နားတရာ,ယို ကထင်းသွတ်,နှပ်, လ,သောတာပတ္တိဖိုလ်း၊
ထွာသောတာပန်းပုဂ္ဂိုလ်း အာဖြာ,တန်သွ။

ဟော်,ထွားသွဉ်ဟား ကဿပဝတ္ထုယိုတင်

လ,ဗဟုသုတ လ,သတိ,နှိုင်းယို -

- ၁။ ထားဆု,တောင်, (ကုသိုလ်း) ပန်ချာ ပါမ, ထွာလ,ပုဂ္ဂိုလ်း
ထူး ၊
- ၂။ ဘုရာ, (တတိယ) တပဲ့,တန် တန်သွ။မဉ်းတဲ့ ကောကဲ့,ရဲ့,
သဲ့,သွမ်,သား အဝ်း ၊
- ၃။ ခြွေခါးခါး - ကေန်,ခါးခါး သံးသရး တဖူး,လွေ,သားဘဝ၊
- ၄။ နီဗွေးဘုရာ,နောင်, အုံဒျားအမွေးအမဲဉ်းဖဲ့, ဒေါ,နယ်ဖြေး
သျှင်,ဖေး ၊
- ၅။ ရဟန္တာသီးမျိုးနှပ်, သ,ဝိ,ပွို,ခြ်, လောဘတဏှာအဲဉ်ထင်း-
အကျောင်, စတင်နှိုင်းနှပ်, သေထွေ, လ,ဗဟုသုတ လ,သတိ,
အာတန်သွ။

ကဿပဝတ္ထုကို ကပါဒါး ဘုရားငယ်၊လူ

၁။ ဗွေဘုရား “ပဒုမုတ္တရ”

၂။ ဗွေဘုရား “ဝိပဿီ”

၃။ ဗွေဘုရား “ကောဏ္ဍာရိုး”

၄။ ဗွေဘုရား “ကဿပ”

၅။ ဗွေဘုရား “ဂေါတမ”

၉၁။ တရားဂါးထား ငေါင်းလင်္ကာ

၁။ ထိမိ မိုင်းယပ်း၊ သ၊ဂ္ဂိတင်း၊ ကျောင်းစမ်း ဝါးဟင်္သာ ။

၂။ မိုင်းလောင်းတဲ့ယပ်း၊ သ၊ဂ္ဂိတင်း၊ ဗွေစမ်း ရဟန္တာ ။

၉၁။ တရားဂါးထား လင်္ကာကဗျာ

ဟံးဗော့ ထိမိ - သ၊ကို ဟင်္သာ

မိုင်းလောင်းတဲ့ယပ်း - အွဉ်းတင်းလာလာ

နိုင်းနပ်းနေနေ - ယံသေ ဥပမာ

ရဟန္တာ - တဏှာ ပယ်လို့ငါ ။

ကဿပဝတ္ထု ထွယ်သွယ်။

သ၊ဓဿန

၁။ သ၊ယျတ်နပ်း စွယ်အကိုင်

၂။ သ၊မျတ်နပ်း စွယ်အဟောင်း

၃။ နာ၊သ၊စွယ်ရား နာ၊ယူချသော့ဟိုင်း

၄။ နာ၊သ၊ကစွယ်ရားအရန်းနပ်း နာ၊အရန်းဖွိုးထိုနပ်းသွယ်

၃။ ဗေလဋ္ဌသီသ မထေရ်းဝတ္ထု

နီဗ္ဗေဒဘုရား သတင်းသွံ့အပ်အံ့ သာဝတ္ထိခမ်း ဇေးတဝ္ဂန်း
ကျောင်းကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွင်း “ဗေလဋ္ဌသီသ” မထေရ်းတပါး
တင် ဟော်ဗား တရားယိုသွံ့။

တို့တရားရော်၊ -

ဗေလဋ္ဌသီသမထေရ်းနဝ်၊ ကျွဲလွေ့တွဲသွမ်းခုံကို၊ ကျွဲလွေ့
တဖူး အရီးတလီးယို ကလေးဒါးသွမ်းနောင်၊ သွံ့ရီးထွဲတင် ကျွဲ
လွေ့တော တဖူးတလီးခေါ် တွဲဒုးသွမ်းခြင်ခြင်လွှမ်း (ဟန်း
အို-စတင် အလင်နဝ်၊ ထူးတဝ်း)၊ သွံ့သွမ်းထွဲ အီးသင်ကျောင်း
တို့ကျောင်းတွဲ၊ အွဉ်းသိမ်ဟပ်ခါ၊ ဝွေဗ္ဗေစဉ်းစာယူးနဲင်းယို-

“ထုမ်းတွဲဗားသွမ်း၊ ဈာန်နီ၊ နီ၊ နဝ်၊ ဒုက္ခငါး” ယူးဒုးနဲင်း
နဝ်တင် နီနီ၊ သွံ့နီအတား အံ့ဒုးတွမ်းဈာန်ချမ်းသား၊ မဉ်းဟို၊
ခိုးခိုးငါးတွဲ ထူးဒုးကအွဉ်းဟပ်ခါ၊ (ကအွဉ်းလိုခါ) ဒဲဉ်သင်နဝ်တင်
ကွယ်ရော်တွမ်းထီ သွံ့အွေ့နဲင်းနဝ်။

ရဟန်းသီးဖုံး ထင်းသေတင် ကဲ့ရဲ့သွမ်းပြား လွေ့လင်းစွဉ်း
ဒုး စောင်းဆရာဗ္ဗေဒဘုရား၊ နီဗ္ဗေဒဘုရားတွဲ စဉ်းစာယူးငါ တို့
ဆိုင်ချာသူနဝ်၊ ယံဗေးနေး ကအွဉ်းဟောင်ခါ၊ မွဲန်းအတား ပညတ်
စွဉ်းဒုး သိက္ခာ၊ ထေထွတ်စွဉ်းဒုး စီကန်၊ “ရဟန်းသီး အွဉ်း
သိမ်သေ၊ မွူးရပ်တား-အာဟာရ လတောင်း” နဲင်းနောင်သွံ့။

ဗေလဌသီသ မထေရ်အနေ၊ ရေးအာတၢၢ်၊ သိမ်ထို၊ မွေး
တမ်း၊ ဗွေစဝ်းဘုရား၊ ပညတ်ခါ၊ ချိန်း သိက္ခာ၊ ပုဒ်တင် ဂွေဗွေစဝ်း
အပစ်အဉ်ထမ်းခရား၊ ဟော်နယ်တရား၊ ဂါးထား၊ လယိုအတိုင်းသွ။

၉၂။ ယေသံ သန္တိစယော နတ္ထိ၊ ယေ ပရိညာတဘောဇနာ ။
သုညတော အနိမိတ္တာ စ၊ ဝိမောက္ခော ယေသံ ဂေါစရာ။
အာကာသေဝ သက္ကန္တာနံ၊ ဂတိ တေသံ ဒုရန္တယာ ။

၉၂။ **ဂါးထားအနက် -**

ယေသံ (ပုဂ္ဂလာနံ) - ပုဂ္ဂိုလ်းမဲ့ငါးယမ်းအတား၊ သန္တိစ
ယော - နေသ၊ လောဘ မဉ်လ၊ ခါ၊ နဝ်၊ နတ္ထိ - အဲန်ထမ်း၊
ယေ (ပုဂ္ဂလာ) - ပုဂ္ဂိုလ်းမဲ့ငါးဖုံးတရိုးတမ်း၊ ပရိညာတဘောဇနာ-
ထားအံးဘောဇန ပရိညာတတရား (သေသေ၊ ခါ၊ တရား) အံး
ချား၊ သုညတောစ ဝိမောက္ခော - သုညတဝိမောက္ခ နိဗ္ဗာန်တဲနဝ်၊
အနိမိတ္တာစ ဝိမောက္ခော - အနိမိတ္တဝိမောက္ခ နိဗ္ဗာန်တဲနဝ်၊
ယေသံ (တေသံ၊ ပုဂ္ဂလာနံ) - ပုဂ္ဂိုလ်းသီးနဝ်အတား၊ ဂေါစရာ
ဟောတိ - ထွာချား၊ ကျွဲအံးခရား အားရွံးနဝ်သွ။ သက္ကန္တာနံ-
ဝါးသီး၊ ဂတိ - ကကျောင်းလွေ၊ အာကာသေ - မိုးလောင်းနဝ်၊
ဒုရန္တ ယာ - တထီးတမ်းအခင်းခြောင်၊ ဣဝ - နိုင်းနဝ်၊ နေနေ၊
တေသံ - ရဟန္တာသီးနဝ်၊ နောင်၊ ဂတိ - ကျွဲလွေမဲ့ငါးကိုယို၊
ဒုရန္တယာ - တသေခွောင်တမ်းသွ။

၉၂။ ဂါးထား၊ ပြန်ပုဆိုးခြင်ခြင် -

ပုဂ္ဂိုလ်မဲ့ယင်းအတား နှေးသလောဘ မဉ်လသိမ်ခါနပ်၊
အဲဉ်ထမ်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်မဲ့ရိုးတင်း ထာအံ့ဘောဇန ပရိညာတတရာ၊
(သေသေခါတရာ) အင်းဒျား၊ သုညတဝိမောက္ခ နိဗ္ဗာန်တဲနပ်၊
အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခ နိဗ္ဗာန်တဲနပ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သီးနပ်အတား ထွာဒျား
ကမအံ့ခရာ အားရွံ့နပ်သွ။ ဝါးသီးကကျောင်းလွေ၊ မို့လောင်း
နပ် တထီးတင်းအခင်းခြင်၊ နှဲင်းနပ်နေနေ ရဟန္တာသီးနပ်နပ်
ကျွေးလွေမဲ့ကိုယို သေနှောင်တင်းသွ။

၉၂။ ဂါးထားအဓိပ္ပါယ်၊ အရွတ် -

ရဟန္တာသီးနပ် နှေးတွမ်းလောဘထူး ယူးတွမ်းလောဘ
သိမ်မွေးတင်း၊ ဝွေမွေးသီးထာယူးနပ် အင်း (နိဗ္ဗာန်)တရာလျှမ်း၊
ဝါးကျောင်းထာမို့လောင်းနပ် အခင်းခြင်ထီးတင်း၊ နှဲင်းနပ်
နေနေ ရဟန္တာမွေးသီး ကအီးလွေကျိုတထင်း ဘွဲ့ဘဝသူနပ်
ထီးတောင်းသွ။

နားဗားတရာယိုအကျို၊

တရာယို ကထင်းသွတ်နပ် လသောတာပတ္တိဖိုလ်း ထွာ
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်း အာတန်သွ။

**လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊သတိ၊နင်းယို
ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား “ဗေလဌသီသမထေရ်းဝတ္ထု”
ယိုတင် -**

- ၁။ ရဟန္တာ၊ မာ၊ဒျားအရင်၊တဲ့ ဝင်၊ကဲ့၊ရဲ့၊ သဲ့၊သွမ်၊တလွစ်
တောင်း ၊
- ၂။ အွဉ်းသိမ်၊တမြို့၊ အွဉ်းသိမ်၊ထာ၊အံး ထာ၊အွ၊နပ်၊ ထွာ
လောဘနေနေတင် ပွေးဘုရာ၊ ဖေးအွဉ်းသိမ်၊တင်း ၊
- ၃။ ဟောင်ကဲ့၊ရဲ့၊ သဲ့၊သွမ်၊တောင်းဝင်၊၊ မဲ့၊ကဲ့၊ရဲ့၊မာ၊ဒါး
ရဟန္တာ၊ သူးတေားကောင်းသီး ၊
- ၄။ ရဟန္တာ၊သီးနပ်၊ ဘဝခင်းခြောင်၊ ထုမ်းမော့၊တင်းဒွမ်၊
(ကျိတ်ထင်းတင်းဒွမ်) အကျောင်၊ - စတင်နိုင်းနပ်၊
သေထွ၊ လ၊ဗဟုသုတ သတိ၊အာတန်သွ။

သုညတဝိမောက္ခ အဓိပ္ပါယ်၊ အရွှတ်

နိဗ္ဗာန်၊နပ်၊ လွစ်ကင်၊ထို၊လဲဉ်း လောဘ ဒေါသ မောဟ
စတင်နိုင်းနောင်။

အနိဝိတ္တဝိမောက္ခ အဓိပ္ပါယ်၊အရွှတ်

နိဗ္ဗာန်၊နပ်၊ လွစ်ထို၊လဲဉ်း အပ္ပံ၊ပတ် (နိမိတ်) (သုညတ
နိမိတ် - ပ္ပံ၊ပတ်တရေ၊ - စတင်နိုင်းနပ်၊ အဲဉ်ထင်း)။

၉၂။ တရာ၊ဂါးထား၊ ငေါင်းလင်္ကာ၊

- ၁။ ဗွေ၊ရဟန္တာ၊ ၊ ပယ်၊တဏှာ၊ ၊ ဥစ္စာ၊ မဉ္ဇိလ၊တောင်း။
 ၂။ နိဗ္ဗာန်၊ချမ်းသာ၊ ၊ ရဟန္တာ၊ ၊ ယူ၊ဒျာ၊ အဉ္စ၊ဖေင်၊တင်း။
 ၃။ မိုး၊လောင်းကျောင်းရောင်၊ ဝါး၊အပေါင်၊ ခင်း၊ခြောင်၊
 တထီးတောင်း ၊
 ၄။ ရဟန္တာ၊နမ်း ၊ အီး၊ကျိတ်သမ်း ၊ ခင်း၊လမ်း တထီးတင်း။

၉၂။ တရာ၊ဂါးထား၊ လင်္ကာ၊ကဗျာ

- တဏှာ၊လောဘ - ပယ်၊လ၊ ရဟန္တာ၊
 နိဗ္ဗာန်၊ချမ်းသာ - ယူ၊ဒျာ၊ တရာ၊
 ထီးတင်းခင်းခြောင် - ဝါး၊ပေါင်၊ ကျောင်းဒါ၊
 ရဟန္တာ၊ - ကျိတ်ဟ၊ သီဒ္ဓါ၊ဟာ ။

ဗေလဋ္ဌသီသ မထေရ်၊ဝတ္ထု ထွေ၊ယိုသွ။

သ၊သွမ်၊သွဲ - ဗွဲ၊ဟးချိန်းမဲ့င်၊

- ၁။ သောင်းမျိုးယို အထိုလွှဲဝင်၊ အဲဉ်ထောင်း ၊
 ၂။ လို၊မနုဿာ၊ အဒါးလွှဲဝင်၊ အဲဉ်ထောင်း ၊
 ၃။ အစစအရာ၊ရာ၊ နာ၊မဉ္ဇိ၊ဒါးလွှဲဝင်၊နဝ်၊မ၊
 နာ၊သ၊သွမ်၊သွဲ၊နဝ်၊ ကွဲ၊ဗွဲ၊နယဝင်၊နော ။

၄။ အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းဝတ္ထု

နီဗ္ဗေဒဘုရား သတင်သွံ့အောင်အံ့ ရားကျိုဟ်းခမ်း ဝေဠု
ဝွန်း ကျောင်ကိုအတွင် ပွိုင်းပွိုင်းတွမ်း အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းတင် ဟော်
တရားယိုသွံ့။

အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းနဝ်၊ သင်္ကန်းဖြင်းယင်းလဲင်းတင် လွေ့ထုမ်း
ပိတ် ထားအီးပွမ်းခြာ၊ ဇာတ်ရီးကာလ တတိယဘဝခါ ကထွာဖို
မာတဖြာနဝ်၊ ထင်းထွာနင်လူမူ၊ တားဝတီသားခမ်း အမည်၊ ဟဲ့
“ဇာလိနီ”။

နင်ဇာလိနီ၊ ကထင်းထီး အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်း လယ်ထုမ်း
ပိတ်နိုင်းနဝ်တင် အီလင်လူ၊ ပိတ်သွံ့ဖွူ၊ အနားဆွာ၊ တဆီသွံ
သောင်၊ အနားဒွေါင်း လစ်သောင်၊ နင်လူမူ၊ ယူးနိုင်းယို -

“ခွေခမ်း မင်းလွေ့လူးတို့၊ ဂွေဗွေနဝ်၊ မဲ့ဂွေဗွေထူးတင်း”
ယူးနိုင်းနဝ်တင် လူပိတ်နဝ်၊ လွေ့အွဉ်းသေသူးထား၊ အီးပွမ်းကို
အွဉ်းလိုအမော့တစ်လျှမ်း၊ အွဉ်းတနုတ်တဲးစွဉ်း အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်း
ကကျွဲလွေ့တဖူးဆင်တင် အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းထီး၊ ခွမ်ပိတ်မော့
ထို့ထန်းတင် တေားချားပိတ်ဟပ်တန်ချားတွေ့၊ ထင်းချား ပံသ
ကူး - ယူးချားလိုလွေ့အွဉ်းတင် ထူးသင်္ဃာတ်စောဝ်သွံ့။

အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်း ကဆင်သင်္ကန်းနီနဝ်၊ ဗွေဘုရားတွမ်း
ရဟန်းဝတ်ရျာ၊ မဟာသာဝက အပါသွစ်ဆီတဲ ကျွဲလွဉ် အနု
ရုဒ္ဓါးမထေရ်းထူး။

ကထိုင်းဆ၊သင်္ကန်း၊နပ်၊ ဗွေမဟာကဿပနပ်၊ အုံလင်၊
(ပိတ်) အထူး၊ ဗွေသာရိပုတ္တရာနပ်၊ အုံလင်၊ (ပိတ်) အထဝ၊
ဗွေအာနန္ဒာနပ်၊ အုံလင်၊ (ပိတ်) အနာ၊ ရဟန်းသီးဖုံးနပ်၊ ထွေ၊
ဖေးလူး၊ ဗွေဘုရာ၊နပ်၊ ဒွါးဖေးထ၊မီး၊ ဗွေမဟာမောဂ္ဂလာန်းနပ်၊
ချွမ်ဖေးလူး-ထူးဖေးထ၊ ကျွေလွေချာငါ၊ တားဝွန်းပင်ပရာ၊ ချွမ်
မာ၊နိုင်းနပ်၊သွ။။

နင်၊လူးမူး၊ ဇာလိနီနပ်၊ နွီလွေ၊ဒုံကိုထွ။တင် -

“နီဗွေအနုရုဒ္ဓါး ဆ၊သင်္ကန်း၊ ရဟန်းလွင်ငတ်၊ချာ၊ နီဗွေ
ဘုရာ၊တဲ့ကျွေ၊ မဟာသာဝက သွမ်၊ဆီတဲ့လွင်၊ သွမ်၊ပန်းအာဟာရ
ထင်းလူးလွ အွိုးကျောင်၊သူ၊ဟိုင်း” ဆေးတမာ နိုင်းနောင်၊သွ။။

ဗွေမဟာမောဂ္ဂလာန်းတဲ့ အီလွင် “ဇမ္ဗူတဖြေရား”၊ရဟန်း၊
သံဃာသီး သွံ၊လင်၊တလိုဒွမ်၊ ဒွင်ဟန်းသွမ်၊ပန်း၊ ရဟန်းသီး
သွံ၊တလိုတင်းတင် အင်းလွှိပျမ်းပမ်းစွင်းချာထာ၊ ရဟန်းသီးဖုံး
(ယင်ဟန်း) ဝွေဖန်းသွမ်၊သွေ၊ ကွေ၊ရဲ၊နိုင်းယို -

“ရဟန်းသံဃာ အင်းတကားယို ဒွင်ဟန်းသွမ်၊ပန်း၊ လူးတန်း
တကားယိုငါတဲ့ လုမ်းချာ၊ နေးရား လိုးဒေါ၊ခါ၊ တကားနိုင်းနပ်၊
ယိုနပ်၊ ထွင်းပသာ အာမ္မိ၊မာ၊ထာ၊တင် ဝွေဖူးဝေးအာငါး၊ ဝွေ
တကားအာမွေအကျောင်၊ မင်ကျားနယ်ချာဝင်၊တန်ဟနော”

ထီးတွမ်းမဲ့လွမ်၊ ဝွေဖန်း၊ နေးတင်းတွမ်းဉာဏ်၊ ဒေါ၊လျား
တင် ဟိုန်တိုးစွင်း နီဗွေဘုရာ၊နား၊ ငေါင်းကွေ၊ရဲ၊ ယံကထိုးမား
ငေါင်းလျား ယံကဖေထိုးတင် -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - သီဒေါ့၊ငေါင်းထမဲ့င်၊ဟောင်း”

“နီသွဉ်းသီး ဒေါ့၊ဒျား အနုရုဒ္ဓါး ထွဉ်းပသာအာငါးသွမ်၊
ခရားဒျား ဗွေးဩ”

“သီထင်း အနုရုဒ္ဓါး ထွဉ်းပသာနဲ့”

“မွေးဗွေးဩ - နီသွဉ်းသီး ထင်းနဲင်းနပ်၊ဩ”

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - အနုရုဒ္ဓါး တထွဉ်းဟားတင်း၊ ငေါင်း
နပ်၊မွေးဒျား၊ ရဟန္တာသီးနပ်၊ ငေါင်းပျိုင်းပွို၊တွမ်း တမြို့၊ဥစ္စားနပ်၊
တဒေါ့၊တင်းဒျားရင်၊ရင်၊ ဒဉ်သွမ်၊ကလွို၊ပျမ်းပမ်း ဟန်းသွမ်၊ကလွို
အာသူ၊နောင်၊ လူ၊သီးအစွန်၊ဒျား (အနုရုဒ္ဓါး တထွဉ်းဟားတင်း)
အကျောင်၊ ယံတောင်၊ယံသေ ဟော်၊ထေနယ်ဟား တရာ၊ဂါးထား
လယိုသွ။”

ဇု၃။ ယဿာသဝါ ပရိက္ခိဏာ၊ အာဟာရေ စ အနိဿိတော။
သုညတော အနိမိတ္တော စ၊ ဝိမောက္ခော ယဿ ဂေါစရော။
အာကာသေဝ သက္ကန္တာနံ၊ ပဒံ တဿ ဒုရန္တယံ ။

ဇု၃။ **ဂါးထားအနက်** -

ယဿ (ပုဂ္ဂလဿ) - ပုဂ္ဂိုလ်းမဲ့င်၊ယင်းအတား၊ အာသဝါ-
အာသဝေါတရာ၊ လစ်၊ပါ၊ဖုံးနပ်၊ ပရိက္ခိဏာ - လို့သွေးလဲဉ်းသွ။
အာဟာရေစ - အာဟာရ်လောင်းနပ်၊တွဲ၊ အနိဿိတော ဟော
တိ - တဏှားဒိဋ္ဌိ တစိ၊ငါတွဲ တဗျို့၊တင်း၊ သုညတောစ ဝိမော
က္ခော - သုညတဝိမောက္ခ နိဗ္ဗာန်၊တွဲနပ်၊ အနိမိတ္တောစ ဝိမော

ကျော - အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခနိဗ္ဗာန်တဲနောင်၊ ယဿ (တဿ)
ပုဂ္ဂလဿ - ပုဂ္ဂိုလ်းနင်၊အတာ၊ ဂေါစရောဟောတိ - ထွာဒျား
ကျွ၊အံးခရား အားရွံးနင်၊သွ။ သက္ကန္တာနံ - ဝါးသီး၊ ဂတိ- မို့၊
လောင်းကီ ခင်းခြောင်၊ယို၊ ဒုန္နရယံ - သေဗားတယိုတမ်း၊ ဣဝ-
နင်းနင်၊နေနေ၊ တဿ - ရဟန္တာနင်၊ ပဒံ - ကျွ၊ဘွဲးမိုင်၊ကျောင်၊
အခင်းခြောင်၊ယို၊ ဒုရန္တယံ - သေနှောင်၊တမ်းပြီးပြီး၊ တထိန္ဒေ၊
တမ်းလာ၊လာ၊သွ။

၉၃။ ဂါထာ၊ ပြန်ပအိုဝ်းခြင်ခြင် -

ပုဂ္ဂိုလ်းမိုင်၊ယဝ်းအတာ၊ အာသဝေါလစ်၊ပါ၊ဖုံးနောင်၊ လို့
သေ့၊လဲဉ်းသွ။ အာဟာရလောင်းနင်၊တဲ တဏှာဒိဋ္ဌိ တစိ၊ငါတဲ
တဗ္ဗိ၊တမ်း၊ သုညတဝိမောက္ခ - နိဗ္ဗာန်တဲနင်၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ
နိဗ္ဗာန်တဲနင်၊ ပုဂ္ဂိုလ်းနင်၊အတာ၊ ထွာဒျားကျွ၊အံးခရား အားရွံး
နင်၊သွ။ မို့၊လောင်းကီ ဝါးသီးခင်းခြောင်၊ယို သေဗားတယိုတမ်း၊
နဲင်းနင်၊နေနေ ရဟန္တာသီး ကျွတ်ဘွဲးမိုင်၊ကျောင်၊ အခင်းခြောင်၊ယို
သေနှောင်၊တမ်းပြီးပြီး၊ တထိန္ဒေ၊တမ်းလာ၊လာ၊သွ။

၉၃။ ဂါထာ၊အဓိပ္ပါယ်၊ အရွှုတ် -

ဗွေရဟန္တာသီးနင်၊ အာဟာရအလောင်း တဏှာဒိဋ္ဌိ တစိ၊
စိ၊ဗ္ဗိ၊တမ်း၊ ဓမ္မဗွေသီး သ၊ဗ္ဗိ၊ဒျား နိဗ္ဗာန်လွှမ်း၊ ဝါးကျောင်း
ထာ၊မို့၊လောင်းနင်၊ အခင်းခြောင်၊ထီးတမ်း၊ နဲင်းနင်၊နေနေ ရဟန္တာ
သီး ကျွတ်ဘွဲးမိုင်၊ သေတမ်းပြီးပြီး၊ ထီးတမ်းလာ၊လာ၊သွ။

နားဗားတရာယိုအကျို၊

တရာယို ကထင်းသွတ်နပ်၊ လ၊သောတာပတ္တိဖိုလ်း ထွာ
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်း အာတန်သွ။

လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊သတိ၊နဲင်းယို
ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား “အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းဝတ္ထု”ယိုတင် -

- ၁။ အနုရုဒ္ဓါး အဝ်းဒျားအရင်၊ ဝင်၊သွမ်၊သွဲ၊ လွစ်တဝ်း ၊
- ၂။ ထီးမဲ့ဝွေးဖန်း နေးတဝ်းဉာဏ်း သွမ်၊သွဲ၊ဝင်၊နပ်၊
ထွာဒါး အမား ၊
- ၃။ မာဟင်္ဂမာဒါး အမေတ္တားနပ်၊ အဝ်းခါးသွ။ ကားမဲ့င်၊ပန်ပန်
တဲ အဝ်းတန်စူစူဒျားသွ။ ၊
- ၄။ ရဟန္တားသီးသ၊နပ်၊ အဝ်းပွို၊ခြ၊ဒျား နိဗ္ဗာန်းချမ်၊သားလျှမ်း-
စတင်နဲင်းနပ်၊ သေထွ၊ လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊အိသတိ၊
အာတန်သွ။

အာသဝတရာ၊ ၄-ပါ၊

- ၁။ ကာမာသဝ (ကာမ + အာသဝ) လောဘ
- ၂။ ဘဝါသဝ (ဘဝ + အာသဝ) လောဘ
- ၃။ ဒိဋ္ဌာသဝ (ဒိဋ္ဌိ + အာသဝ) ဒိဋ္ဌိ
- ၄။ အဝိဇ္ဇာသဝ (အဝိဇ္ဇာ + အာသဝ) မောဟ။

၉၃။ တရာ၊ဂါးထား၊ ငေါင်းလင်္ကား

- ၁။ ဗွေရဟန္တား ၊ ပယ်းတဏှား ၊ အံးတား တးထွဲတဝ်း။
 ၂။ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသား ၊ ရဟန္တား ၊ ယူးဒျား အွဉ်းဖေင်တဝ်း။
 ၃။ မိုးလောင်းဝါးအပေါင်၊ ကျောင်းခင်းခြောင်၊ ထွားချောင်၊
 တထီးတောင်း ။
 ၄။ ရဟန္တားမျတ် ၊ သန္ဓေစပ် ၊ အရပ် တထီးတဝ်း ။

၉၃။ တရာ၊ဂါးထား၊ လင်္ကားကဗျာ

- လစ်၊ပါ၊ အာသဝ - ပယ်းလွ ရဟန္တား
 နိဗ္ဗာန်ချမ်းသား - ယူးဒျား တးရာ၊
 ထီးတဝ်းခင်းခြောင်၊ - ဝါးပေါင်၊ ကျောင်းဒါး
 ရဟန္တား - ဆန်၊ငါး ကွတ်းဒွမ်ဟာ ။

အနုရုဒ္ဓါးမထေရ်းဝတ္ထု ထွဲယိုသွ။

ထင်းပရီးပရားဗွိုန်းဝင်၊

- ၁။ အဲ့၊မဲ့ထွား၊ ဒွိုန်းနား နားသွ။မဉ်းတဲ
 အမားပါနေဒွိုန်းက ဆွေ၊ဆွေ၊ ၊
 ၂။ အဲ့၊မဲ့ - မထွား၊ ဒွိုန်းနား - မနား၊
 ထင်းပရီးပရားဝင်၊နပ်၊ အမား ယိန်းပါအာ ၊
 ၃။ အမားဆွေ၊နပ်၊ ဖျင်ချာထွာ ၊
 ၄။ အမားအာနပ်၊ ဖျင်ချာယိုတဝ်း ။

၅။ မဟာကစ္စာယနမထေရ်ဝတ္ထု

နီဗ္ဗေဒဘုရား သတင်သွားအံ့၊ အရံအံ့ သာဝတ္ထိခမ်း နင်၊ ဝိသားခါး ပုဗ္ဗာရာမ-ကျောင်ပုဗ္ဗာရံကိုအတွင်း ပြိုင်းပွို့တွမ်း မဟာကစ္စာယန မထေရ်တင် ဟော်၊ ဟားတရာ၊ ယိုသွ။ ။

အိုးခါးတလင်း ပဝါးရဏာနီ၊ နီဗ္ဗေဒဘုရား အရံအံ့ မိဂါရ မားတား ဝိသားခါးဒါးနမုတ် ကျောင်ပုဗ္ဗာသဒ်ဆေလ၊ ပါတွမ်း မဟာ သာဝကသီးဖုံး အရံရံပြိုး ဗ္ဗေဒဘုရားနင်၊ သွ။ ။

အချိန်နင်၊ နင်၊ မဟာကစ္စာယနမထေရ် အရံအံ့ အဝန္တိ ခမ်း၊ ဝေဠုဗ္ဗေဒနင်၊ မည်အရံညာ၊ နင်းမိုင်၊ အရံညာ၊ ကျွဲလွှဲနား ဒျားတရာတင် ဝေဠုဗ္ဗေဒအတား အွဉ်းကိုင်ဖေးဒျား ခင်းလမ်းနင်၊ သွ။ ။

ခွန်သိကျာတဲ့ တွမ်းလူ၊ စတုမဟာရဇာ တားဝတီသား သီးဖုံး လင်၊ ပြိုးနားတရာ၊ နေနေ၊ ထေအကင်းနံးသား ပူးဇောဗ္ဗေဒ ဘုရားထွဲ့ခါ ထွားငါလွေ၊ မဟာသာဝကသီး၊ ထီးတင်း မဟာ ကစ္စာယနမထေရ်တင် -

“ဩဗ္ဗေဒ - ခွေဆရာ မဟာကစ္စာယန မည်ကျွဲလွှဲနင်၊ ဟင်ငါးမော့ဟေး” အော်၊ ယူးဇွေးနဲင်းနင်၊ တွင်း မဟာကစ္စာယန မထေရ် နေးတွမ်းတံ၊ ခို၊ တလင်းချင်၊ ကျွဲလွှဲ၊ လွှဲအံ့လင်၊ ဝေဠု ဗ္ဗေဒခင်းလမ်း၊ အွဉ်းနယ်ပါအနမ်းတင် ခွန်သိကျာတဲ့ သ၊ ရောင်း သ၊ ရေ၊ လွေ၊ ပိုင်းတိုး မဟာကစ္စာယနမထေရ်၊ တွမ်းအစူထုမ်းခါ၊ မဟာကစ္စာယနခင်းဒိုး၊ ပိုင်းတိုးသ၊ တင်း လင်းပါနဲင်းယို -

“ဩဗ္ဗေ- နဝ်၊ဟွဉ်းနဝ်၊ ထွားနီဗ္ဗေထီးတဝ်းတဲင် ‘ခွေ ဆရား မဟာကစ္စာယန မဉ်းကျွဲလွဉ်နဝ်၊ ဟဝ်ငါးဟွေး” ခွေသွဉ်း အဝ်း မောင်၊ နီဗ္ဗေကျွဲလွဉ် နဲင်းနဝ်၊ ဗ္ဗေဩ”

စူနီပင် ဖြူမဟာကစ္စာယန မထေရ်းခင်း၊ ပူးဇေားထင်းပါ ကဝ်းနံးသားထွူခါ ဆွတ်၊ချာ လွေ့အုံယင်း ဝွေခင်းလမ်းနောင်၊ သွူ။

ရဟန်းသီး (ယင်ဟန်း) ဝွေးဖန်းသွမ်၊သွဲ၊ ကွဲ၊ရဲ၊လွဲနဲင်း ယို -

“ခွန်သိကျာနဝ်၊ လွောက်၊မဲ့ငါပေး၊ မဲ့ငါတန်၊ ရဟန်းလင် ဖုံးနောင်၊ ပူးဇေားရိုးသေး မွေးတဝ်း၊ ပူးဇေားရိုးသေး မွေးမဲ့င်းဒျား မဟာကစ္စာယနမထေရ်း တပါ၊လျှမ်း” သွမ်၊သွဲ၊လွေ့တဝ် နဲင်းနောင်၊ ဖုံးသွူ။

နီဗ္ဗေဘုရားရိုး -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - ပေါးထိန်၊ဟဝ်ဟဝ်မွေး ကူဇြွေးနဲင်း မဟာကစ္စာယနယိုနဝ်၊ လူသီးတဲ့နဝ်၊ လို၊ဖုံးတဲ့နဝ်၊ ကေးညိုး နစ်သက်၊ ရက်လွဒျားရင်” မိန်းလင်၊နဲင်းနဝ်၊ထွူခါ ဟော်၊ပါတရာ၊ ဂါးထား လယိုသွူ။

၉၄။ ယသယိန္တိယာနိ သမထင်္ဂတာနိ ၊

အဿာ ယထာ သာရထိနာ သုဒန္တာ ။

ပဟိနမာနဿ အနာသာဝဿ ၊

ဒေဝိပိ တဿ ပိဟယန္တိ တာဒိနော ။

၉၄။ ဂါးထားအနက် -

သာရထိနာ - ဝါးလောရထားသား၊ သုဒန္တာ - ကပ္ပိက်ငါး၊
ဒါး၊ အသာ - သေဖုံးနပ်၊ သမထံဂတာနိ - မရိုင်တသွိုး အုံ
စွဲဖြိုးဒါးလွသွ။ ယထာ - ဗွန်ပီနင်းနပ်၊ ယဿ (ဘိက္ခုနော)
ကုန္တိယာနိ - ရဟန်းမဲ့ယဝ်း အကူခြွေးဖုံးနပ်၊ သမထံဂတာနိ-
ငိမ်ငဲ့စွဲဖြိုးငါးဖုံးသွ။ ပဟိနမာနဿ - ကပယ်ထိုးမားန၊ အနာသ
ဝဿ - အာသဝတအညီထမ်း၊ တာဒိနော - နင်းနပ်၊ ဗေဇ္ဇာဂ္ဂုဏ်း
ကအမ်းဒါး၊ တဿ (ဘိက္ခုနော)- ရဟန်းနပ်အတွက်၊ ဒေဝိပိ-
လူသီးဖုံးတဲ့၊ ပိဟယန္တိ - ရက်လွငါးဖုံးသွ။

၉၄။ ဂါးထားပြန်ပအိုဝ်းခြင်ခြင် -

ဝါးလောရထားသား ကပ္ပိက်ငါးဒါး သေဖုံးနောင်၊ မရိုင်
တသွိုး အုံစွဲဖြိုးဒါးလွသွ။ ဗွန်ပီနပ်၊ နေနေ ရဟန်းမဲ့ယဝ်း
အကူခြွေးဖုံးနပ်၊ ငိမ်ငဲ့စွဲဖြိုးငါးဖုံးသွ။ ကပယ်ထိုးမားန၊ အာသဝ
တအညီထမ်း နှိုင်းနပ်၊ ဗေဇ္ဇာဂ္ဂုဏ်း ကအမ်းဒါး ရဟန်းနပ်အတွက်
လူသီးဖုံးတဲ့ ရက်လွငါးဖုံးသွ။

၉၄။ ဂါးထား အဓိပ္ပါယ်အရွတ် -

ရဟန်းမဲ့ယဝ်း အကူခြွေးနပ်၊ ဗွန်သေပွိုက်ထွ။ စွဲဖြိုး
ဟပ်ငါး၊ မားန အာသဝအညီထမ်း ဗွေးစပ်နပ်တပါ၊ အများနစ်သက်
ရက်လွငါးသွ။

နားဗားတရာယိုအကျိုး

တရာယိုကထင်းသွတ်နပ်၊ လသောတာပတ္တိဖိုလ်း ထွာ

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် အာတန်သွ။

လ၊ဗဟုသုတ လ၊သတိနဲ့ယို

ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား မဟာကစ္စာယနမထေရ်၊ဝတ္ထုယိုတင် -

- ၁။ ပေါးထိန်၊ဟပ် ကူခြွေး ဝင်၊ရိုးသေး ဝင်၊နစ်သက် ဝင်၊
ရက်ငါး ၊
- ၂။ ခွန်သိကျာ၊ခန်းတဲ့ယဝ်း ဝင်၊ငေါင်းသွမ်၊သဲ့၊ ငေါင်းကဲ့၊ရဲ့၊
တလွစ်တောင်း ၊
- ၃။ လို၊တွမ်းရိုးမွှါနီး လူ၊သိကျာ၊တန်သွ။မဉ်းတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်၊စွယ်၊
အောင်းဒျား - အကျောင်၊ စတင်နဲ့င်းနပ်၊ သေထွ၊ လ၊ဗဟု
သုတ လ၊အိသတိ၊ အာတန်သွ။

၉၄။ တရာ၊ဂါးထား ငေါင်းလင်္ကာ

- ၁။ သေပွိုက်ငဲထွ။ ၊ ရှိုင်းဒွမ်သွ။ ၊ အုံစွ။ ဒါးတန်ဒျား၊
- ၂။ ဗွန်သေပွိုက်ထွ။ ၊ ကူခြွေးစွ။ ၊ ငိမ်၊သွ။ စင်ဖြိုးငါး၊
- ၃။ ရဟန္တာ၊ဗွေး ၊ ကူခြွေး ၊ သေးသေး စွ။ဟပ်ငါး၊
- ၄။ စွ။ ကူခြွေး ၊ ရဟန်၊ဗွေး ၊ ရိုးသေး နစ်သက်ငါး။

၉၄။ တရာ၊ဂါးထား လင်္ကာ၊ကဗျာ

- သေပွိုက်ငဲထွ။ - အုံစွ။နပ်၊ဒါး
ဓွေးဗွေး ကူခြွေး - ဗွန်သေး စွ။ထား၊
ကူခြွေး စွ။ဖြိုး - ကွပ်ပွိုး ဟပ်ငါး
လူ၊လို၊ဗွေး - ရိုးသေး စွ။မီးဖြာ၊ဖြာ။ ။

မဟာကစ္စာယနမထေရ်၊ဝတ္ထု ထွယိုသွ။

ထို့က်သဲ့သွမ်၊ တွမ်၊ မို့က်သဲ့သွမ်၊

- ၁။ တရာတင်းငါး အမားအာတင် သဲ့သွမ်ထို့က်၊
သဲ့သွမ်သင်တွေ့၊ ဝင်ကသဲ့သွမ်၊ ပငါပရာ၊
နပ် “ ထို့က်သဲ့သွမ် ” ။
- ၂။ လွှထီးတကေး ၊ နေးတွမ်၊ သုတဗော့လဲ့၊
ကသဲ့သွမ်ဝင်နပ် “ မို့က်သဲ့သွမ် ” ။
- ၃။ ထို့က်သဲ့သွမ်နပ် “ ထွာ - အစစ် ” ။
- ၄။ မို့က်သဲ့သွမ်နပ် “ ထွာ - အပဲစ် ” ။

လွိုးမေတ္တာ

- ၁။ နာလွိုးနပ်၊ ဖေးကဗွန်ဒျာသွေ့ လာ ၊
နာမဲ့ငါနပ်၊ ဖေးကပီမို့နီးတင်း မွူးနော ။
- ၂။ ကွဲတွေ့၊ အမျာလောင်း နာမေတ္တာရောင်းနပ်၊
- ရောင်းခွေမို့နီးထာ နှိုင်းလာ ၊
- ရောင်းယာဒျာသွေ့ နှိုင်းမွူးနော ။

၆။ သာရိပုတ္တရာမထေရ်းဝတ္ထု

နိဗ္ဗေဒဘုရား သတင်သွံ့အပ်အံ့ သာဝတ္ထိခမ်း ဇေးတဝှန်း
ကျောင်ကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွမ်း သာရိပုတ္တရာမထေရ်းတင် ဟော်၊
ဗား “ပထဝီ သမော” စတင် တရားယိုသွံ့။

အိုးခဲတလင်း၊ ဝါးကျွမ်းသွံ့တင် ဗွေးသာရိပုတ္တ ဒေသစားရီး
လိုခီးကျွေးလွေ့အပ်တော့၊ လောင်းဗွေးဘုရား ကိုအခွင်၊ ဝိုင်းရိုး
သေးထွံ့ခါ တွမ်းရဟန်းပရိသတ် ဝွေဗွေးအရံ၊ ထန်းလွေ့တဖူး၊
ရဟန်းလင်ဖုံးတဲ့ သမ်းကျွေးလွှဲအာငါးတော့၊ ဝွေဗွေးထွဉ်းသင်၊
ချာဖယင်ဟန်း၊ အခွိုးအနွယ်၊ ကထင်းသျှာ၊ (ကစင်း-အမည်တန်)
ဖုံးနပ်၊ ဟဲ့ဇေးအခွိုးအမည်၊ (ထွဉ်းသင်ချာ) ရဟန်းခဲတပါ၊ ဝွေ
ဗွေးသမ်းတသေငါးစင်းတင်းတင် အခွိုးအမည်ဟဲ့ပါတင်း။

“တိုးဝင်းလင်နပ်၊ ဟဲ့ဇေးအခွိုးအမည်၊ တိုးခွေနပ်၊ ဟဲ့
တင်းအခွိုးအမည်၊” ရိုးခိုင်းနပ်တင် ရဟန်းပေးနပ်နပ်၊ အခွိုးအပွေး
(ကေးနပ်တင်း) ဗွေးသာရိပုတ္တရာ၊ မတော်မကာ ဗွေးသာရိပုတ္တရာ
(စစ်ဆေးရဟန်း) လွေ့ချာလွေ့ငါထာနပ်၊ ဝွေဗွေး သင်္ကန်းကုဋ်
မော့ လွေ့ခွိုင်းဗားရဟန်းပေးနပ်၊ နပ်တဲ့ ရဟန်းပေးနပ်၊ အခွိုးဖျင်
အပွေးတလင်း၊ ဗွေးသာရိပုတ္တရာသီး လဲဉ်းထန်းငါသွံ့ကျောင်၊
တလင်း၊ စင်ပေးသေခိုင်းနပ်တင် လွေ့လင်း ဗွေးဘုရားနီးယို-

“ဩဗွေး - သာရိပုတ္တရာနပ်၊ ‘ခွေယို ထွာဗွေးဘုရားစူ
ထွေရံ၊ ထွာအဂ္ဂသာဝကာ၊ အမားနုတန်ထာခိုင်းနပ်၊ တွမ်းအ

သင်္ကန်းကုဋ် ပို့ခွေသွဉ်း၊ တောင်ပြန့်တဲ့ တောင်ပြန့်ချာတမ်း၊
လွေ့ထိုစွဉ်းဟေ့နဲ့နပ်၊ ပွေးသြ” လောင်းနဲ့နပ်တင် ပွေးဘုရား
ထွဉ်း (စင်တပါး) လွေ့ပင်သင်လွဉ် ပွေးသာရိပုတ္တရား၊ ရဟန်း
တပါး ကထင်းလွေ့ပင်၊ ပွေးသာရိပုတ္တရားတွင်နပ်၊ ပွေးမဟား
မောဂ္ဂလာန်း၊ ပွေးအားနန္ဒာသီးရိုး -

“ရဟန်းပေး ကေးနပ်တမ်း နီဝေးတန် ပွေးသာရိပုတ္တရားနပ်၊
ပွေးဘုရား သေတမ်းမွေးတမ်း (သေဒျားရင်)၊ ကပင်သင်ချာ
ယိုနပ်၊ မဉ်ထွဉ်းဒျား ပွေးသာရိပုတ္တရား ‘ဒေါ့ရိုင်းဟန်ထား’ နှင်း
နပ်ဒျားကွေး၊ စုခွဉ်းဖေးတယ်စွဉ်း သံဃာဖုံးမ၊” သယူးလွနင်း
နပ်တင် ထူးသော်၊ လယ်ဗွေဉ်စွဉ်း ကျောင်တလင်တခါ။

“ပွေးသာရိပုတ္တရား အီးဒေါ့ရိုင်းဟန်ထား၊ လွေ့နားလွစွမ်း
ပါ၊ပါဟိုင်း” ဒေါ့လောင်းတမာ စုအာမွေးစွဉ်းသံဃာ၊ ပွေးသာရိ
ပုတ္တရားတဲ့ သင်ချာ၊ ဝိုင်းပွေးဘုရားထွူခါ အုံလင်၊ ပွေးဘုရားငါ
နပ်သွ။

ပွေးဘုရားစစ် ပွေးသာရိပုတ္တရားတင် “ခွေသွဉ်း တပို့ဟား
တမ်း ဝွေပွေး” လင်းတမ်းနဲ့နပ်၊ လောင်းဒျားနှင်းယို -

“သြပွေး၊ ဘုရားမျတ် ပွေးသြ -

ထွားချာတမ်းခန္ဓာ၊ အားထွတ်တမ်း (ကာယဂတာသတိ)
ကမ္မဋ္ဌာန်သားနပ်၊ ‘ပစ်မားသွူတဲ့ တောင်ပြန့်တမ်း’ ကရိုးနပ်၊
ကုင်းမွေးဒါးနေနေ၊ ကွေးတွေ့ -

၁။ ခွေသွဉ်းနမ်းသယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ဒျားနဲ့ “ဟံးပထဝီ”
ဗွန်ပီဒျားဟံး (အေးဆီးလူးခန်းတဲ့ယင်း ဟံးပထဝီ တလွေ့

ထီးချာတင်း)

- ၂။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “ထီ”
(အေးသော့၊ ဆီးသော့၊ခန်းတဲ့ယင်း မာ၊ခွေဖေးပါချား)
- ၃။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “မေး”
(ဝေါင်းသော့၊ အေးသင်တဲ့ယင်း ခိုးဖေးပါချား)
- ၄။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “တလီ၊”
(အေးလွီး ဆီးလွီးခန်းတဲ့ယင်း ထွားလွေ၊ပါချား)
- ၅။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “ခင်းဒွတ်၊
ထာ၊ယ” (ဝင်၊ဒွတ်၊အီခင်း ဝင်၊ထင်းဝင်၊ယမ်းခန်းတဲ့ယင်း
သ၊လျားချာတင်းဝင်၊)
- ၆။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “ထာ၊ကွီအံး
သား” (ကာ၊ကွီ၊ဝင်၊ကဖေး)
- ၇။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “ဖိုးနံ၊ထို့”
(တရို့၊သေးသေး ဝင်၊ဆ၊လ)
- ၈။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချားနဲင်း “ရှူးသီ”
(အဲင်းဒါးတင်းဝင်၊)
- ၉။ ခွေသွဉ်းနမ်းသ၊ယိုနပ်၊ ခွေသွဉ်းမတ်ချား “ဟွဲဟးအေး
ဖိုင်၊” ဗွေးသြ လင်းနဲင်းနပ်၊သွ။

ဗွေသာရိပုတ္တရာနဝ်၊ -

ဝွေဗွေနမ်း / ဝွေဗွေသနဝ်၊ ဝွေဗွေမတ်ဒျား၊ ဝွေဗွေ
ဥပမားပျံးခွိုင်၊ တဲက်တိုင်၊စွဉ်း ဇ-မျိုးနဲင်းနောင်၊တဲင် ဟံးတဲတသွိုး
လွဉ်းစွဉ်း တလဲင်းတလဲင်းစီး၊ ဟံးတန်ပထဝီ၊ ခြောင်အွီးလဲင်းဗွိုး၊
တသွိုးစွဉ်း ဇ-လဲင်းဗွေဗွေနဝ်၊သွ။

ဗွေသာရိပုတ္တရာ ဥပမား ဇ-မျိုးအကို -

အမဲ့ (၅) ဥပမား “ခင်းဒွတ်၊”

အမဲ့ (၆) ဥပမား “ထာ၊ကွီအံးသား”

အမဲ့ (၉) ဥပမား “ဟွဲဗားအေးဖိုင်၊”

ကတဲက်တိုင်၊ ဥပမား ယို ၃-ဗားနဝ်၊ သံဃားပုထုဉ်းမဲ့ထီ
ဟူးဟား၊ ဂွိုးစွဉ်းဒျားထာ၊ဖုံးသွ။ သောကကင်၊ဒျား ရဟန္တားသီးနဝ်၊
လ၊ငါး ဓမ္မသံဝွေဂဖုံးသွ။

ဗွေသာရိပုတ္တရာ အဝ်းလဝ်းတွင်၊ စင်၊ပေးနဝ်၊ နမ်းတဗား
လုမ်း လျားကတစ်၊ထံထိမ်လို့စွဉ်း၊ ကွပ်နဝ်၊မ၊ သဲစ်ဗွေသာရိပုတ္တ
ရာ လောင်းထွဲ့တဲ့ စင်၊ပေးနောင်၊ အုံစောင်းပေါင်၊ ဗွေဘုရာ၊ငါ
ထွဲ့တွေ့၊ ကန်းတော့တောင်၊ပြန်းနဲင်းယို -

“ဩဗွေ - ခွေသွဉ်းပဲစ်မားလဲဉ်းသွ။ ဗွေသာရိပုတ္တရာ
ဗွေဩ၊ သယ်၊ခံးစွ၊ခွင်၊ သညင်၊မဲင်းသော့ ခွေသွဉ်းယို ဗွေဩ”

ဗွေဘုရာ၊ရိုး -

“သာရိပုတ္တရာ - နာ၊မဉ်းသယ်၊ခံးတဝ်းနဝ်၊ ရဟန်းပေး
ယိုကတူ၊ အီးပ၊ထို၊နွတ်၊ခေါင်၊ ကွပ်နဝ်၊မ၊ သယ်၊ခံးစင်၊ပေးမို့က်

ယို အပဲစ်နပ်ဟင်း”

သဲစ်ဗွေဘုရာ၊ ကမိန်းနဲင်းနပ်တင် ဗွေသာရိပုတ္တရာ၊ အုံ
စောင်းပေါင်စွဉ်းဒျာ၊ စင်ပေးနပ်ဆ၊ ငါ ဂူတဲ့ဝဲင်းပါထွူတွေ့၊ -

“ဩဗွေပေး - ခွေသွဉ်းသယ်ခံဒျာဗွေဩ၊ ခွေသွဉ်း
အပဲစ်မဉ်းအဝဲးတဲ့ သယ်ခံသွေ့ ဗွေဩ” သယ်ခံလွှမ်းတကာ၊
တဝ်း လောင်းပါထဲင်းနဲင်းနပ်။

ရဟန်းသီးဖုံးရိုး -

“ဗွေသီးဖုံး - တဲက်တိုင်းမဒါ၊ ထွားဗွေသာရိပုတ္တရာ၊
ပနဲင်းဖွဲးဩဏ်းသူ၊ မွိုင်၊ ယွူးတမျိုးဒါဝင်၊ စင်ပေးအလောင်း ခွေရောင်း
လွှမ်းတကာ၊ တဝ်း အုံစောင်းပေါင်ရိုးသေ၊ တောင်ပြန်းပါထဲင်းက
စင်ပေးနောင်ဟွေး”

ကေးညိုးအံးဖြာ၊ ဗွေသာရိပုတ္တရာ၊ နဲင်းနပ်သွ။

ဗွေဘုရာရိုး -

“ရဟန်းသီးဖုံး - သီဒေါ့ငေါင်းထမဲ့င်ဖုံးဟောင်း”

“နီသွဉ်းသီးဒေါ့ဒျာ၊ ငေါင်းအံးဖြာ၊ သာရိပုတ္တရာ၊ ဗွေ
ဩ”

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - လိုဒါ၊ ပညာ၊ (ပညာသျှိ)နဲင်း
သာရိပုတ္တရာယိုနပ်၊ ယွူးမျိုးဒေါ့ကြစ် ပါဒင်းအပဲစ်တလုတဝ်း၊

ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - သာရိပုတ္တရာသုနပ် -

- ဗွန်ပီနဲင်း ဟံးတန်မဟာပထဝီ၊

- ဗွန်ပီနဲင်း ဆို့ယော့ခွေါင်တဉ်း ထာထွန်းလုံးတန်”

- ဗုဒ္ဓိပီနဲင်း ခွဲဒဲးငါးသွၼ် ထီၼ်ၼ်။ ”

မိန်းနဲင်းနဝ်းတင် အိးအဲင်သာယာ ဟော်တရာဂါးထား
လယိုအတိုင်သွၼ်။

၉၅။ ပထဝီသမော နော ဝိရုဇ္ဈတိ၊ ဣန္ဒြိယလုပမော တာဒိ သုဗ္ဗတော။
ရဟဒေါ ဝ အပေတကဒ္ဒမော၊ သံသာရာ န ဘဝန္တိ တာဒိနော။

၉၆။ ဂါးထားအနက် -

ယော(ပုဂ္ဂလော) - ပုဂ္ဂိုလ်းမဲ့င်တဲ့ယဝ်း၊ ပထဝီသမော -
ဗုဒ္ဓိပီနဲင်းဟံးတင်၊ နောဝိရုဇ္ဈတိ - မာချာဒါးတဝ်းဝင်၊ ဣန္ဒြိယလုပ
မော- အကျင်တဉ်းခွိုင် နဲင်းတခါပေါင်၊ တာဒိ - လောကဓံး
သွမ်ချက် လွဉ်နက်တဲ့ယဝ်း ထွာရာတဝ်းတစီစီ၊ သုဗ္ဗတော -
အကျင်ဟပ်ဗွာ၊ ပသန္ဓစိတ္တာဝ - အသုနဝ်းၼ်၊ အပေတ
ကဒ္ဒမော - ဟံးဟော့ကင်ရောင်၊ ရဟဒေါ - ထီနောင်နဝ်းသွၼ်၊
တာဒိနော - သဘော့နဲင်းနဝ်း ကအဝ်းဒါး၊ ပုဂ္ဂလဿ - ပုဂ္ဂိုလ်း
နဝ်းအတာ၊ သံသာရာ - သသံရားဖုံးနဝ်း၊ န ဘဝန္တိ - တထွာ
တဝ်းခွမ်။

၉၇။ ဂါးထားပြန်ပအိုဝ်းခြေင်ခြေင် -

ပုဂ္ဂိုလ်းမဲ့င်တဲ့ယဝ်း ဗုဒ္ဓိပီနဲင်းဟံးတင် မာချာဒါးတဝ်းဝင်၊
အကျင်ဟပ်တဉ်းခွိုင် နဲင်းတခါပေါင်၊ လောကဓံးသွမ်ချက်
လွဉ်နက်တဲ့ယဝ်း ထွာရာတဝ်းတစီစီ၊ အကျင်ဟပ်ဗွာ အသုနဝ်း
ၼ် နဲင်းဟံးဟော့ကင်ရောင် ထီနောင်နဝ်းသွၼ်၊ သဘော့နဲင်းနဝ်း

ကအင်းခါ၊ ပုဂ္ဂိုလ်းနဝ်းအတား သံးသရားဖုံးနဝ်း တထွာတဝ်းဒွါမ်။

၉၅။ **ဂါးထားအဓိပ္ပါယ်အရွတ်** -

ပုဂ္ဂိုလ်းသ၊ ဗွန်ပီဟံး၊ အကျင်၊ဟပ် တဉ်းခွေါင်၊ ခံးနွောင်၊
လောကဓံး အသ၊စွ။ နဲင်းထီနောင် ပုဂ္ဂိုလ်းနဲင်းနဝ်းနဝ်း တကျိတ်
ထဲင်းတောင်းဒွါမ်။

နာမာတရာယိုအကျိ၊

တရာယိုကထင်းသွတ်၊နဝ်း ရဟန်းအပါ၊ပေါင်၊ ကွတ်၊ရေင်
ထွာစွဉ်း ပဋိသမ္ဘိဒါး ရဟန္တားဖုံးသွ။

လ၊ဗဟုသုတ ၊ လ၊သတိ၊နဲင်းယို

ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား သာရီပုတ္တရာမထေရ်၊ဝတ္ထုယိုတင် -

၁။ ကမဉ်ဒါးဒါး အရားမဉ်ထိုထို လို၊တကေးသား၊ လို၊လွ၊
ထီးသား၊ လို၊သွဲ၊သွမ်၊သား အောင်းဒျား ၊

၂။ အွဉ်းအပွေး - ရေးအပဲစ်နဝ်း အမဲစ်အဲဉ်ထဝ်း၊ ကော့မား
ဆိုင်၊နောင်းတ၊ မော့ဗား ထားဒုက္ခလွှမ်း ၊

၃။ လို၊မျတ်သ၊ဗွန်ဟံး၊ မော့လောကဓံးတဲ့ သယ်၊ခံးဒျား
တော့တော့ ၊

၄။ ပဲစ်မားရဟန္တားနဝ်း မော့ဗားသွူးစွဉ်း ထားဒုက္ခ ၊

၅။ ပဲစ်မားသွူဝင်၊ မဉ်းတောင်၊ပြန်းချာတဝ်း၊ ဝင်၊မဉ်းသယ်၊

ခံးတင်း၊ ဝင်းမဉ်းအွဉ်းစွဲခွင်တောင်းနပ်၊ အပဲစ်ခံးဟး သံး
သရား တသွပ်ထွဲတသွပ် - အကျောင်း စတင်နဲင်းနပ်၊
သေဟး လုဗဟုသုတ လုအီသတိအာငါးသွ။

“သသ်ရား”အဓိပ္ပါယ် အရွှုတ်

“သီထွ။ - ကျိတ်၊ ကျိတ်ထွ။ - သီ”ကအင်းထွာလွေ့နဲင်း
နပ်၊နပ်၊ ဟဲ့ဟး “သံးသရား” နပ်၊သွ။

၉၅။ တရာ၊ဂါးထား ငေါင်းလင်္ကား

- ၁။ ခန္ဓာရုပ်နာမ်း ၊ မတ်ပီဟံး ၊ သယ်၊ခမ်း မာ၊ချာတင်း၊
- ၂။ ကျင်၊ဟပ်ခွေင်ခံး ၊ လောကမံး ၊ ဖေးတံး တသွိုးတင်း၊
- ၃။ ကျင်၊ဗွာ သ၊စွ။ ၊ ဗွန်ထီသွ။ ၊ စင်ထွ။ တဟေ့တင်း၊
- ၄။ ဗွေ့မျတ်နပ်၊တား ၊ သံးသရား ၊ ကျိတ်ဟး ထွာဒွမ်တင်း။

၉၅။ တရာ၊ဂါးထား လင်္ကားကဗျာ

- နမ်းသ၊ယိုအီ - မတ်ပီ ဟံးချား
- ကျင်၊မျတ်ခွေင်ခံး - လောကမံးကမာ၊
- ကိုင်တင်း သ၊သွ။ - ထီစွ။ ဥပမား
- သံးသရား - ဗွေ့တား ထွ။တငါ ။

သာရီပုတ္တရာမထေရ်းဝတ္ထု ထွ။ယိုသွ။

အပဲစ် တွမ်း အမဲစ်

- ၁။ အွဉ်းအပွေး ရေးအပဲစ်နဝ်၊ အမဲစ်အဝ်း “ထားဒုက္ခ” ။
 ၂။ အွဉ်းတဝ်းအပွေး ရေးတဝ်းအပဲစ်နဝ်၊ အမဲစ်အအဝ်း
 “ ထာသုခ ” ။
 ၃။ ဒုက္ခ - နဝ်၊ “ ငွိုးဗား - ကော့မား ” ။
 ၄။ သုခ - နဝ်၊ “ နွိုးငါး - ရော့ချား ” ။

စေးတနားတိုင် အဟင်ကိုင်

- ၁။ သုရားနဝ်၊ တွဲးဓာတ်မန်း ထီးနွောင်ချား
 ၂။ စေးတနားနဝ်၊ တွဲးဓာတ်မန်း ထီးနွောင်တဝ်း
 ၃။ စေးတနားမဉ်းဟင်တွဲ အဟောင်တိုင်
 ၄။ စေးတနားမဉ်းကိုင်တွဲ အကိုင်ပေါး
 ယျမ်းအံးခြေးခြေးသွော့ ကံး - ကံးအကျိုးနိုင်းနဝ်၊

၇။ ကောသမ္ဘိဝါသီတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

နိဗ္ဗေဒဘုရား သတင်းသွံ့အရ်းအုံ သာဝတ္ထိခမ်း ဇေးတဝွန်း
ကျောင်းကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွမ်း တိဿမထေရ်း တပဲ့ပေး သားမ
ဇေး တပါးတင် ဟော်ကျာနယ်ဗား “ကောသမ္ဘိဝါသီ တိဿတ္ထေ
ရ သာမဏေရဝတ္ထု” ယိုသွ။

ကောသမ္ဘိခမ်း ကအရ်းအုံဒါး တကားတဖြာနပ် ထင်းပိုင်
စင်တင် ဘွဲ့အမည်တွင်း “ကောသမ္ဘိဝါသီ တိဿမထေရ်း” နှင်းနပ်
သွ။

ဇွေးဗွေးဆိုဝါး ကောသမ္ဘိခမ်းကို၊ ဝါးကထင်းကျွစ်ယို
တကားတဖြာ ထင်းလူး “သင်္ကန်းပွိုင်း၊ သင်္ကန်းပိုင်၊ သင်္ကန်းကုဋ်
(တိစီဝရိတ်) သင်္ကန်းသွံ့ဖွဲ့တွမ်း ထောပတ် တောင်းလိုင်၊ အွဉ်း
လင်ဇွေးဗွေး ခင်းထူး။

“ထမိုင်ယို တကား?”

“ဝါးကျွစ်လဲဉ်း မွေးတင်းနဲ့ဗွေး၊ ဆိုဝါး နီသွဉ်းသီးကျောင်းယို
ပေါးဝါးကျွစ်နပ် လုလုဘ်နဲင်းယို၊ ခံးထူးသော့ ဗွေးဩ”

“တဲ့ယင်းတကား၊ ခွေမဉ်လုတင်း တခြုံလူးယို”

“ပွိုးထမိုင် မဉ်လုတောင်းတိုးဗွေး”

“ခွေထူးယို သျင်းပေးတဲ့ အဲဉ်ထင်း၊ အီးလောင်းအပ်အပ်
အီးကပ်ဒါးဒါး တကား (ကပ္ပိယကာရက) တဲ့ အဲဉ်ထင်း”

“နီဗ္ဗေဒတပဲ့ သျင်းပေးအဲဉ်ထောင်းတဲ့ မဲ့ခွေသွဉ်း -

ထင်းအပ် ခွေသွင်းပိုပေးတဖြာ၊ မဲ့နီဗွေ အွင်းပိုင်ပါသျှင်းနပ်၊ ဗွေ
 ဩ”

တကာဒို သက်လနွတ်၊ နေင်းပေးနောင်၊ တိဿမထေရ်၊
 ကြော့ဖေးကတူး ထွင်းယူသွင်ဖေးပါ “တစ ပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်”၊
 သစ်ကြော့ကတူးကထွဲ့တဲ့ ပါးပေးနပ်၊ ထွာစွင်းချား “ပဋိသမ္ဘိဒါး-
 ရဟန္တာ” နပ်၊ သွ။

အွင်းပိုင်သျှင်းထွဲ့ အုံကဟော့၊ ကောသမ္ဘိဒါးနပ်၊ တက္ကိ၊
 လာ၊ နပ်၊ ထွဲ့မ၊ ဟဲ့တွမ်းသျှင်းပေး အီးလွေ့ဝဲင်း နီဗွေဘုရား၊
 တဖူးလောင်းနပ်၊ လွေ့မာထင်းက ကျောင်၊ တကျောင်၊ တိုင်းလွေ့
 ကျောင်နပ်၊ ခါ ကထွာသျှင်းပေးနပ်၊ ဖွစ်၊ ဖျိုးဖေး ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ
 ခင်းလမ်း၊ ဖွစ်၊ ဖျိုးဒါဖေး အဆရာတားထွဲ့ခါ မှူးဟာထာ၊ ခေ့ထို၊
 ခန်းချား၊ ဝွေတားနပ်၊ ဖွစ်၊ ဖျိုးချိန် အဲဉ်ထင်းဒွမ်။

အချိန်လွင်ထေ့ ဆရာထျတင် သျှင်းပေးလွင်ထေ့ကန်း
 တော့ ရိုးသေး အဆရာတင် -

“သျှင်းပေး - နာ၊ ဖွစ်၊ ဖျိုးဒါလဲဉ်း နာ၊ ခင်းလမ်းနဲ့ဟွဉ်း”

“ထာ၊ ခေ့ထိုလ၊ ချိန်ထွေတင်း ဗွေဩ”

“ပေါးနပ်တဲ့ လွေ့ကိန်၊ ဟော့၊ ခွေထျ၊ သူ၊ မဉ်းကိန်၊ အထန်း
 ယိုနပ်၊ ခွေဒုက္ခငါး”

တိဿမထေရ်၊ ဟဲ့သျှင်းပေး လွေ့ကိန်၊ ခန်းချားထာ၊
 တိဿမထေရ်နပ်၊ ထွာနေပုထုဉ်းတင် သစ်ကကိန်တဲ့ မဲ့ပင်း
 စွင်းချား၊ (ကထင်းလ၊ သွံဟာကိုနပ်၊) သျှင်းပေး ရဟန္တာ၊ ယူဖေး

အဆရာနဲ့ရင်းယို -

“တွမ်းဆရာကကိန်၊ တကျောင်းချင်းနပ်၊ လသွေသွေဟာ၊
ဟန်းဟာယို ခွေမည်းကိန်၊ ထာနပ်၊ ခွေဆရာယို အီးထွာထို၊ ‘သဟ
သေယျ’ (တွမ်းသျှင်းပေး ကိန်၊ တကျောင်းချင်းသွေဟာ)တင် “ပါစိတ်
အာပတ်” (ပါစိတ်အပစ်) အီးဟေး၊ ကွပ်နပ်မ၊ ‘ခွေပေင်းခွမ်ထာ၊
အုံလင်းလေနာ၊ စွဉ်းမ’ ချသ၊ နှဲင်းနပ်၊ ထွေတင် အုံလင်းတပန်းဟေး
အဆရာကူးထျ၊ လေလ၊ စွဉ်းတနာ၊ ထာ၊ ထိုင်းအီးလေတွော၊
တိဿမထေရ်နပ်၊ ထူးတွမ်းဝီ၊ ထိုး ရေးမိုးလွေ၊ သျှင်းပေး၊ ရေး
ထောင်းလွေ၊ သျှင်းပေးခြင်းကင် -

“ဗွေသျှင်းပေး - ထာ၊ အီးလေသွေ။ ထင်းအုံအထန်းသူ၊
ဟဲ့င်း”

အဆရာနပ်၊ တွမ်းဝီ၊ ထိုး ရေးမိုးထောင်းရံ၊ လွေ၊ ထာ၊ တင်
ထောင်းဟေးတော သျှင်းပေးမဲ့၊ အမဲ့သူ၊ တို သွီးယိုအင်းရီးသွေတဲ့
လောင်းချာတင်း အဆရာ၊ တွမ်းစူတပင် ပေးခါ၊ အမဲ့ ထန်းလွေ၊
ဒျားတော့တော့၊ ထီးစူထီးခင်း ထာ၊ ထင်းလေပသာတင် လွေ၊ ဖွပ်၊
ဖျိုးဖေး အဆရာကုဋီး၊ တွောင်ဖေးထီမဲ့ဖြား (မဲ့သွီးအင်းရီး တထီး
ခွမ်ထာ၊ တင် စူတပင်နပ်၊ အောင်းပေးသေးသေးဟေးအမဲ့) ကွပ်နပ်မ၊
ကထင်းလွေ၊ ကပ် “ဒန်ပူ” (ခွဉ်းတွမ်တင်) နောင်၊ ခွမ်စူတပင်
ကပ်လွှမ်း။

“သျှင်းပေးယို တသွဉ်ဖိုတင်းဟောင်း၊ ကပ်ဥပဇ္ဈာယ်၊
ဆရာနပ်၊ ခွမ်စူတပင်ကပ် - တအပ်တင်းနပ်၊ သေတောင်းနဲ့”

“ခွါရုံတပင်ကပ် - တအပ်တင်းနပ်၊ ခွေသွဉ်းအပ်သေချာ၊
ဗွေးဩ၊ ခွေသွဉ်းတပင် အပ်ခြင်တင်း ဗွေးဩ”

“ထွာထမဲ့အီ ဗွေးသျှင်း”

တို့နပ်မ၊ တဲအထျ၊ ဗအနာ သျှင်းပေးခြင်းလို့ချာ၊ တိဿ
မထေရ်၊ ကထင်ဟိန္ဒ သျှင်းပေးငင်းနပ်တင် သ၊ဝ၊ဗွေးစွဉ်းထား-

“အဟော ဝတ မယာ ဘာရိယံ ကတံ ကမ္မံ - အော်
ခွေမာမာထိုလဲဉ်း ထာမာထွေး (အပဲစ်အတန်) စားတန်ဟေး”

ရိုးနဲဉ်းနပ်ထွေတင် -

“ခမာဟိ မေ သပ္ပရိသ၊ နာဟမေတံ ဇာနာမိ ၊ အဝဿ
ယေ မေ ဟောဟိ -

ခမာဟိ မေ သပ္ပရိသ - သူတော့ကောင်းပေး သယ်ခံ၊
ဖေးသွေ့ခွေနှော ။

နာဟမေတံ ဇာနာမိ - ကျောင်းကား ထွာနဲဉ်းယိုနပ်၊
ခွေသေတောင်း။

အဝဿ ယေ မေ ဟောဟိ - ထွာသွေ့ ခွေထားအား
ကျိုးနှော” အံစောင်းပေါင် သျှင်းပေးဆ၊ငါ၊ စုဝိုင်းပါတွေ့၊ လင်းဒေါ၊
တောင်ပြန်၊ ဗွေးသျှင်းနဲဉ်းနပ်သွေ။

“ဩဗွေး -

ကိစ္စယိုနပ်၊ နီဗွေးတဲ့ အပဲစ်အဲဉ်ထင်း၊ ခွေသွဉ်းတဲ့ အပဲစ်
အဲဉ်ထင်း၊ ‘ဝဋ်အပဲစ်ချား ဗွေးဩ’ (ခွေဇာတ်ကရီးနပ်၊ ထူးဟား
ဝင်၊ဖြောင်း - ထောင်းဟားဝင်၊မဲ့၊ နပ်မ၊တဲ့ ခံးဟား နဲဉ်းယိုချား
ဗွေး) နီဗွေးသ၊ကိုင်မျှန်းသွေ့နှော၊ ငမ်းနီဗွေး သ၊ကိုင်နပ်မ၊ ကထွာ

စတောင်းစောင်း တလောင်းတောင်း နီဗ္ဗေဒနာသုဿဉ်

တိဿမထေရ်နောင်၊ သျှင်းပေးမည်လင်း နှိုင်းမိုင်လောင်း
သ၊တဟောင်နှောင်၊လှူ၊ လ၊စု၊စု၊ချားနောင်းတ - ထွာစု၊စု၊ချား
သံးဝွေးက - နှိုင်းသုဉ်။ သျှင်းပေးတမြို့၊နက်၊ ဝွေးဗွေးအီးလွေ၊ပါ။
တို့၊ငါလွေ၊ခန်း နီဗ္ဗေဒနာရာ၊ထု၊ ဝိုင်ရိုးသေး နီဗ္ဗေဒနာရာ။

နီဗ္ဗေဒနာရာ၊ ရီဆွမ်း -

“အံဟောင်ချားနဲ့ ရဟန်း၊ (မြိုင်းသန်း၊ချားနဲ့ သျှင်းပေး)
အဆင်းတပြေးတင်း အမျိုးနက်၊ အင်းနေဟောင်း”

“ဩဗ္ဗေ - အံဟောင်ချား ဗ္ဗေဩ၊ အဆင်းတပြေးတောင်း
အမျိုးတဲ့ အိုင်ထင်း ဗ္ဗေဩ၊ မည်လောင်းငါး သျှင်းပေးခရာယိုချား၊
ဂ္ဂုဏ်းကျေ၊ဇူတန် - လို၊ယံနှိုင်းသျှင်းပေးယိုနက်၊ ခွေသွင်းထီးဖို
တင်း ဗ္ဗေဩ”

“သျှင်းပေးယို ယံငါးအမျိုးမိုင်လောင်း”

တဲးအထု၊ ဗ၊အနာ တိဿမထေရ်၊ လောင်းနယ်ထွေတင် -

“ဩဗ္ဗေ -

သျှင်းပေးယိုနက်၊ သယ်၊ခံးလွှမ်းတကာတင်း၊ လောင်းပါက
နှိုင်းယို - ‘ကိစ္စယိုနောင်၊ နီဗ္ဗေဒနာတဲ့ အပစ်အိုင်ထင်း၊ ခွေသွင်းတဲ့
အပစ်အိုင်ထင်း၊ ဝွေအပစ်ချား၊ နီဗ္ဗေဒနာ၊ကိုင်မြိုင်းနော’တဲ့၊ အဒေါ၊
သ၊ရေထင်းချား ခွေသွင်းနှိုင်းနက်၊ သ၊ခိုးတင်း ခွေသွင်းတစားစား၊
သ၊လျားတင်း ခွေသွင်းတစီးစီးဗ္ဗေဒနာ၊ သျှင်းပေးဂ္ဂုဏ်းကျေ၊ ဇူတန်-
လို၊ယံနှိုင်းသျှင်းပေးယိုနက်၊ ခွေသွင်းထီးဖိုတင်း ဗ္ဗေဩ”

“သျှင်းပေးပေးယိုနပ်၊ ရဟန္တာဗွေစင်၊ ရဟန္တာသီးအမျိုး
နပ်၊ အမျိုးအီးသ၊ခိုး သ၊လျားဒါးပဲနဲ့၊ ဣန္ဒြေတဲ့ဟပ်သေးသေး၊
သ၊ပေးတဲ့ ငိမ်းငဲ့ချား” ဆရာဗွေဘုရား၊ ဟော်၊ကျားအံ့ဖြား တွမ်း
ဓမ္မဂါးထား လယိုသွ။

၉၆။ သန္တံ တဿ မနံ ဟောတိ၊ သန္တာ ဝါစာ စ ကမ္မ စ ။
သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္တဿ၊ ဥပသန္တဿ တာဒိနော ။

၉၆။ ဂါးထားအနက် -

သမ္မာအညာ - နေ့တွမ်းအနယ်ဟပ်သေတင်၊ ဝိမုတ္တဿ-
ကလွစ်ထန်းဒါး၊ တာဒိနော - လောကဓံသွစ်ပါ၊ ချွင်းမာတဲ့
ယင်း ထွာရာတင်း ကမ်းဒါး၊ တဿ ပုဂ္ဂလဿ မနံ - ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်နပ်၊ အသ၊နပ်၊ သန္တံ ဟောတိ - ငိမ်းစွူချားသွ။ ဝါစာစ-
ငင်းတဲ့နပ်၊ ကမ္မစ - ထားမာတဲ့နပ်၊ သန္တာဝဟောတိ - ငိမ်းစွူ
ချားရင်သွ။

၉၆။ ဂါးထား ပြန်ပုအိုင်းခြင်ခြင် -

နေ့တွမ်း အနယ်ဟပ်သေတင် ကလွစ်ထန်းဒါး ကိလေး
သား ကငိမ်းငဲ့ဒါး လောကဓံသွစ်ပါ၊ ချွင်းမာတဲ့ယင်း ထွာရာ
တင်း ကမ်းဒါး ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်နပ်၊ အသ၊နပ်၊ ငိမ်းစွူချားသွ။
ငေါင်းတဲ့နပ်၊ ထားမာတဲ့နပ်၊ ငိမ်းစွူချားရင်သွ။

၉၆။ ဂါးထားအပ်ပါးအချွတ် -

အဝံးကိလေးသားလွစ်ထန်း လောကခံးခံးဒါး ရဟန္တာသား
တဲနဝံ၊ ထားဒေါ့တဲနဝံ၊ ထားမားတဲနဝံ၊ ငိမ်၊စူ၊ချားရင်းသွ။

နားမားတရာယိုအကျို၊

တရာယိုကထင်းသွတ်နဝံ၊ ကအဝံးအုံကောသမ္ဘိး တိဿ
မထေရ်နဝံ၊ ထွာစွဉ်းချား ပဋိသမ္ဘိဒါး ရဟန္တာ၊ လျိုလိုလင်းဖုံးနဝံ၊တဲ
လ၊လွချစ်တန်၊တရာ၊ဖုံးသွ။

လ၊ဗဟုသုတ ၊ လ၊သတိ၊နဲင်းယို

**ဟော်၊ထွားသွဉ်မား ကောသမ္ဘိဝါသီ တိဿတ္ထေရ
သာမထေရဝတ္ထုယိုတဲင် -**

- ၁။ ကုသိုလ်းဒြိပန်ချာ ပါလွဉ်အာတဲင် သဲစ်ကြွေ၊ကလူ၊ထွ။
သက်လ၊နွတ်၊နောင်းပေးချား ထွာစွဉ်း ရဟန္တား ၊
- ၂။ ပေါးတပဲ့၊လိန်းမားနောင်၊ မားဖေးကေးကေးငါး ဆရာဝတ်
ပတ် ၊
- ၃။ တပဲ့၊ထွာရဟန္တား ဆရာထွာပုထုဇဉ်းခန်းတဲ တပဲ့၊ပေး
ရိုးသေးချား ဆရား ၊
- ၄။ ဆရာစွဉ်းတဲယဝ်း ရေးချားတမျို၊ ထွာထို၊ဒါး အမား ၊
- ၅။ တပဲ့၊လိန်းမား (ရဟန္တား) နဝံ၊ သ၊လျားဒါးတဝ်းဆရား
ယူးချား ခံးဟးဝွဉ် ။

၆။ ရဟန္တာဒ္ဓါး သ၊တဲနဝ်၊ ငေါင်းတဲနဝ်၊ ထာ၊မာ၊တဲနဝ်၊
 ငိမ်၊စူ၊လို့ဒျာ-အကျောင်၊ စတဲင်နိုင်းနဝ်၊ သေထွေ၊ လ၊ဗဟု
 သုတ လ၊အိသတိ၊ အာတန်သွ။

တစပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်၊

အတ္ထိ ကုမသ္မိ ကာယေ - နမ်းကိုယိုနဝ်၊

၁။ ကေသာ - ကလူ၊

၂။ လောမာ - အဆွဉ်း

၃။ နခါ - စူမီးခင်းမီး

၄။ ဒန္တာ - တငါ

၅။ တစော - ပီဗြို့၊ (အတ္ထိ-အင်း) ။

၉၆။ တရာ၊ဂါးထာ၊ ငေါင်းလင်္ကာ၊

၁။ အနယ်၊သေဒါး ၊ ထွာယို၊ငါး ၊ ရဟန္တာ၊ အရန်းသွ။

၂။ လွစ်ကိလေးသာ၊ ၊ ရဟန္တာ၊ ၊ ငိမ်၊ငါး သ၊နဝ်၊သွ။

၃။ ထာ၊မာ၊တဲစူ ၊ ငေါင်းတဲစူ ၊ ငိမ်၊စူ သွံမျိုးသွ။

၉၆။ တရာ၊ဂါးထာ၊ လင်္ကာ၊ကဗျာ

သေတရာ၊မျိုး - ထွာယို၊ ရဟန္တာ၊

လွစ်ကိလေးသာ၊ - ရဟန္တာ၊ တပါ၊

လောကဓံ၊ ခွေါင်းမာ၊- မကြာ၊ ဒွါဒျာ၊

ခွ၊ ငိမ်၊ငါး - စူ၊ဒျာ၊ ငေါင်းထာ၊မာ၊ ။

ကောသမ္ဘိဝါသီ တိဿတ္ထေရ သာမဏေရဝတ္ထုလွှဲယိုသွ။

စွော်စွော် တွမ်း၊ စွော်စွော်တမ်း

- ၁။ အင်းသေသေတဲင် စွော်စွော်မာ၊ ၊
စွော်စွော်မာနုင်၊ “ တွဲမာ - ပြန်းတောင်း ” ။
- ၂။ တသေတမ်းတဲင် စွော်စွော်မာမွေးတမ်း ၊
စွော်စွော်မာမွေးတမ်းနုင်၊
“ တွဲဒါ - ပြန်းစောင်း ” ။

အောင်းလာဘ် - ထွာအမျတ် ထွာအသွမ်း

- ၁။ အင်းလာဘ်တခြုံ၊ ကထွာထို၊ ကုသိုလ်းတဲ့ အင်း
- ၂။ အင်းလာဘ်တခြုံ၊ ကထွာထို၊ အကုသိုလ်းတဲ့ အင်း
- ၃။ အင်းလာဘ်ကထွာ ကုသိုလ်းနုင်၊ ထင်းကီယွယွ
- ၄။ အင်းလာဘ်ကထွာ အကုသိုလ်းနုင်၊ လင်းလမွိုင်မွိုင်

၈။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

နိဗ္ဗေဒဘုရား သတင်းသွယ်အပ်အံ့ သာဝတ္ထိခမ်း ဇေးတဝွန်း
ကျောင်းကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုို့တွမ်း သာရိပုတ္တရားမထေရ်တင် ဟော်၊
ဗား “အသဒ္ဓေါ” စတင် တရားယိုသွ။

အိုးခဲတလင်း ကအံ့ဒါးကျောင်းတခြာ ရဟန်းအပါးသွံဆီဖုံး
နပ်၊ ဖျော်လွဉ် နိဗ္ဗေဒဘုရားထူး၊ ဝိုင်းဗွေဘုရားထူးတင် အံ့လင်း
ပငါပရား။ ဝွေဗွေသီးဖုံးနပ်၊ အားကျိုးရား ကုသိုလ်အပ်အာငါး
အီးထွာနှောင်စဉ်းဒျား “ပဋိသမ္ဘိဒါး ရဟန္တာ” ကရိုးနပ်၊ နိဗ္ဗေဒဘုရား
အပ်သေတင် ပင်ဟဲ့ဗွေသာရိပုတ္တရားထူးတွေ့၊ ရီနဲင်းယို -

“သာရိပုတ္တရား - အလင်းလင်း အမြိုက်မြိုက် ပွားများအား
ထွတ် ‘သဒ္ဓါနွေစတင် လနိဗ္ဗာန်၊ အနာလို့ ထွန်နိဗ္ဗာန်’ ကရိုးနပ်၊
နာယျမ်းနေဟောင်း” (ရီလို့ ကူနွေငတ်ပါး)

သာရိပုတ္တရားရိုး -

“ယွမ်းဒျား ဗွေဩ”

(အားထွတ်တင်း ကူနွေငတ်ပါးတင် လနိဗ္ဗာန်ရိုးနဲင်း
နပ်နပ်၊ (ကရိုးသားနပ် - ဘုရားခန်းတဲ့ယင်း) ခွေသွဉ်းယွမ်း
တောင်း၊ လွေထွေဆယ်ကပ်တင်း၊ လိုတသေတောင်းတရား၊
တထီးတင်းတရားသားနပ်၊ ဝင်းဒေါ့တိုင်းယွမ်း၊ လွေဆယ်ကပ်
ဝင်း - အလှိုးနဲင်းနပ်ဒျား ဗွေဩ)

ဗွေသာရိပုတ္တရား ဖြေစဉ်းဒျား နဲင်းနပ်သွ။

ကထင်းဟို့န့် ဗွေသာရိပုတ္တရာ၊ ငေါင်းလောင်းနယ်တင်
ရဟန်းသီးဖုံး ငွေဖန်းစဉ်းချား ဗွေသာရိပုတ္တရာ၊ နှင်းယို -

“သာရိပုတ္တရာ၊ မထေရ်နဝ်၊ လစဉ်းထိုးတဝ်း အထာယူ၊
အဝ်းထူးနေက ပိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ တွိုးသွူယိုခါ ဟန်းနီ၊ တွဲ ယွမ်းအံးတဝ်း
ဒွိုန်း ဗွေဘုရာ၊” ဒေါသင်းထာ၊ နှင်းနဝ်၊ တင် ဗွေဘုရာ၊ ဟို့န့်၊ ဗွေ
ဘုရာ၊ ရှိ၊ -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး - သီဒေါလွ ငဝ်းထမဲ့၊ ဖုံးဟောင်း”

“ဒေါချား သာရိပုတ္တရာ၊ မထေရ်ခရာ၊ ဗွေဩ”

“ရဟန်းသီဖုံးဟွေး - ခွေရီနှင်းယို - ‘အားထွတ်တဝ်း
ကုဋ္ဌန္တရ်၊ ပါ၊ ပြု၊ များတဝ်း သမထ ဝိပဿနာ၊ တင် လနွောင်၊
မဂ်ဖိုလ်း’ မဉ်းရိုးနှင်းနဝ်၊ နာယွမ်းနေဟောင်း သာရိပုတ္တရာ၊” ခွေရီ
နှင်းနဝ်။

သာရိပုတ္တရာ၊ ရှိ၊ - “အားထွတ်တဝ်း ကုဋ္ဌန္တရ်၊ ပါ၊
ပြု၊ များတဝ်း သမထ ဝိပဿနာ၊ တင် လနွောင်၊ မဂ်ဖိုလ်း’ ကရိုးနဝ်၊
ခွေသွဉ်းယွမ်းတောင်း’

သာရိပုတ္တရာ၊ လောင်းချားနှင်းနဝ်။

သာရိပုတ္တရာ၊ နဝ်၊ ယွမ်းတဝ်း ထာလူးမွေးတဝ်း၊ ယွမ်း
တဝ်းကံး - ကံးအကျိုးမွေးတောင်း၊ ယွမ်းတဝ်း ဘုရာ၊ တရာ၊
သံဃာ၊ ရတနာ၊ သွံပါ၊ ဂွဏ်းမွေးတဝ်း။

သာရိပုတ္တရာ၊ နဝ်၊ နမ်းတွမ်းနမ်း သေဖြဉ်လဲဉ်းတရာ၊ ဈာန်၊
ဝိပဿနာ၊ မဂ်ဖိုလ်းတရာ၊ ဖုံးအလောင်းယို ဝင်ဒေါ၊ တွိုင်း တယွမ်း

တင်း၊ (ယျမ်းလော်လယ်ဝင်၊ ငေါင်းတင်း) တလွေ့ဆယ်ကပ် ကြို့၊
ကြဲတင်းဝင်၊ ကွပ်နာပ်မ၊ သာရိပုတ္တရာနပ်၊ အပဲစ်ထမဲ့၊ မဲ့၊
အညီထင်း” ဗွေစမ်းဘုရာ၊ သျှင်နယ်နင်းနပ်၊ ထွါခါ ဟော်၊ ပါ တရာ၊
ဂါးထား လယိုသွ။

၉၇။ အဿဒွေါ အကတည၊ စ၊ သန္တိစ္ဆေဒေါ စ ယော နရော။
ဟတာဝကာသော ဝန္တာသော၊ သ ဝေ ဥတ္တမပေါရိသော။

၉၇။ ဂါးထားအနက် -

ယောနရော - ပါ၊ မဲ့၊ တရို့တင်း၊ အဿဒွေါ - နမ်းသေဒျာ၊
တရာ၊ ယျမ်းမွါမာ၊ ဝင်၊ ငေါင်းမွေးတင်း၊ အကတည၊ စဟောတိ -
အကျောင်းတရာ၊ ချမ်မာမလ၊ ငိမ်ခွ၊ အမန်း နိဗ္ဗာန်နပ်၊ တဲ့ စင်းစဲ့
သေဒျာ၊ သန္တိစ္ဆေဒေါစဟောတိ - သံသရာဂွန် အသျှပ်နပ်၊ တဲ့
တဒွေါထဲ့ထိုလဲဉ်း၊ ဟတာဝကာသော ဟောတိ - ကုသိုလ်းကံး
အကုသိုလ်းကံး အံးခွင်၊ ခမ်းခွင်၊ ဖုံးနပ်၊ တဲ့ ယားပြင်ထိုလဲဉ်း၊ ဝန္တာ
သောဟောတိ - ကတထဲ့ဒါး တဏှာတဟေ့နပ်၊ တဲ့ ဖြောထန်း
လို့လဲဉ်း၊ (သောပုဂ္ဂလော) - ပုဂ္ဂိုလ်းနပ်၊ နပ်၊ ဝေ ဥတ္တမပေါရိသော -
လို၊ ခိုမျတ်စစ်စစ်ဒျာသွ။

၉၇။ ဂါးထားပြန်ပအိုဝ်းခြေင်ခြေင် -

ပါ၊ မဲ့၊ တရို့တင်း နမ်းသေဒျာတရာ၊ ယျမ်းမွါမာ၊ ဝင်၊ ငေါင်း
မွေးတင်း၊ အကျောင်းတရာ၊ ချမ်မာမလ၊ ငိမ်ခွ၊ အမန်း နိဗ္ဗာန်
နပ်၊ တဲ့ စင်းစဲ့သေဒျာ၊ သံသရာဂွန် အသျှပ်နပ်၊ တဲ့ တဒွေါထဲ့ထို
လဲဉ်း၊ ကုသိုလ်းကံး အကုသိုလ်းကံး အံးခွင်၊ ခမ်းခွင်၊ ဖုံးနောင်၊ တဲ့

ယားပြင်းထိုးလဲဦး၊ ကတထွဲဒါး တဏှားတဗော့နပ်းတဲ့ ဖြော့ထန်း
လို့လဲဦး၊ ပုဂ္ဂိုလ်းနပ်းနပ်း လို့ဆိုမျတ်စစ်စစ်ဒျားသွ။

၉၇။ ဂါထာအဓိပ္ပါယ်အရွတ် -

ပါမဲ့ငါ့ရိုးတင်း နမ်းထီးသေတရာ၊ ပါငေါင်းလဲဦးယွမ်းတင်း၊
ကုသိုလ်းကံ အကုသိုလ်းကံ အကျိုး အံ့ခရား ခံ့ခရား လိုးတင်း
ဒွါမ်၊ သံသရာဗွဉ် ပြတ်ခရားအဲဉ်ထင်းဒွါမ်၊ လောဘ တဏှားအဲဉ်
ထင်းဒွါမ်၊ ပါနပ်းနပ်း ထွာလို့ဆိုမျတ်စစ်စစ်သွ။

နာမာတရာယိုအကျိုး

တရာယို ကထင်းသွတ်နပ်း ကအံ့ဒါးကျောင်းတခြာ ရဟန်း
အပါသွံဆီဖုံးနောင် ထွာစဉ်းဒျား “ပဋိသမ္ဘိဒါး ရဟန္တာ” ဖုံးသွ။
လွှဲလို့လင်ဖုံးနပ်းတဲ့ လုလွချစ်တန်၊ တရာဖုံးသွ။

လမဟုသုတ၊ လသတိနဲ့ငါးယို

ဟော်ထွားသွဉ်ဟး သာရိပုတ္တရာမထေရ်းဝတ္ထုယိုတင် -

- ၁။ ဝင်ကဒေါ့ငေါင်း မဉ်းတသေတင်း အဓိပ္ပါယ်နပ်း ဟပ်သွံ၊
သွမ်းတမျိုးတင်းဝင်၊ ၊
- ၂။ ပေါးနမ်းတွမ်းနမ်း သေစင်းသွူတရာနပ်း ယွမ်းတငါတင်
တင်း ဝင်ငေါင်း ၊
- ၃။ ပေါးထာဝွေဖုန်းဉာဏ်းအဲဉ်ထင်း၊ ပေါးတသတောင်း
တရာနပ်း ယွမ်းတမျိုးတမာဒါး ဝင်ငေါင်း ၊

- ၄။ “ဥတ္တမ ပုရိသ - လှို၊ခိုမျှတ် ” ကရို၊နဝ်၊ “ရဟန္တာ” ချား
အကျောင်း၊ စတင်နဲ့င်းနောင်၊ သေဗား လုဗဟုသုတ
လုအိသတိ၊ အာတန်သွ။

**ဟောင်တောင်၊ခရား
ကူဇွဲး ၅-ပါးကရို၊နဝ်၊**

- (၁) သဒ္ဓိဇွဲး (သဒ္ဓါးကူဇွဲး)
- (၂) ဝိရိယိဇွဲး (ဝိရိယကူဇွဲး)
- (၃) သတိဇွဲး (သတိကူဇွဲး)
- (၄) သမာဓိဇွဲး (သမာဓိကူဇွဲး)
- (၅) ပညိဇွဲး (ပညားကူဇွဲး)

၉၇။ တရာ၊ဂါးထား ငေါင်းလင်္ကား

- ၁။ နမ်းသေတရာ၊ ၊ ပါးလဲဉ်ထာ၊ ၊ လာ၊လာ၊တယျမ်းတင်း၊
- ၂။ သေတင်းတရာ၊ ၊ ပါးလဲဉ်ထာ၊ ၊ မွိုးမာ၊ ယျမ်းပါးငေါင်း၊
- ၃။ ဗွေးရဟန္တာ၊ ၊ သံးသရာ၊ ၊ ကွိုတ်ဗား တအဲဉ်ထင်း ။

၉၇။ တရာ၊ဂါးထား လင်္ကားကဗျာ

- တရာ၊ထီးသေ - ဉာဏ်းလေ ရဟန္တာ၊
- ပါးဒေါ၊လဲဉ်ငေါင်း - ယျမ်းတင်း လာ၊လာ၊
- သေတင်းတရာ၊ - ယျမ်းပါးအာငါး
- ယျမ်းမွိုးသား - ခိုးလျား ဒုက္ခအာ ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဖျူယိုသွ။

နမ်းပန်း တွင်း နိဗ္ဗာန်

၁။ “နမ်းပန်း” နှစ်၊ နားတို့ဟုတည်း၊ ထီးဟုတည်း
တင် နားယူမ်းတည်းတဲ့ အရေတတန်တည်း၊
ကွပ်ထမဲ့နဲ့တင် နားယူမ်းတည်း နမ်းပန်းနှစ်၊
နားသံသရာတဖူ၊ တဆွာထင်းတောင်း ။

၂။ “နိဗ္ဗာန်” နှစ်၊ နားတို့ဟုတည်း၊ ထီးဟုတည်း
တင် နားယူမ်းတည်းနှစ်၊ အရေတတန်၊
ပွိုးထမဲ့နဲ့တင် ပေါးနားတလှတည်း နိဗ္ဗာန်နှစ်၊
နားသံသရာတဖူ၊ ဆွာထင်းထင်းဒါ၊
နားရှိုးထာ၊ နားတလှိုးထာ၊ နားငြိုးထာခိုးတည်း ။

၉။ ခဒိရဝနိယ ရေဝတတ္ထေရ ဝတ္ထု

နီဗ္ဗေဒဘုရား သတင်းသွား၊ အဝိဇ္ဇာသုတ္တံတော်များ ဇနိတဝိဇ္ဇာတော်များ ကျောင်းကိုအတွင်း ပြိုင်းပျက်တော်မူ၍ “ခဒိရ ရေဝတ” တင် နီဗ္ဗေဒဘုရား ဟော်မား “ဂါမေဝါ” စတင် တရားဟောသွား။

ဗုဒ္ဓသာရိပုတ္တရာနှင့် အစွမ်းကုန်ထိုးစွမ်း တဖြိုး (၈၇) ကုဋေတင် ဗုဒ္ဓသာရိပုတ္တရာ၏ ဟဲ့ပါအဖူးမူး -

၁။ စာလာ ၊

၂။ ဥပစာလာ ၊

၃။ သီလူပစာလာ (၃) ဖြား ။

ဟဲ့ပါအဖူးမူး -

၁။ စုန္ဒ

၂။ ဥပသေန (၂) ဖြား

ဖူးမူး၊ ဖူးမိုးမိုးတို့ အစွမ်းကုန်ထိုးစွမ်း အစွမ်းခံစား ။

အစွမ်းကုန်နှင့် အဝိဇ္ဇာကုန်များ “ရေဝတ” တဖြိုး၊ ဗုဒ္ဓသာရိပုတ္တရာ လောင်းခါးသံဃာတော်များ -

“ဗုဒ္ဓသီးဖုံးသြ -

ဗုဒ္ဓသွင်းဖူးပေး “ရေဝတ” မည်သည့်သွင်းတင် မည်ပျက်လွှဲ နီဗ္ဗေဒသီးထူးနှင့် ရိက္ခာနိဗ္ဗာန် အခွင့်၊ ပြီးပါသွား၊ အစွမ်းကုန်ထိုးစွမ်း ဗုဒ္ဓသီးသြ။

ပွိုးထမဲ့င်နဲတင် ခွေသွဉ်းတကားမွိုးမိနပ်, “မိတ္တာဒိဋ္ဌိ”တန်
ဖုံးဒျား၊ ကွီအခွင်တဲ့ ခရားကဲထမဲ့င်။

(ပေါးပိုင်သျှင်းကိစ္စနပ်, အထျှအဝ်းဒျား ခွေသွဉ်း) ဝွေမွိုး
မိနပ်, ထွာဒျား ခွေသွဉ်းဗွေသျှင်” ဗွေသာရိပုတ္တရာ လောင်းသေရီး
သံးဃားနဲင်းနပ်။

တကားမမွိုး အွိုးလမ်းတဲ့ အယူးနဲင်းယို -

“ခွေပိုင်တန် ‘ဥပတိဿ’နပ်, အွဉ်းကိုင်တခြါ, ပိုင်ထိုလဲဉ်း
စင်, သင်ဟဲ့ပါ, ဖူးမူးသွံဖြာ, ဖူးခိုနီဖြာ, အွဉ်းပိုင်ထိုလဲဉ်းသျှင်း၊
အွဉ်းခံးထိုလဲဉ်းစင်။

အဝ်းကိုင်ရေဝတယိုတဲ့ အမဉ်းအွဉ်းပိုင်ထိုသျှင်းနပ်, နီတခြါ
တဲ့ အီးသျှမ်းပျင်ထို, နီစွိုးခွါတဲ့ အစွိုးအီးသွတ်, ပေးပေးခါယို
ကာ, စွိုင်ခါ, တွမ်း တေးလမ်းတေးပါးကိစ္စယိုမ, ချာသ, နဲင်း
နပ်။

နပ်, ထွူတွေ့, လွေရီသေခါ, ဖေးအမာ၊ အမူးမွိုးမိစ္စဒျား
တင် အွဉ်းထွေမွူးနီ, မာပွယ်မင်္ဂလာ, ခြိုင်းတဲဝါး ရေဝတထွူခါ
ဟဲ့လွေအမူးလမ်း ရေဝတသီးနပ်, သက်စလနွတ်, နေင်းပေးဒျား၊
ဝွေသီးဝင်နီ စူအွဉ်းသော့, တကောက်ထွူတွေ့, အမူးသက်ဖေး
နေကဆွာနပ်မ, အမူးမွိုးဖြား သက်ကလ (၁၂၀) နပ်, မင်္ဂလာ
(ဆုတောင်) ဖေးနဲင်းယို -

“ထွားသော့ မွိုးဖြားယို၊ နာတဲ့ သက်ဖေး ကထိုခဲင်းမွိုး
ဖြားယိုနော”

ရေဝတ ရီခဲင်းယို -

“မူးပေးယိုတဲ့ တွိုးတနီ၊ခါ အီးခဲင်း မွိုးဖြားယိုနဲ့”

“မူးပေးယို သက်မဉ်းဆွာတဲ့ ခဲင်းမွိုးဖြားယိုသနယ်၊ နာ၊
ထီးတင်းနဲ့ ထွားမွိုးဖြားယိုမွိုင် အသက်လ၊ တချာနီဆီ၊ ကလူဗွာ၊
တငါအော့၊ သွီးယားသေ့၊ တဝေ့ရီးရှု၊ ငင်းကောင်း ခဲင်းမွိုးဖြား
ယိုသနယ်”

တွိုးနပ်၊တွေ့၊ ရေဝတယူးခဲင်းယို -

“နမ်းခန္ဓာယိုနပ်၊ ပြောင်လဲင်းဒါး တွိုးတနီ၊ခါအီးဖြားဟးထား၊
မွော့ဟွေး၊ နီဝေး ဥပတိဿနပ်၊ ထီး (ထားဒုက္ခ) ခဲင်းယို လွင်း
တခြုံထို၊ထန်း လိုးပဲ့င်သျှင်းဟယို” သ၊ကိုယူးတေ့ခဲင်းနပ်။

ပွယ်၊မင်္ဂလာ၊ ချိန်းခါးထင်းထွူတင် ဝွေ့တွမ်းဝွေ့မူးပေးနပ်၊
အွဉ်းထုမ်းလော တဆွိုင်းချင်း အဖူးဝေး ပသာသင်၊ တွိုးတဖူး
လောင်းတွေ့၊ ဒေါ့ခဲင်းယို -

“အွဉ်းအုံဆောင်းလော တဆင်းငါမွိုင်း၊ ခွေလွေ့ဆောင်းက
နမ်းကိစ္စတဆင်းငါ၊ မဲ့၊ခွေလွဉ်ချာယင်းချာ” ရိုးခဲင်းနပ်၊တင် ဝင်၊
အွဉ်းအုံဖေးလော၊ ဝွေ့လွေ့ထားပုံဗ၊ အုံတဆင်း ဝွေ့လွဉ်ချာ
ယင်း ။

တွိုးယင်းတထွောင်းတဲ့ ဝွေ့မာယင်းခဲင်းနပ်၊ အဖူးဝေးဖုံး
ထင်းချာ၊ လွေ့နမ်းကိစ္စ (အထွူး/ဖွဲ)မွေး၊ တွိုးဖျင်တထွောင်းတွေ့၊

ရေဝတဒေါးနင်းယို -

“သီလွေ့ရီးနော၊ မဲ့ခွေသင်လွဉ်ယွယွဒျား၊ အဖူးဝေးဖုံးတဲ့
ယွမ်းဒျားတင် တထွားဒွါမ်ဝွေ၊ ဝါးလွေ့ထိုခန်းဒျား၊ ရေဝတတဲ့
အဝ်းထာပုံဗ၊ လွင်းလ၊တငါ၊ ဖျော်တို့လွေ့၊ ရဟန်းအပါသံ့ဆီ
ထျ၊ ဝိုင်းရီးသေးထွါခါ လောင်းပါနင်းယို -

“ခွေသွဉ်းယို နီဗွေးသီး အွဉ်းပိုင်ဖေးသော့ သျင်းဗွေးဩ”

“မောင်းပေးဟွေး -

နာ၊မြိုင်းနမ်း တဲတဲဝါးဝါးတန်၊ နာယိုခွန်ပိုမကောင်၊ အမတ်
ပိုမကောင် နီသေတမ်း၊ မာနဲင်းမိုင်၊ အီးအွဉ်းပိုင်နာ၊”

“နီဗွေးသီး သေငါတမ်း ခွေသွဉ်းနဲဗွေး”

“သေငါတမ်း မောင်းပေး”

“ခွေသွဉ်းနဝ်၊ ဥပတိဿဖူးပေး ဗွေးဩ”

“ဥပတိဿ - ကရိုနဝ်၊ ပါမိုင်ဟောင်း”

“ခွေလောင်းဒျား မဉ်လမ်းတင် နီဗွေးသီး သေတမ်း၊ နီဗွေး
သီးဟဲ့ဒျား ‘သာရိပုတ္တရာ’၊ ခွေသွဉ်းနဝ်၊ ဗွေးသာရိပုတ္တရာ ဖူးပေး
ဗွေးဩ”

“မောင်းပေးနဝ်၊ ဗွေးသာရိပုတ္တရာဖူးပေး ဗွေးဒျားနဲ့”

“ဗွေးဒျား ဗွေးဩ”

“ပေါးနဝ်တဲ့ လွဉ်ဟိုင်း၊ နာဝေးထွဉ်းသေးခါလဲဉ်းနီဒျား
ရင်”

ဝွေဗွေးသီးတဲ့ အွဉ်းပိုင်ဖေးသျင်းထွါတွေ့၊ ပဿာလွေ့၊
သတင်အဝေးဗွေးစင်၊ သာရိပုတ္တရာထျ၊ ဗွေးသာရိပုတ္တရာ လွေ့

လောင်း ပွေးဘုရားနဲ့င်းယို -

“ဩဗွေ -

ရဟန်းကအဝံးတခြာကိုသူနဝံ၊ အအွဉ်းပိုင်လဲဉ်း ခွေသွဉ်းဖူး
ရေဝတသျှင်း၊ ပသာလွဉ်သတင်၊ နဲ့င်းနဝံ၊ ပွေးဩ၊ ခွေသွဉ်း လွေ၊
ထွားဆောင်း ခွေသွဉ်းဖူးထွဲတင် မဲ့၊ ခွေသွဉ်းလွဉ်ချာယင်း ပွေး
ဩ”

“သာရိပုတ္တရာ - နာသယံခံက၊ ယုယုလွေကဒွိန်း
ဟဲ့င်း” နီပွေးဘုရား ဖေးလွေတောင်း။

ကထင်းလုနီနီ၊ သွံနီတင် ပွေးသာရိပုတ္တရာ လွေကွီယင်း
အခွင်၊ ပွေးဘုရားထျ၊ ပွေးဘုရားရီ၊ -

“သာရိပုတ္တရာ - နာသယံခံက ယုယုလွေကဒွိန်းဟဲ့င်း၊
(အချိန်းမဉ်းတို့မဲ့) ခွေတဲ့ အီးလွေလွဉ်နေနေ”

(ရီအခွင်၊ ဒုတိယအလင်းယိုတဲ့) ပွေးဘုရား ဖေးလွေတောင်း
နေနေ။

ပွေး (သျှင်းပေး) ရေဝတတဲ့ ယူးနဲ့င်းယို -

“ခွေမဉ်းအံဟေ့ယိုကိုနဝံ၊ မဲ့ခွေဖူးဝေးဖူး အီးလွဉ်ဟဲ့လွဉ်ခွေ”
ယူးနဲ့င်းနဝံထွဲခါ လွေပွေးရဟန်းသီးထျ၊ လွေသွဉ်ကမ္မဋ္ဌာန်၊
အားထွတ်နယ်၊ အားထွတ်နယ်၊ ဗုစ္စဉ်းထွာရဟန္တာ၊ ကထင်းဒါ၊
ထွဲတင် ဆင်သပိတ် ထူးသင်္ကန်း အဝံးနဝံကို ထန်းလွေညှာစွဉ်း
ယူးဇနားသွံဆီ၊ တို့လွေ “ခဒိရဝန - ဆူးမံတခြာ” အံတငါနဝံကို၊
ဝါးတွင်းသွံလာအကို၊ ပွေး (ရေဝတ)ယို ထွာစွဉ်းဒျား “ပဋိသမ္ဘိဒါ၊
ရဟန္တာ” နဝံသွဲ။

အချိန်ထန်းဝါး ပျံပဝါးရဏာထွေနှင်၊ ဗွေသာရိပုတ္တရား
အီးလွေ့ထေ့ အဖူး၊ ကိယင်းအခွင်၊ တလဲင်း၊ ဗွေဘုရားရိုး -

“သာရိပုတ္တရား - ခွေယင်းကဲးအီးလွေ့” မိန်းနဲင်းနင်ထွေ
တင် တွမ်းသံဃား အပါးငတ်ရျာ၊ ဗွေဘုရားအွဉ်ငါ ကျွဲကာလွေ့
ခန်းဒျာနင်သွေ။

ကထိုင်းလွေ့ငါပသာ၊ တွီးခန်းဒျာ၊ တဖူးဖကို၊ ဗွေအာ
နန္ဒာ၊ လောင်းဗွေဘုရားနဲင်းယို -

“ဩဗွေ၊ ဗွေဘုရား၊ ဗွေဩ -

တဖူးယိုတလီးနင်၊ အီးဗုလွေ့၊ ရေဝတထျှ၊ အင်းယူးဇေား
သုခီ၊ တဖူးတကဲင်း တဖူးကျံ၊ ကွဲးတွေ့၊ တဖူးလောင်း ကောင်
ခါးနင်၊ တကားဖုံးအင်းအာ ဗွေဩ။

တဖူးယိုတလီးနင်၊ အီးဗုလွေ့၊ ရေဝတထျှ၊ အင်းယူးဇေား
သုခီ၊ တဖူးတဲးစွဉ်၊ ကွဲးတွေ့၊ တဖူးလောင်း ကောင်ခါးနင်၊
တကားအဲဉ်ထင်း၊ အုံအာအင်းစူ၊ ဖီလူတန်ဖုံးဒျာ၊ ဗွေဩ”

“အာနန္ဒာ -

သံဃားကိုယို ‘သီဝလီ’ ပါနေဟောင်း၊ ‘သီဝလီ’ လွေ့လွဉ်၊
နေနီဟောင်း”

“ဗွေသီဝလီ - ပါဒျာ၊ လွေ့လွဉ်ဒျာ၊ ဗွေဩ”

“အာနန္ဒာ -

ပေါးသီဝလီ - ပါဒျာတဲး လွေ့တဖူးစွဉ်၊ တဖူးဒွေင်းနင်၊
ဟိုင်း”

“သွမ်းပန်ကိစ္စ အာဟာရအတွက်တာ၊ ခွေထူးတာ၊ ဝွန်

ဖေးဒျားသီ၊ လျှိုက်လွေ့တဖူစွဉ်းနောင်ဟဲ့င်း” ဗွေဘုရားရိုးတော နှဲင်းနပ်၊ စိုးရီးပန်ချာ ပါအာကုသိုလ်း ပုဂ္ဂိုလ်းဖုံးနပ်အတား အကျိုး ဖေးဒျား (လိုင်းတိုင်လေးဒျား) အကျောင်၊ ဗွေဘုရားအင်းသေတင် မဉ်ပင်းထိုဒျား လိုင်းကုံးတန်သားတွေ့၊ “ပေါးသီဝလိပါတဲ့ လွေ့ တဖူစွဉ်းနပ်ဟဲ့င်း” မိန်းဒေါ်နှဲင်းနပ်ဒျားသွ။

နီဗွေဘုရား ကထိုင်းကျွဲလွေ့ တဖူစွဉ်းအလီးနပ်နောင် လူသီးဖုံးတဲ့ “နီဗွေစင်၊ သီဝလိတဲ့ပါ၊ နီပူဇောလွကမး” ချသ၊ နှဲင်းနပ်ထွဲတင် တယူးနေား ကျောင်တဖြိုး၊ တယူးနေား ကျောင် တဖြိုး လူသီးဖုံးဖန်ဆင်ဖေးနှဲင်းနပ်၊ လျှိုတယူးနေား ဖေးကျွဲ တင်း၊ မွူးရောင်ရိုးစပ်း လောင်သွမ်၊ “နီဗွေစင်၊ သီဝလိ အင်း မိုင်ကိုနဲ့” ရိုးနှဲင်းနပ်စား ထုမ်းထွားကပ်လူး၊ ဗွေသီဝလိတဲ့ ကပ် လူးတော ဗွေဘုရား၊ ကပ်လူးတောတော ဗွေသံဃား၊ လွေ့စွဉ်း ဒျား ယိုအတိုင်တင် နေးတွမ်း ဗွေသီဝလိတံရိုးတွေ့၊ ဗွေဘုရား တွမ်း ဗွေသံဃား၊ လဲဉ်းလွေ့ဒျား ကန္တာရ-ယူးနေားသွံဆီ။

ဗွေရေဝတတဲ့ ကထင်းသေ ဗွေဘုရားကျွဲလွေ့တွေ့၊ ဗွေ ဘုရားအတွက် ကလိုအပ်ဒါး ဘုရားကျောင် (ဂန္ဓကုဋ်)တဲ့ နောင်၊ ရဟန်းငတ်ရူးအတား ကျောင်ပေးငတ်ရူး၊ တဖူလွေ့ချာငါ၊ ခင်းလမ်းအုံရူးယာ၊ ခင်းလမ်းအုံရူးဟာ အထွင်းငတ်ရူးဖုံး နပ်တဲ့ ဖန်ဆင်ဖေးစွဉ်း တလဲင်းချင်နောင်သွ။

ဗွေဘုရားတွမ်း သံဃား အုံဗွေရေဝတထူးနပ် တလာ

ဗွေဗွေ၊ တလာအကိုနောင်တဲ့ နေးထူးဗွေးသီဝလိ ကုသိုလ်းကံး အံ့အံ့လွှဲနောင်သွ။

ရဟန်းငတ်၊ ရှာကိုနပ်၊ တေားထွက်ဖြား ပါနီပါ၊ ကထင်း ထီးဗွေးရေဝတကျောင်၊ တဲးတဲးဝါးဝါးတင် ယူးနဲင်းယို -

“ဗွေးရေဝတ မာယံကျမ္မေး အကျောင်၊ နဲင်းယိုဟ” အား ထွတ် ကမ္မဋ္ဌာန်၊ တန်၊ နေဟောင်း၊ အမျိုးအားထွတ်တန်၊ နဲ့၊ နီဗွေး ဘုရားနပ်၊ ‘သာရိပုတ္တဖူးပေး’ ရေးနဲင်းနပ်၊ တင် လောက၊ မဲ့ငါတွေ့၊ ဝွေဗွေးဘုရားနမ်း (ကိုးတင်း) လိန်၊ လွှဲထေ့ခန်း၊ ဗွေးရေဝတထူး နဲင်းယိုတန်နပ်၊” ဝွေးဖန်းတေ့၊ နီဗွေးဘုရားနဲင်းနပ်၊ ဝွေဗွေးသီး နီပါ၊ သ၊ ကိုကထန်း၊ ကဝွေးဖန်းဗွေးဘုရားနပ်၊ ဗွေးဘုရားအဝ်းသေ ဒျား၊ ကွပ်နပ်၊ မ၊ တလာထင်းဗွေ ကထိုင်းသင်၊ ချာနီနပ်၊ နီဗွေး ဘုရားမိဋ္ဌာန်ခါ၊ ရဟန်းဖြားနီပါ၊ “နာ၊ မန်၊ ပုတ်၊ ထီဆေ၊ ခင်းဖါး” ယိုသွံမျိုးနပ်၊ အဗွေးအွဉ်းဖေင်၊ အိသင်၊ ပါ၊ တွိုးတဖူးလောင်း ကျောင်၊ တလင်၊ ထန်းမ၊ အဗွေးကွဲးယူးလ၊။

စင်၊ ဖြားသီးနီပါ၊ ကထိုင်းသင်၊ ထူးချာ အတမြို့၊ ချိန်းနပ်၊ ဗွေး ရေဝတ ထူးသိမ်၊ ချာလဲဉ်း တံ၊ ခို၊ တင် ထွာတောဒျား ထားဆူးခြာ၊ တောင်၊ ချာဒွမ်အခင်းလမ်း၊ ထွာစွဉ်းဆူးမုံဆူး ဆူးမုံဆား၊ ခင်းဖါး သမ်းပါတင်းတွေ့၊ ခါးလားကမော့၊ မော့၊ ချာ အတမြို့၊ ထွားချာ ထွားငါတွေ့၊ မော့၊ ချာခန်းဒျား အတမြို့၊ အဝ်းဖွိုးဒျား ဆူးမုံမွူး လောင်း၊ ထူးအတမြို့၊ ထွူခါ နဲစ်သင်၊ ချာခန်းဒျား (တွိုးနပ်၊ မ၊ ဗွေး ရေဝတ ဖန်ဆင်၊ ဒျားအကျောင်၊ ဝွေဗွေးသီးကွဲးသေနပ်၊ သွ။)

ဗွေးဘုရားတဲ့ တွမ်းရဟန်းသံဃား ကကျွဲသင်၊ ချာ -

တလာအတားနပ်၊ ကျွဲယင်းချား၊ ဗွေးသီဝလိကသိုလ်းကံ၊ သွံ့အံး
ထွဲကျွဲ၊ ဗုဒ္ဓသင်္ဃာတုဗ္ဗိယ၊ ကျောင်းပုဗ္ဗာရုံကိုနပ်၊ သွဲ။

စင်၊ ဖြားနီပါ၊ ကျွဲလွေ၊ တွဲ၊ စောင်းသွမ်၊ ကျောင်း၊ မြိုးဝိသား
ခါးလမ်း၊ ကျောင်း၊ မြိုးဝိသားခါးရီ -

“နီဗွေးသီး လွေ၊ လွှဲ၊ ဘုရားနပ်၊ တွဲ၊ လွေ၊ ဗွေးရေဝတထူး
နဲ့ဗွေး”

“အွဲ - တွဲ၊ လွေ၊”

“ဗွေးရေဝတကျောင်းနပ်၊ ယံယံသားယား ပျားခရားတန်
နဲ့ဗွေး”

“အမျိုးပျားခရားနဲ့ တကားမ၊ ထွာစွဉ်းဆူးမုံဆူးခြာ၊ နဲင်း
စွဉ်းပိတ္တာ၊ ခင်းလမ်းတန်”

နပ်၊ ထွဲ၊ တွေ့၊ ရဟန်းပေးနီပါ၊ ဖျော်လွဉ်တော၊ ဝိသားခါး
ရီဆွမ်းဖျင်၊ စင်၊ ပေးဖုံးရီ၊ -

“အံးဖြားခရား လှိုဒါးခွမ် တကားမ၊ ဗွေးရေဝတခင်းလမ်း
နပ်၊ နဲင်းစွဉ်း လူသီးကဖန်ဆင်၊ ခါ၊ နောင်၊ သနယ်”

တကားမူ၊ ယူးစဉ်းစာ၊ -

“စင်၊ ဖြားနီပါ၊ ကဒေါ၊ နပ်၊ တမျိုး၊ စင်၊ ပေးနီပါ၊ ကရိုးနပ်၊
တစား၊ စင်၊ ဖြားသီးကထီးနပ်၊ တဖန်ဆင်၊ တင်းခွမ်တွင်း (ဖန်ဆင်၊ မူ၊
သိမ်၊ ချာတွင်း)၊ စင်၊ ပေးသီး ကထီးနပ်၊ အပ်၊ ဖန်ဆင်၊ တွင်းကွေး၊
ခွေကယူးခါ၊ ယို မဲဉ်းဟောင်း မဲဉ်းတင်းဟောင်း ဗွေးဘုရား မီးကျွဲ၊
လွဉ်မဲ၊ ခွေအီးလောင်းထင်းက” စဉ်းစာ၊ နဲင်းသွဲ။

တပေါင်းညတင်း ချိန်းခါး ဆရာဗွေဘုရား ပါတွင်းသံဃာဖုံး ကျွဲပြုံးလွှဲ ကျောင်းပွားဝိသားခါးလမ်းကို၊ ကပ်သွင်းထွဲခါ လောင်း ရီပါနဲင်းယို -

“ဩဗွေ - ရဟန်း၊ ကကျွဲလွှဲနီဗွေနပ်၊ ယင်ဟန်းသား ရှိ၊ ‘ဗွေရေဝတ ခင်းလမ်းနပ်၊ ထွာဒျားဆူးမုံခြာတန်’ ရှိနဲင်းနပ်၊ ဗွေဩ။

ယင်ဟန်းသားနပ်၊ ရှိ - ‘ဗွေရေဝတ ခင်းလမ်းနပ်၊ ပျော့ ခရားတန်၊ ယံမွေးစွဉ်းထာ၊ ရှိနဲင်းနပ်၊ ဗွေဩ။ မဲဉ်းဖွဲမဲဉ်းငင်း ဗွေဩ”

ဗွေဘုရားရှိ၊ - “ဒုံတဲယင်း၊ တခြာတဲယင်း၊ ဗွေစောင်း ရဟန္တာကအံဒါး ခင်းလမ်းနပ်၊ ပျော့ခရား ယံဒျား လွဉ်းလွဉ်း” မိန်းနဲင်းနပ်၊ ထွဲခါ ဟော်၊ ပါတရားဂါးထား လယိုသွ။

၉၈။ ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါ ရညေ၊ နိန္ဒေ ဝါ ယဒိ ဝါ ထလေ ။
ယတ္ထ အရဟန္တာ ဝိဟရန္တိ၊ တံ ဘူမိရာမဏေယျကံ ။

၉၈။ ဂါးထားအနက် -

ဂါမေဝါ - ဒုံကိုတရိုးတင်း၊ ယဒိ - လျှိုနပ်၊ အရညေဝါ - တခြာကိုတရိုးတင်း၊ နိန္ဒေဝါ - ထားအံးတရိုးတင်း၊ ယတ္ထ - အရပ်မဲဉ်းတရိုးတင်း၊ အရဟန္တာ - ရဟန္တာသီး၊ ဝိဟရန္တိ - အံလွန်သွ။ တံဘူမိ - ရဟန္တာသီးကအံခံး ဟံးအရပ်နပ်၊ ရာမဏေယျကံ - ပျော့ခရားလွဉ်းလွဉ်းနပ်၊ သွ။

၉၈။ ဂါးထား၊ ပြန်ပအိုဝ်းခြင်ခြင် -

ဒုံကို တရိုးတင်း၊ တခြာကို တရိုးတင်း၊ ထားအုံးကို တရိုးတင်း၊ ထားပူးလောင်း တရိုးတင်း၊ အရပ်မဲ့င် တရိုးတင်း၊ ရဟန္တာသီး ကအုံခံ၊ ဟံးအရပ်နပ်၊ ပျားခရားလွဉ်းလွဉ်း။

နားဗားတရာယိုအကျိုး

တရာယိုကထင်းသွတ်နပ်၊ ထွာသောတားပန်းပုဂ္ဂိုလ်း စတင် နှင်းနပ်၊ဖုံးသွ။

လဗဟုသုတ လသတိ၊နှင်းယို

ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား ခမီရဝနိယရေဝတဝတ္ထုယိုတင် -

- ၁။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသီးပိုခန်းတဲ့ ထွာရဟန္တာ အောင်းချား ၊
- ၂။ ပေါးဝွေးသီး အွဉ်အဟင်အဒါးနပ်၊ မူးမူးခိုခိုသီးဖုံး ထွေထောင် လွဉ်ဗား၊ နားဗား ဝွေးသီးငေါင်း ၊
- ၃။ ကုသိုလ်းပန်ချာ ကပါအာလို၊နပ်၊ ဗွိုးထိုးသင်္ခါးရ ထုမ်းလွ ချားတရာ ၊
- ၄။ ဘွဲးကံးတန်သားနပ်၊ ခွိုင်းကားကလိုးအတွိုင်း၊ လေးချား၊
- ၅။ ထုမ်းတရာသားနပ်၊ ပျားလွဉ်းတင်းလိုအာ၊ ပျားလွဉ်း ချား တခြာ ၊
- ၆။ ပေါးလို၊ထုမ်းမွေးတရာနပ်၊ ဘုရားနမ်းနမ်း ဖေးအားချား၊
- ၇။ ထီးပေးသွင်းဖွီဝင်၊နပ်၊ ကဲဉ်းအာအာ ထွာဒါး အမား ၊
- ၈။ ရဟန္တာ ကအင်းအရပ်၊ လို၊မျတ်ကအင်းအရားနပ်၊ ထွာ

ထားသားယားလွဉ်းလွဉ်း-အကျောင်း၊ စတင်နိုင်နပ်၊ သေ
ဗား လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊သတိ၊ အာတန်သွ။

၉၈။ တရာ၊ဂါးထား၊ ငေါင်းလင်္ကာ

၁။ ဒုံကိုတခြာ၊ အံး-ပူးနာ၊ လုံးခြာ ခန်းတဲ့ယောင်း ။

၂။ ဗွေးရဟန္တာ၊ ကအံ့ဒါ၊ သားယားတင်း အဲဉ်ထင်း ။

၉၉။ တရာ၊ဂါးထား၊ လင်္ကာကဗျာ

ဒုံကိုတခြာ - ပူးနာ ထားအံး

ထားဆူးအာငါး - ထွာဒျား ထားလုံ၊

ပေါးအင်းအံ့ဒါး - ရဟန္တာသီးဖုံး

ထွာသားယား - ကယ်ဒျား အိုးဝင်၊ဒုံ ။

ခဒိရဝနိယ ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု ထွ၊ယိုသွ။

အဟင် တွမ်း အကဲ့င်

၁။ ကထမ်း ကောင်းနပ်၊ - ခေါင်၊ ၊

၂။ ကထမ်း ဝင်၊ကေ၊ဇူနပ်၊ သူးတော့ကောင်း၊ ၊

၃။ ဖီးထူးတောင်၊နပ်၊ ထုမ်းထား၊နှုမ်သေင် စစ်စစ် ၊

၄။ လို၊ယွတ်နပ်၊ ထုမ်းဒျား ဝင်၊အပဲစ် ၊

၅။ နာ၊ဟာ နာ၊ထုမ်းထမဲ့င်၊

ထုမ်းဝင်၊ကေ၊ဇူနပ်၊ ထွာနာ၊အမဲစ် ၊

ထုမ်းဝင်၊အပဲစ်နပ်၊ ထွာနာ၊အသွ၊မ်၊ကွေးနော ။

ဗွေသီဝလီမထေရ် လာဘ်ကအာဗားအကျောင်၊

အိုးခ၊တလဲင်၊ ရဟန်းသီးဖိုး အုံပြုံးဒေါ၊လွနဲင်းယို -

“ဗွေပေးသီးဖိုးဟွေး -

ဗွေသီဝလီနပ်၊ ကွပ်ထမဲ့င်၊ အုံဗားမိုးဟိုးကို နွတ်၊နောင်း၊
နွတ်၊လာပဉ်နဲး၊ ပြုံးထမဲ့င်၊ မထဲတိုး ငါးရဲင်၊နဲး၊ ကွပ်ပြုံးထမဲ့င်၊
လာဘ်မအာငါးနဲး” ဒေါ၊လွနဲင်းနပ်၊ဖိုးသွ။

နီဗွေဘုရာ၊ ဟိုနီငေါင်းဖိုးနပ်၊တင် နီဗွေဘုရာ၊ ဟော်၊နယ်
ဖေး ဗွေသီဝလီ ထေရုပ္ပတ္တိ လယိုအတိုင်၊သွ။

“ရဟန်းသီးဖိုးဟွေး -

အဝ်းဘဒ္ဒကမ္ဘာယို မဉ်းနပ်ချာ ကွတ်၊ဆီပိုင် တကမ္ဘာတွင်၊
သူ၊နပ်၊ “ဝိပဿီ”ဘုရာ၊ပွင်၊ ဝိပဿီ ဗွေဘုရာ၊ ကျွဲ၊သင်၊ချာ
အတကာ၊ဖါဝေင်၊တင် ခွန်သီးစို့၊တဲ့ ကပ်လူး ဗွေဘုရာ၊သွမ်၊
သံဃားသွမ်၊တနီ၊ လို၊ခူ၊လို၊ဝေင်၊ဖိုး ကပ်လူးသွမ်၊တနီ၊ ခွန်တဲ့
ကျုံးကယ်၊ လို၊ခူ၊လို၊ဝေင်၊ လို၊ခူ၊လို၊ဝေင်၊တဲ့ ကျုံးကယ်၊လဲဉ်းခွန်၊
အဝ်းခေးတေ့၊လိုဝင်၊ နဲင်းနပ်၊ ဗ၊စွဉ်းသူနီ၊ ခွန်တဲ့ တနောင်၊တဝ်း
ဝေင်၊သား၊ ဝေင်၊သားတဲ့ တနောင်၊တဝ်းခွန်။

ကထင်းအီးရဲဉ်၊ နွတ်၊နီ၊တားနပ်၊ လို၊ဝေင်၊ဖိုး ယူးလ၊အွဉ်းစွ၊
လွေ့၊ အရပ်လစ်၊ဖိုး၊ ဖေးလွေ့တွမ်၊ရွဉ် တဖဲ့၊တရေင်၊ တဖူး၊လောင်း
နောင်၊ လွေ့ခွဲခန်း ပါ၊လို၊ခို ဗျင်းလွဉ်တမူဖူး တဖူး။

“ယိုသွေ - နာ၊တမူဖူးနပ်၊ စာနဲ့”

“စာတင်း၊ အီးလွေဖေးဒျား ပဟိန်”

“စာဖေးခွေဟိုင်း၊ ဖေးနာတမီး”

ပါးလိုဒိုနပ်၊ ယူ - “တမူဖူးယို တမတ်ငါတဲ့ တန်းတင်း၊
ဂွေဖေးစွဉ်း ပဉ်တမီး၊ ဂွေယို အလွှဲရွဉ်ပါအာတန်၊ ခွေအွဉ်းထင်းက
အငိုမ၊” သ၊ယူနဲနဲနပ်တင် -

“စာတင်း” ဂွေရိုးနဲနပ်။ ။

“စာဟိုင်း ဖေးနာနီဗီးယို”

ကွေအွဉ်းထင်း အွဉ်းထင်းအငိုကျော့၊ ဗ၊စွဉ်းတရောင်၊ အွဉ်းထူး
လင်စွဉ်း ရွဉ်တရောင်၊ တွိုးနပ်ခါ ပါ၊တခြာသားနပ်ရိုး -

“နာဟားနဲ၊ မွေးတင်းတဲ့ နာရွဉ်အွဉ်းခရာ၊ ခင်းလမ်းအဲဉ်ထင်း
ဒွမ်နဲ၊ တမတ်ငါတဲ့ တတန်းတင်း တမူဖူးယို နာလိန်ဖေးစွဉ်း
ပဉ်တရောင်တန်အီ၊ တမူဖူးယို တန်းကားမိုင်းလွမ်၊ ကရိုးနပ် နာ
သေတင်းနဲ”

“ခွေအင်းသေဒျား၊ ကွေးကျော့၊ ခွေကိစ္စအရေတန်အင်း”

“ကိစ္စအရေတန် အမျိုးမိုင်း ဒေါ့နယ်ခွေမိုင်း”

“နီလိုဝေင်းသား ကပ်လူးသံဃားသွမ်၊ ဝိပဿီဗွေ ဘုရား
အွဉ်ငါ ထွာစွဉ်းသံဃားပေါင်း သူသောင်းပိုင်သွမ်ရောင်၊ တဝတ်ထီ
ကဒွိုးထွူဖုံးနောင်တဲး အင်းဟေးထာ၊ နီမဉ်လ၊ဒျား အတသာ၊
အတသာလ၊ပါတင်းဒွါန်း၊ ကွပ်နပ်မ၊ ထူးဖေးနာ၊ တရောင်ယိုနပ်၊
သနယ်”

“ယိုဗွေ - မဉ်းနဲနဲနီဗွေကရိုးနပ်၊ ခွေသွဉ်းနေးတင်းဒွမ်
အငို၊ ခွေသွဉ်းလူးညီခွင်းမဉ်းလ၊နပ်၊ ခွေသွဉ်းလူးသော့တမူဖူးယို”

အကျောင်းအခရားယို ကထင်းဒေါင်ဝင်းသားနပ်၊ ဝေင်သား
တဲ သရောင်းသရေ၊ ဖေးလူးသော့ချားဝွေ၊ တမူထီနပ်၊ စေး
သော့ဖျိုင်၊ တွမ်းဖိုးနဲဉ်းထီ ကွယ်ရော်လို့ဝင်၊ တယံးအထျှ၊ ဗအနာ
ကပ်လူးမွေးဘုရာ၊ ကပ်လူးမွေးသံဃာ၊ ကွပ်မွေးဘုရာ၊ တံ၊ခို၊
တေားတင် လုမ်းစွဉ်းသံဃာ၊ အဝ်းစွဉ်းချား တွမ်းအလို့။

ပါ၊တခြာနောင်၊ ဖေးအတမူဖူး၊ လူးရမ်းသော့ဗား ကုသိုလ်း
တကားနပ်၊တင် သက်သွတ်၊ထွိုင်းသီ တွိုးကီထင်းလူးခမ်း၊ တွိုး
တလဲင်းတွေ့၊ အဝ်းလူးခမ်းသီ၊ လင်၊ထွာခွန်ပို၊ အဖါလယ်၊ထို၊
တင် ဝွေထွာသော့ခွန် ဗားရားဏသီး၊ တွိုးတလဲင်းတွေ့၊ လွေ၊
တွိုက်၊ပါ၊ခမ်း၊ အင်းသိမ်၊ဝင်၊ဝေင်၊ ဝဲင်၊ဝင်၊ဝေင်၊ထွူတွေ့၊ -

“ဖေးထွာခွန်နဲ၊ ခံးတွိုက်၊နေးလို့ဝင်၊နဲ” ဖေးလွေ၊ သတင်၊
နဲဉ်းနပ်။

“ခွန်တဲ ဖေးထွာတမ်း၊ တွိုက်၊တဲတတွိုက်၊တမ်း” လို၊လူး
လို၊ဝေင်၊ လောင်းချာနဲဉ်းနပ်၊တင် တခါ၊တန်လစ်၊ဖဲ၊ ထွဉ်းဖဲ၊ပေါခါ၊
တထွာရာ၊တမ်း၊ ညစွဉ်းနွတ်၊နောင်း ပိုင်နွတ်၊လာ။

ခွန်မိုးရို - “သီမာ၊နဲဉ်းမဲင်၊”

“တခါ၊တန်လစ်၊ဖဲ၊ နီချာခါ၊ဖဲ၊ပေါး”

အမိုးရို -

“ခွေပိုမိုက်ငါး၊ သူးသေတမ်းထာ၊ ပေးခါ၊တခါ၊ပေးဖုံးနပ်၊
ယင်ဟဲင်း” အမိုးထွဉ်းနဲဉ်းနပ်။ အမိုးကထွဉ်းအတွိုင်း၊ ပေးပါတခါ၊
ပေးတင် လို၊ဝေင်၊ကိုဖုံးနောင်၊ ထန်းအထန်းလ၊ခွမ်၊ ကွပ်နပ်၊မ၊

ကထင်းလုနွတ်နီတင် ဝွေသီးထင်းမာသီစွဉ်း ဝွေသီးခွန်၊ အခွန်
ကတူနဝ်၊ လွေဖေးစွဉ်း ခွန်ဟးရာဇာသီးနဝ်သွ။

ကွပ်အကုသိုလ်နဝ်တင် ခွန်ဟးရာဇာသီး ကထင်းလယ်၊
နဝ်၊ လင်ထဲ အဝီစိငါးရဲင်၊ ညဆွာချိန်းခါး ဟံးထိုထင်းစွဉ်းဒျား
တယူးဖနားမ၊ အဝ်းအဝီစိငါးရဲင်နဝ်၊ လွစ်ချာ၊ သင်ကျိတ်ခန်း
“သုပ္ပဝါသာ” ဟို့ကို၊ ဝွေပုဝင်တခါတန် နွတ်နောင်ပိုင် နွတ်၊
လာတင် သင်အိုဟးသန္ဓေ နွတ်နောင်ပိုင်နွတ်လာနဝ်သွ။

ကထင်းလွှးနဝ်၊ ကွပ်ပုဝင်တခါပေး နွတ်နီတင် (လွှး
လင်တမ်း တလင်းချင်၊) အဝ်းခံသောဒျား “အမွိုးယောနီ” ကို
နွတ်နီ၊ (ယောနီ - လွှးတဖူ၊ မွေးလမ်းကြောင်း)။

(အမွိုးတဲ့ ဇာတ်ကရီးနဝ်၊ ကွပ်ထွဉ်းပုပါ တခါပေးတင်
ညနွတ်နီတွေ့၊ ဝွေတဲ့ နွတ်နီစွဉ်းဒျား ခံးဟးလွှးပို ဒုက္ခနောင်၊
သွ။)

နီဗွေးဘုရားရိုး -

“တပဲ့တပန့်၊ ရဟန်းသီးဖုံးဟွေး -

သီဝလီနဝ်၊ ကွပ်ပုခါ၊ ဝင်တခါ၊ မာအကုသိုလ်နဝ်တင်
လင်ထဲဟး ငါးရဲင်၊ တွိုးဆိုင်ဖျင်ယို အုံမွိုးဟို့ကိုကည ဒုက္ခယင်း
တလင်း၊ ကွပ်လူးဟး တမူထီနဝ်တင် လာဘ်လှိုင်းအာနဝ်သွ။

တွိုးတနီတွေ့၊ ရဟန်းသီးဒေါ့တော ဗွေးရေဝတာရား နဲင်း
ယို -

“ဗွေ့ရေဝတနင်္ဂဟေ့ - လာဘ်အာမွေးစွဉ်းထား၊ ဝွေ့ဗွေ့
ကုသိုလ်းနောင်၊ အံ့ဖြားခရားတန်၊ မာဖေးခွောင်စွဉ်း ရဟန်းငတ်၊
ရျာထား၊ ကျောင်းပျသာဒ်ငတ်ရျာ၊ တဖူးလွေ့ချာငါ မွူးယာ
မွူးဟာခင်းလမ်း၊ မာကသမ်းဒါးနဲး”

အဝ်းဒေါ့နဲင်းနင်္ဂတွင်၊ နီဗွေ့ဘုရားကျွဲလွဉ် -

“ရဟန်းသီးဖုံးဟေ့ - သီဒေါ့လွ ငေါင်းထမိုင်၊”

“နီသွဉ်းသီးဒေါ့ဒျား ရေဝတခရား ဗွေ့သြ”

“တပဲ့တပန်းသီးဖုံးဟေ့ -

ခွေပို တပဲ့ပေး ရေဝတနင်္ဂ ကုသိုလ်း အကုသိုလ်း အဲဉ်ထင်း
ဒွါမ်၊ ကုသိုလ်း အကုသိုလ်းနီမျို၊ ဝွေ့ပယ်းထိုလို့လဲဉ်း”

မိန်းနဲင်းနင်္ဂထွါ ဟော်ပါတရားဂါးထား လယိုသွ။

“ယော ဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဥဘော သင်္ဂ မုပစ္စဂါ ။

အသောကံ ဝိရဇံ သုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြုမိ ဗြာဟ္မကံ ။

ဂါးထားအဝိပ္ပါယ် -

သားသနားတော့ကိုယို ပုဂ္ဂိုလ်းမိုင်တရိုးတင်း၊ ကုသိုလ်း
အကုသိုလ်းနီမျို၊ စွဉ်းထိုထွါတင် လွစ်ထန်းလ၊ လောဘတရား၊
နန်းသိသောက တဈ၊ဈ၊အဲဉ်ထင်း၊ ရားဂဗြုဒြီး - ဖြီးဖြီးအဲဉ်ထင်း
ကိလေးသားကင်၊ခွိုး - စင်၊ဖြိုးပေးဒျား ပုဂ္ဂိုလ်းစားနင်္ဂနောင်၊
အကုသိုလ်းပယ်းထွါလ၊ ခွေဟဲ့၊ “ဗြာဟ္မဏ” နင်းနင်္ဂသွ။

(တောင်၊ခါ၊ -

ကတဲမ်းယိုနင်္ဂ၊ “ဓမ္မပဒဋ္ဌအဋ္ဌကထား”ကိုသွ။ အင်္ဂုတ္တရ

အဋ္ဌကထာကိုနစ်၊ ဗွေင်နယ် “ရေဝတခရာ အင်းဒျားခေါ်ခေါ်
သွ။။)

သီဝလိဝတ္ထုကို

ကလ၊အီ ဗဟုသုတ၊ ကလ၊အီသတိ၊ရုံးနစ်၊ -

- ၁။ လို၊တဖြာ၊ယို မာ၊ကုသိုလ်း၊ မာ၊အကုသိုလ်းနီမျိုးတဲ့
ကုသိုလ်းအကျိုးတာ၊ “အံးဟးဒျား” ခေါ်ခေါ် ၊
အကုသိုလ်းအကျိုးတာ၊ “ခံးဟးဒျား” ခေါ်ခေါ် ၊
- ၂။ ဝဋ် - ကရိုးနစ်၊ လွဲ၊တလွစ်တင်း ခံးဟး ၊
- ၃။ နီလမ်းအင်းဒျား၊ နီခမ်းအင်းဒျား၊ အင်းလို၊လွေ၊ရိမ်တင်း
ဝင်၊လမ်း၊ အင်းလို၊လွေ၊တို့၊က်၊တင်း ဝင်၊ခမ်း ၊
- ၄။ အကုသိုလ်းအမျိုးကိုနစ်၊ နီ၊မာ၊ညီ၊မိုးနီး၊ ဒေါ၊သော့၊ကို
မိုးနီး၊ ဖေးမိုးနီး အကျိုးဉာဏ်း ၊
- ၅။ ပေါးမာ၊ညီ၊လို့ဝင်၊ အကုသိုလ်းတဲ့ ခံးဟးညီ၊လို့ဝင်၊ ထာ၊
ဒုက္ခ-အကျောင့်၊ စတင်နဲင်းနစ်၊ သေထွေ၊ လ၊ဗဟုသုတ
လ၊အီသတိ၊ အာတန်သွ။။

ဓမ္မသီဝလိဝတ္ထု ဖွဲ့ယိုသွ။။

နိဗ္ဗေဒဘုရား သတင်းသွား၊ အဝိဇ္ဇာသော သာဝတ္ထိခမ်း ဇေးတစ်ဦး ကျောင်းကိုအတွင်း ပွိုင်းပွိုင်းတွင်း “အညတရက္ခတ္ထိ - မထင်းသျှား ပါးမူးတဖြာ” တင် ဟော်မား “ရမဏိယာနီ” စတင် တရားယား မွေဒေးသနားယိုသွား။

ပါးမူးခတ်၊ တဖြာ့နှောင်၊ အခဉ့်ခါ၊ တွမ်းပါးခိုတဖြာ -

“ရဟန်းယိုတဲ့ လိုခိုနေနေ၊ ခွေအီးမာ၊ရှုရက ရဟန်းယို
ခွေချောက်ကွဲကမ၊” ချသနဲ့ငးနဝ်ထွဲတင် -

= နိဝတ္ထသာဠကံ မောစေတွာ နိဝါသေတိ -
လွနယ်အနီးထွ၍ ကွဉ်ချာ ။

- = ကေသေ မုဉ္ဇိတ္တာ ဗန္ဓတိ -
စေစေ အကထုမ်းထွူခါ အ္ဗာချာ ၊
- = ပါဏိ ပဟရိတ္တာ ဟသတိ -
တဗုရုထွူခါ ငမီးထာ၊ ၊
- = ပုနပ္ပုနံ - မာနဲ့င်းနဝ်၊ ကားမဲ့လင်းလင်း ။

ကအားထွတ်တရာ၊ မထေရ်နဝ်၊ သးသံးဝွေဂ ထွာမွေးစွဉ်း
ထာ၊ တဒ္ဒါမ်းထွိုင်းစွဉ်း နမ်းတဗားလုမ်း၊ “ထွာထမဲ့ယိုနဲ့”
ယူးတေ့နဲ့င်းနဝ်။

နီဗွေဘုရာတဲ -

“သွဉ်ထူး ကမ္မဋ္ဌာန်ခွေထျ၊ ကကျွလွေ အားထွတ်တရာ၊
ရဟန်းတပါးနဝ်၊ အထွာနဲ့င်းမဲ့ဟောင်း” အဝ်းအိူးကျောင်း ဆင်း
ချင်း နေးတွမ်းညာဏ်၊ ကထွိုင်းထွားလွေတဲင် ထီးခန်းပါမူ၊ အဝ်း
ချောက်ကဲ့င် ရဟန်း၊ ရဟန်းသးနဝ်၊ ထွာသံးဝွေဂ ဗွေဒုဒ္ဒ အဝ်း
သေတဲင် အဝ်းကျောင်း ဟော်လွေဖေး တရာနဲ့င်းယို -

“ရဟန်းဟွေး -

ကထုမ်းထာပျော၊ ကလောထာမွန်းသားအတာ၊ ပျော၊
ခရားတမွေးတဝ်း အရပ်နဝ်နဝ်၊ ရားဂကင်ခွါ၊ ရဟန္တာသီးအတွက်
ထွာအရပ်ပျောတန်သွ။

ဟော်၊ထွနဲ့ငါးနပ်၊ခါ အွဉ်းစွ၊လွဉ်၊ပါ ရောင်းတေားသူပါ၊
ဟော်၊ကျာ၊ပါထဲင်း တရာ၊ဂါးထား လယိုသွ။

၉၉။ ရမဏီယာနိ အရညာနိ၊ ယတ္ထ န ရမတီ ဇေနာ ။
ဝီတရာဂါနိ ရမိဿန္တိ၊ န တေ ကာမဂဝေသိနော ။

၉၉။ ဂါးထားအနက် -

အရညာနိ - တခြာဖုံးနပ်၊ ရမဏီယာနိ - ပျော့ခရားတန်
ဒျားသွ။ ယတ္ထ - တခြာကိုအရပ်မဲ့ငါးတွဲယပ်း၊ ဇေနာ - ကထုမ်း
ကလေား ထာ၊ပျော့သားနပ်၊ နရမတီ - တပျော့တမ်းသွ။
ဝီတရာဂါ - ရားဂကင်၊ခွါး ရဟန္တားသီးဖုံးနပ်၊ ရမိဿန္တိ - မဲ့
အပျော့လွဒျားသွ။ တေ - ရဟန္တားနပ်၊ဖုံးနပ်၊ နကာမဂဝေသိ
နော - ထုမ်းထာ၊ပျော့ မွေးတမ်းသွ။

၉၉။ ဂါးထားပြန်ပအိုဝ်းခြေင်ခြေင် -

တခြာဖုံးနပ်၊ ပျော့ခရားတန်ဒျားသွ။ တခြာကိုအရပ်မဲ့ငါး
တွဲယပ်း ကထုမ်းကလေား ထာ၊ပျော့သားနပ်၊ တပျော့တမ်းသွ။
ရားဂကင်၊ခွါး ရဟန္တားသီးဖုံးနပ်၊ မဲ့အပျော့လွဒျားသွ။ ရဟန္တား
နပ်၊ဖုံးနပ်၊ ထုမ်းထာ၊ပျော့ မွေးတမ်းသွ။

၉၉။ ဂါးထားအဝိပ္ပါယ်အရွတ် -

ကထုမ်းထာ၊ပျော့သားနောပ်၊ တပျော့တောင်း တခြာကို၊
ရဟန္တားသီးနပ်၊မ၊ ပျော့တခြာကိုသွ။

နားဗားတရာယိုအကျို၊

ဗွေးဘုရာ၊ အဝ်းညာ၊ဟော်၊လွဉ်ဖေး တရာယို ကထင်း သွတ်၊နပ်၊ ရဟန်၊ ပါ၊မူးကချောက်နပ်၊ အဝ်းအုံလင်၊တပန်းတွင်း ထွာစွဉ်းဒျား “ပဋိသမ္ဘိဒါး ရဟန္တာဒ်”တဲင် ကျောင်းကီမို့၊လောင်း ကျွဲ၊လွေ၊ဗွေးဘုရာ၊ထျ၊ အံးဖြားဗွေးဘုရာ၊ ဝဲင်းဘုရာ၊ထွါ ကျွဲ၊ ကာထို၊ခန်းဒျားနပ်၊သွ။

**လ၊ဗဟုသုတ၊ လ၊သတိ၊နဲင်းယို
ဟော်၊ထွားသွဉ်ဗား “အညတရက္ကတ္ထိတ္ထု”ယိုတဲင် -**

- ၁။ လို၊မူးအပေါ်၊စားနောင်၊ ယားဒါး ဗွေးသျှင်း ဗွေးစင်၊ ဗွေးဗွန် ၊
- ၂။ ရိုးသေးသိက္ခာ၊ ယူးဒါးဟပ်ကျင်၊ ဗွေးစင်၊ ဗွေးသျှင်း ဗွေးဗွန် ၊
- ၃။ လို၊ယွတ် (လို၊ရွှါက်) ဖုံးနပ်၊ ထမ်းဒျား ကာမဂ္ဂုဏ်း၊ အားရွှါးထာ၊ပျေား၊ နဲင်းထာ၊သား ကလေးမေးဖုံးနပ်၊
- ၄။ ကသေလို၊တံ၊ဇို၊ လို၊ဟပ် သူးတေားကောင်၊ဖုံးနောင်၊ ထမ်းဒျားတရာ၊ မားဒျားကုသိုလ်း၊ လိုးဒျားအဟွမ် နဲင်း တဝတ်၊သီး ကထမ်းတွမ် ကပ်းကိုင်ဖွန်းနပ်၊ - အကျောင်၊ လ၊ဗဟုသုတ လ၊အိသတိ၊ အာတန်သွ။

ပဋိသန္တိဒါ ၄-ပါး

- (၁) အတ္တပဋိသန္တိဒါ
- (၂) ဓမ္မပဋိသန္တိဒါ
- (၃) နိရုတ္တိပဋိသန္တိဒါ
- (၄) ပဋိဘာနပဋိသန္တိဒါ ။

ပဋိသန္တိဒါ ၄-ပါး အဓိပ္ပါယ်အချွတ်

- ၁။ အကျိုးတရား၊ နိဗ္ဗာန်၊ အနက်သဘော၊ ဝိပါက်၊ ကြယား - ဉာဏ်းကသေတရား ယို ၅-ပါးနောင်၊
ဟဲ့၊ “အတ္တပဋိသန္တိဒါ” နှ်းသွ။
- ၂။ အကျောင်းတရား၊ မင်္ဂလာပျော်၊ ပါဠိအစဉ်း၊ ကုသိုလ်း၊
အကုသိုလ်း ဉာဏ်းကသေတရားယို ၅-ပါးနှ်း၊
ဟဲ့၊ “ဓမ္မပဋိသန္တိဒါ” နှ်းသွ။
- ၃။ ကအွဉ်းနယ်ထွ။ အတ္တ ၅-ပါး၊ ဓမ္မ ၅-ပါး ဆင်းရား၊
သဒ္ဓါး ဉာဏ်းကသေ အဟေးတဆီယိုနှ်း ဟဲ့၊ “နိရုတ္တိ
ပဋိသန္တိဒါ” နှ်းသွ။
- ၄။ ကအွဉ်းနယ်ထွ။ခါ၊ ပဋိသန္တိဒါ သွံပါးဖုံးနှ်း၊ ပဲစ်၊ နဲစ်၊ ပဉ်ပါး၊
ပဲင်းချား ကသေဒါး ဉာဏ်းဖုံးနှ်း ဟဲ့၊ “ပဋိဘာနပဋိ
သန္တိဒါ” နောင်သွ။
(ပဋိသန္တိဒါ အဋ္ဌကထာ၊ ပထမတွဲ- ၃)စတင်

၉၉။ တရာ၊ဂါ၊ထား၊ ငေါင်းလင်္ကာ၊

၁။ ကာမဂ္ဂုဏ်းပျော့၊ ထုမ်းထွားလော့၊ မပျော့တခြာကို။

၂။ လို၊မျတ်ကမာ၊ ထုမ်းတရာ၊ အံညာ၊ တခြာကို ။

၉၉။ တရာ၊ဂါ၊ထား၊ လင်္ကာ၊ကဗျာ

ငတ်၊ပါ၊ကာမဂ္ဂုဏ်း - အားရှုံးဟွိန်ပျော့

အပါယ်လစ်၊ခမ်း - ခင်းလမ်း ငို့၊ငေါ်၊

ကထုမ်းကျိုးစာ၊ - တရာ၊ သူးတော့

အင်းဝွင်ထန်း - နိဗ္ဗာန်၊ တွိုးငါဖျော်။

အညတရက္ကတ္ထိဝတ္ထု ဝေယျသု။

(အရဟန္တဝဂ်၊ ဝတ္ထု-၁၀ ကားကအင်း ဝေယျသု။)

မဲ့အင်းသွ၊တဲ့ မဲ့ထီးတောင်း

၁။ ဖီး ကလော့မေးနပ်၊ ရေးသွဲ၊ ဖီးနင်းမဲ့၊

၂။ လုံး ကအံ့ဆဲင်းအေးနပ်၊ ရေးသွမ်၊ လုံးနင်းမဲ့၊

၃။ လိုး ကလွှာထားပျော့နပ်၊အီး ဖီးအီးသွဲ၊ချာနင်းမဲ့၊

၄။ လိုး ကစွယ်၊ ယာဒေါင်ဖုံး လုံးအီးသွမ်၊ချာ နင်းမဲ့၊

ငေါင်းရီလွှာခန့်

- ၁။ (က) ဇီဝက - မြိုးယားယားနက် အမည်ထမဲ့၊
 (ခ) ဇီဝက - အဖါလွှားနက် အမည်ထမဲ့ ။
- ၂။ ဗွေမဟာကဿပ အတိတ်ဘဝခါ -
 (က) ဗွေဘုရား “ပဒုမုတ္တရ”စိုး ၊
 (ခ) ဗွေဘုရား “ဝိပဿီ”စိုး ၊
 (ဂ) ဗွေဘုရား “ဂေါတမ”စိုးဖုံးနက် ထွာလိုအရန်းမဲ့၊
 အမည် ဟဲ့နှိုင်းမဲ့? ။
- ၃။ မထေရ်း ကအွဉ်းလိုဒဉ်သင်နက် ဘွဲ့တော့ မဉ်းနှိုင်းမဲ့၊
 တမ်းနယ်ထွူတင်၊ သုညတဝိမောက္ခ အဓိပ္ပါယ်နက်တဲ့
 တမ်းနယ်သွေ့နော။
- ၄။ (က) လူမှု ကလူဒါး အနုရုဒ္ဓါးပိတ်နက် အမည်ထမဲ့၊
 (ခ) အနုရုဒ္ဓါး ကဆုသင်္ကန်းတွင်းနက် ပါးမဲ့၊ဖုံး ထူး
 တားဝွန်း စွဲကိုနှိုင်းမဲ့ ။
- ၅။ မဟာကစ္ဆာယနမထေရ်းဝတ္ထုအလ၊ ပဝါးရဏာနီနက်-
 (က) မဟာကစ္ဆာယန အင်းခမ်းမဲ့ ၊
 (ခ) ခွန်သိကျာတွင်း လူခမ်းမဲ့၊ဖုံး လင်းနားတရား၊
 (ဂ) ခွန်သိကျာ လွေ့ဝိုင်းခေါ်ခေါ် မထေရ်းမဲ့ ၊
 (ဃ) ဝွေဗွေနက် လူလိုမရိုးသေးငါး ပွိုးထမဲ့ ။

- ၆။ (က) ဗွေးသာရိပုတ္တရာ၊ ကဥပမာ၊ အနမ်းနမ်းနပ်၊
ကားမဲ့င်မျိုး ၊
(ခ) ပုထုဇဉ်းရဟန်းသီး မဲ့ထီလိန်လင်းဟ၊ ဥပမာ၊ ဖုံးနပ်၊ တဲ့
တမ်းနယ်သွော့လဲ့င်း ။
- ၇။ အဆရာ၊ ထောင်းတိုဟးသွၢ်အမဲ့တဲ့ သျှင်းပေးဒေါ့ဖေး
အဆရာ၊ နဲ့င်းမဲ့င် ။
- ၈။ ဣန္ဒြီး ၅-ပါးဖုံးနပ်၊ တမ်းနယ်နေး ပါဠိခြင်ခြင်လဲ့င်း ။
- ၉။ ခဒိရဝနီယ ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထုကို ကလ၊ ဗဟုသုတ
အမဲ့င် (၃)၊ အမဲ့င် (၅) ဖုံးနပ်၊ တမ်းနယ်သွော့လဲ့င်း ။
- ၁၀။ အညတရဣတ္ထိဝတ္ထုကို ကလ၊ အိသတိ၊ အမဲ့င် (၁) ၊
အမဲ့င် (၂) ဖုံးနပ်၊ တမ်းနယ်သွော့လဲ့င်း။

ငေါင်းရီလွှာ၊ ခန့်၊ ထွၢ်ယိုသွၢ်

ငေါင်းရီလွှာခန့်၊ အဖြေမဲဉ်း

- ၁။ (က) သာလဝတီ၊ ၊
(ခ) ခွန်ပို အဘယ ။
- ၂။ (က) ထွာသဋ္ဌေ၊ အမဉ်း ဝေဒေဟ ၊
(ခ) ထွာပုဏ္ဏာ၊ ခြော အမဉ်း ဧကသာဋ္ဌက ၊
(ဂ) ထွာပုဏ္ဏာ၊ ခြွေ အမဉ်း ပိပ္ပလိ ။
- ၃။ ဘွဲ့မဉ်း - ဗေလဋ္ဌသီလ ၊
သုညတဝိမောက္ခ အဓိပ္ပါယ်၊ - နိဗ္ဗာန်၊ နှိပ်၊
လွှပ်ထန်းတိုလဲဉ်း လောဘ ဒေါသ မောဟ - စတင်
နဲဉ်းနှိပ်၊ သွ။ ။
- ၄။ (က) အမဉ်း ဇာလိနီ ၊
(ခ) ဗွေမဟာကဿပနှိပ်၊ အုံလင်၊ (ပိတ်) အထျ၊ ၊
ဗွေသာရိပုတ္တရာနှိပ်၊ အုံလင်၊ (ပိတ်) အထဝ ၊
ဗွေအားနန္ဒာနှိပ်၊ အုံလင်၊ (ပိတ်) အနာ ၊
ရဟန်းသီးဖုံးနှိပ်၊ ထွေ၊ ဖေးလူး ၊
ဗွေဘုရားနှိပ်၊ ဒွါးဖေးထူးမီး ၊
ဗွေမဟာမောဂ္ဂလ္လာန်နှိပ်၊ ချမ်ဖေးလူး-ထူးဖေးထူး ။

၅။ (က) အဝန္တိခမ်း ၊

(ခ) စာတုမဟာရေဇ် တွမ်း တားဝတီသား ၊

(ဂ) မဟာကစ္ဆာယနမထေရ် ၊

(ဃ) ထိန်ဟင်မွေးငါး ဣန္ဒြေ ။

၆။ (က) ဇ-မျိုး ၊

(ခ) ခင်းဒွတ်၊ ၊ ထားကွီအံးသား ၊ ဟွဲဟးအေးဖျိုင် ။

၇။ “ကိစ္စယိုနဝ်၊ နီဗွေးတဲ့ အပဲစ်အဲဉ်ထင်း၊ ခွေသွဉ်းတဲ့ အပဲစ်
အဲဉ်ထင်း၊ ဝှဉ် အပဲစ်ဒျား၊ နီဗွေးသးကွဲင်မွဲးနော” ။

၈။ သဒ္ဓိဇန္တိ ၊ ဝီရိယိဇန္တိ ၊ သတိဇန္တိ ၊ သမာဓိဇန္တိ ၊
ပညိဇန္တိ ။

၉။ အမဲ့င် (၃) ကုသိုလ်းပန်ချာ ကပါအာလိုနဝ်၊ ပွိုးထိုးသခါးရ
ထုမ်းလွဒျားတရာ၊ ၊

အမဲ့င် (၅) ထုမ်းတရာသားနဝ်၊ ပျော့လွဉ်တင်း လိုးအာ၊
ပျော့လွဉ်ဒျားတခြာ ။

၁၀။ အမဲ့င် (၁) လိုးမူးအပေါ်စားနဝ်၊ ယားဒါး ဗွေးသျင်း၊
ဗွေးစင်း၊ ဗွေးဗွန် ၊

အမဲ့ (၂) ရိုးသေးသိက္ခာ၊ ယူးဒါးဟင်ကျင်း ဗွေးစင်း၊
ဗွေးသျင်း၊ ဗွေးဗွန်ဖုံးနဝ်၊ လိုးမူးမဉ်ကဝ်၊ နှဲင်းမဲ့င်၊ လတင်း။

ငေါင်းရီလွှာခန်၊ အဖြေမဲဉ်း ထွဲယိုသွဲ။

ငေါင်းရဲပ်နိဂုံး ကဗျာ

၁။ သွဉ်ဒါးထွၼ်ခါ - သဲင်ချာရပ်ရား
 သွဉ်ဖေးဝင်၊ နော - ကူးကေားအများ
 နီဒါး-ဝင်၊ သေ - မဲ့လေ ချမ်းသား
 ယိုဆိုင်၊ တား - ယံငါး တွိုးပန်ငါ ။

၂။ သွဉ်ဒါးထွၼ်ခါ - သဲင်ချာရပ်ရား
 သွဉ်ဖေးဝင်၊ သြ - ကူးကေားအများ
 နီဒါး-ဝင်၊ သေ - မဲ့လေ ချမ်းသား
 ယိုဆိုင်၊ တား - ယံငါး တွိုးပန်ငါ ။

၃။ ဓမ္မဒပ - ယံကျသွဉ်ထင်း
 ကထင်းသွဉ်ဒါး - သံးဃား ခွန်နင်၊
 နမ်းယိုတွမ်းသ၊ - ဝိမ်းခွ၊ သွိုးသွင်း
 သွံချမ်းသား - လ၊ ဗားဗွန်ပီဝင်၊ ။

၄။ ဓမ္မဒပ - ယံကျထေထင်း
 ကေားသွဉ်ဖေးဒါး - ဆရားသွၼ်ရင်၊
 နမ်းယိုတွမ်းသ၊ - ဝိမ်းခွ၊ သွိုးသွင်း
 သွံချမ်းသား - လ၊ ဗားဗွန်ပီဝင်၊ ။

ငေါင်းရဲင်နီဂုံး တွမ်း ငေါင်းဆု၊တောင်၊

ကတဲမ်းဖေးဖျင်ဒါး “ ဓမ္မပဒ-အမဲ့င် (၇)” ယိုနပ်တဲ ထွဲ
ဖျင်လဲဉ်းသွ။

ကွပ်နပ်မ၊ ကထင်းလွဉ် ကသွဉ်ဒါး ကလ၊ဒါးထာ၊သေ
တရာ၊ယိုအတိုင်း နီတွက်ဝင်၊တား ချမ်းသာ၊ကထွာအီ အချက်ဖုံး
နပ်၊ လွှောက်၊နားကျင်၊သွံ၊လွေ၊သွေ့ ပငါပရာ။

မဉ်းလွှောက်၊နား ကျင်၊သွံ၊လွေ၊နဲင်းနပ်မ၊ လို၊ချမ်းသာ၊
လူ၊ချမ်းသာ၊ နီဗွာန်းချမ်းသာ၊ ချမ်းသာ၊ယိုသွံပါ၊ ကျို၊စာ၊အလွိုက်
တို့က်ရာ၊ လ၊ဗားနပ်၊သွ။

ဓမ္မပဒသွဉ်ထူး ခိုမူးခွန်နင်၊ ဗွေးစင်၊ဗွေးသျင်၊ ထွဲအောင်၊
မျှင်လဲဉ်းသွ။တင် ခြိုင်း၊ခြိုင်းသန်၊သန်၊ ချမ်းချမ်းသာ၊သာ၊ ကသေ
ကဒါးအတိုင်း၊ လွှောက်၊နားထူးသွံ၊နွောင်၊ထွဲ၊တော့၊ ချမ်းသာ၊
သွံပါ၊ ကမဉ်လ၊ရာ၊အတိုင်း၊ မွိုင်၊မွိုင်ခွ၊သ၊ ယံကလ၊လွေ၊သွေ့
စွမ်းပီးစွမ်းပါ၊ စွမ်းပြီးစွမ်းဖြာ၊ ပငါပရာ၊ကျိနဲ သွဉ်တန်၊ကထင်း
ဗွေးသျင်၊ဗွေးစင်၊ ခွန်နင်၊သီးယာဟေး ။ ။

ဗွေးဗွန် - ကောဝိဒ
ဝေနာရာမ - သီးသဲင်း
၁၃၇၃-ဗား၊ ဒဲဉ်သီးလာဗွေနီ၊
(၉-၃-၂၀၁၂)

**ကတဲမ်းဒါး ဓမ္မပဒအမဲ့င် (၇) ယိုနဝ်၊
ထွားအားကိုး၊ ပိဋကတ်ကျပ်၊ ဂန်း လယိုဖုံးသွ။**

- ၁။ ဓမ္မပဒပါဠိတေား
 ၂။ ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာ (ပထမတွဲ)
 ၃။ ပဒေသာဓမ္မပဒဝတ္ထုတော်ကြီး (အရှင်စန္ဒိမာ) (ဒု+တ)
 ၄။ မဟာဗုဒ္ဓဝင် ဆဋ္ဌမတွဲ (ပဌမပိုင်း)
 ၅။ ဝိနည်း မဟာဝါ ပါဠိတော် မြန်မာပြန်
 ၆။ ပိဋကတ် လမ်းညွှန် (ဒုတိယတွဲ) စတင်နောင်ဖုံးသွ။

ကားကအဝ်း ထွဲ့လို့ယိုသွ။

x x x x x x x x x x x

တွဲးချဲ့တွဲး ဝေင်၊ သထွံးပေး ကွန်ပျူတာ
 ၁၃၇၃-ဟး၊ ဒဲဉ်သီးလာ၊ (၉-၃-၂၀၁၂)

စီးခြပ်ထွဲ့ - နေင်း ၁၃၇၆-ဟး၊ ဝါးဆိုဆန်း၊
 (၆)နီ၊ ဗုဒ္ဓဟူး၊ (၂-၇-၂၀၁၄)

ခြပ်တပ် နေင်း ၁၃၇၈-ဟး၊ ဒဲဉ်သီးဆန်း၊ (၁၁)နီ၊
 ဗုဒ္ဓဟူး၊ (၈-၃-၂၀၁၇)

၁၃၇၉-ဟး၊ ဝါးခေါင်းလောင်း (၈)နီ၊ (၁၅-၈-၁၇)